

Provincie Oost-Vlaanderen
Gemeenten Geraardsbergen, Ninove en Galmaarden

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Tekstbijlage :

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Gezien om gevoegd te worden bij het ministerieel besluit tot definitieve goedkeuring van het ontwerp van natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale beschermingszone en de groene bestemmingsgebieden van ‘de Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos’.

Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur

Hilde CREVITS

Inhoudstafel

INHOUDSTAFEL.....	3
ALGEMENE GEBIEDSVISIE.....	4
1 ECOLOGISCHE CONCEPTEN	5
2 SCHETS VAN HET STREEFBEELD	8
3 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN	10
GEBIEDSVISIE PER DEELGEBIED.....	16
DEELGEBIED 1 – KORTE LAKE – TER PLANKEN.....	19
DEELGEBIED 2 – TUSSEN GROTE BUIZEMONT-BOELAREBOS EN BOURENG.....	24
DEELGEBIED 3 – NATUUR EN PARK BIJ DE STAD GERAARDSBERGEN	28
DEELGEBIED 4 – BOELAREMEERSEN EN DENDER LINKEROEVER SCHENDELBEKE	29
DEELGEBIED 5 – COMPLEX VAN HET RASPAILLE-, KARKOOL-, MOERBEKE-, KLUISBOS EN OMGEVING	36
DEELGEBIED 6 – HINNEKESBOS EN PATERSBOS	41
DEELGEBIED 7 – DE NUCHTEN	43
DEELGEBIED 8 – GEMENE MEERS EN LESTPOLDER	48
DEELGEBIED 9 – DENDER LINKEROEVER VAN ZANDBERGEN TOT NINOVE	54
DEELGEBIED 10 - GEITEBOS EN VERBINDING NAAR HOF VAN LIER, KASTEEL DE LALAIGN.....	60
DEELGEBIED 11 - KWAADBROEKEN, MOLENMEERSEN EN POLLAREMEERSEN.....	69
INSTRUMENTEN	74
BIJLAGEN	76

Provincie Oost-Vlaanderen
Gemeenten Geraardsbergen, Ninove en Galmaarden

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Algemene gebiedsvisie

Algemene gebiedsvisie

De algemene gebiedsvisie is een niet-bindend gesteld gedeelte zodat deze enkel een richtinggevende waarde heeft. Het is een leidraad waar de administratieve overheid rekening mee houdt wanneer de regelgeving dit toelaat, onder meer bij de interpretatie van de zorgplicht (artikel 14 van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu), het opstellen en beoordelen van de natuurtoets (vermijdbare schade, artikel 16 van hetzelfde decreet), de verscherpte natuurtoets (onvermijdbare en onherstelbare schade in het VEN, artikel 26bis van hetzelfde decreet) en van passende beoordelingen in Speciale BeschermingsZones (artikel 36ter van hetzelfde decreet). Bij het beheer van hun eigendommen wordt een administratieve overheid geacht dit richtinggevend deel van de gebiedsvisie na te streven in de mate dat het inpasbaar is in de vigerende regelgeving, zonder daarbij disproportionele gevolgen, zoals schade en wijzigingen aan of waardevermindering van gronden in landbouw- of ander gebruik en gronden buiten het natuurrichtplangebied, te veroorzaken.

1 *Ecologische concepten*

1° Verzekeren van een gunstige staat van instandhouding van de aangemelde habitattypes en soorten in de Speciale Beschermingszones in het kader van de Europese Habitatrichtlijn

Dit zoals aangegeven in de instandhoudingdoelstellingen (artikel 36ter §§ 1 en 2 van het natuurdecreet). Zie paragraaf 3.

2° De Dender als multifunctionele drager en ruimtelijk structuurbepalend element - De Dender als verbinding tussen grote eenheden natuur en bos

De rivier heeft meerdere functies. De ecologische functie maakt hier deel van uit. De krijtlijnen voor de economische en recreatieve ontwikkeling en het beheer van de rivier worden in rechtstreeks verband gebracht met de ecologische draagkracht van de rivier, haar vallei en de omgeving.

De (onverharde) Denderoever(s) en dijklichamen herbergen ecologisch waardevolle vegetaties en zijn voor diverse soorten van belang, o.m. als migratieroute.

3° Behoud en versterken van uitgesproken natuurwaarden in de vallei van de Dender

Er wordt gestreefd naar een structuurrijk en samenhangend valleilandschap van rivierbegeleidend bos en open grasland in afwisseling met natte natuur in de ruigte- en moerassfeer. Hierbij wordt aandacht geschonken aan het behoud en het herstel van kleine landschapselementen waar dit om ecologische en cultuurhistorische redenen wenselijk is.

Heel specifiek wordt er ook gestreefd naar de optimalisatie van ecologische gradiënten loodrecht op de rivier. Hierbij speelt de differentiatie in geomorfologische kenmerken loodrecht op de rivier een rol (oeverwal, komgrond, donken, vallei(steil)rand met uittredende kwel, ...).

4° Dendervallei gedifferentieerd en gefaseerd ecologisch opwaarderen

Onmiddellijk aansluitend bij de Dender tot aan de rijten wordt veelal een open landschap van overstroombare meersen met microreliëf nagestreefd. Het betreft vochtige, in het voorjaar traag uitdrogende, bloemrijke graslanden. Ook natte ruigten, rietland en grote zeggenvegetaties komen voor. In enkele gebieden is een open meersenlandschap integraal de doelstelling. Een continuering van het

historisch landbouwkundig gebruik door middel van hooilandbeheer en/of beweiding, en/of een aangepast natuurbeheer, wordt nagestreefd in functie van de natuurdoelen 'half(open) en gesloten nat grasland (meers)'.

Op de overgang van de open meersen naar en langsheen de vallei(steil)rand wordt doorgaans een halfgesloten tot gesloten landschapsstructuur beoogd. Enerzijds betreft het verschillende types rivierbegeleidend bos (essenbos, elzenbroekbos en wilgenstruweel) al dan niet in mozaïek voorkomend met rietland, (natte) ruigte en grote zeggenvegetaties. Anderzijds kan ook het herstel en het beheer van een kleinschalig graslandencomplex met hagen, houtkanten en bomenrijen nagestreefd worden. In enkele gebieden is een gesloten landschap integraal de doelstelling.

De abiotiek van het gebied en de ecologische potenties vormen het uitgangspunt. Er wordt rekening gehouden met het actuele grondgebruik (grasland, bosaanplant, ...), met de landschappelijke en historische kenmerken (historisch bos, open meersen, ...) en met de lokaal gekoppelde functies (waterberging, buffering, landbouw, bosbouw, recreatie...)

5° Waterbeheer afstemmen op de actuele en potentiële natuurwaarden evenals op de ecologische processen die de natuurwaarden in stand houden

In functie van grondwatergebonden vegetaties en de specifieke fauna is een zo natuurlijk mogelijk grondwaterpeil wenselijk. In het bijzonder wordt gestreefd naar het lokaal ophouden van uittredend grondwater (kwel) en het herstel van de natuurlijke dynamiek van hoge grondwater- en oppervlaktewaterstanden in de winter en tijdens het voorjaar en lagere grondwaterstanden in de zomer.

Een goede oppervlaktewater- en waterbodemkwaliteit voor rijten, grachten en beken wordt nagestreefd. De oevers blijven onverhard. Het beheer van het oppervlaktewaterpeil wordt afgestemd op de vooropgestelde natuur- en landschapsdoelen.

6° Ruimte voor natuurlijke waterberging

In de vallei van de Dender is er ruimte voor overstromingen mits de ecologische draagkracht van vooropgestelde natuurdoelen gerespecteerd worden en indien er geen gevaar is voor overstroming van bewoonde zones. Het is noch vanuit ecologisch noch vanuit landbouweconomisch oogpunt wenselijk dat er in het vegetatieseizoen langdurige overstromingen plaatsvinden. Een goede waterkwaliteit vormt de voorwaarde. Overstromingen zijn in de regel kortdurend.

In enkele laaggelegen en goed gelokaliseerde komgronden is een beperkte stagnatie van oppervlakte- of regenwater gedurende het winterhalfjaar wenselijk. Plas-dras situaties in deze laagst gelegen kommen zijn noodzakelijk voor doortrekkende, overwinterende en broedende watervogels.

Om de relatie tussen de rivier en haar vallei te versterken behoren ingrepen zoals het aantakken van afgesneden meanders, plaatselijke dijk- of oeverwalverlaging en jaagpadverplaatsing, ... tot de mogelijkheden.

7° Groene stapstenen en massieve verbindingen tussen Dendervallei en historische boscomplexen

Het realiseren van massieve verbindingen (waar mogelijk) en stapstenen (elders) laat organismen toe zich te verplaatsen tussen natuurentiteiten. Verbindingen en stapstenen voorkomen voor bepaalde organismen de genetische isolatie van populaties en laten uitwisselingen van genetisch materiaal toe. Verbindingen bieden voor organismen uitwijkroutes bij ongunstige omstandigheden, maar ook kolonisatieroutes waarlangs soorten zich kunnen hervestigen.

De overgang vallei-getuigenheuvel wordt ruimtelijk behouden en ecologisch hersteld. Ecologische gradiënten komen maximaal tot uiting in het landschap. Het betreft overgangen van nat naar droog, van voedselrijk naar voedselarm, van alluviale bodem naar colluvium naar hoger gelegen zandleem- en leembodems.

8° De historische boscomplexen en andere bossen op de getuigenheuvels maximaal beschermen, uitbreiden en bufferen. De bosstructuur op de heuvelrug meer samenhangend maken

Streven naar boskernen met een hoge mate van natuurlijkheid door het gebruik van streekeigen en standplaatsgeschikte boom- en struiksoorten met optimale kansen voor een spontane bodemflora en het behoud of de ontwikkeling van een heterogene vegetatiestructuur.

Het bos is een lappendeken van vegetatietypes. Door ondermeer een gevarieerde leeftijdsopbouw, voldoende oude bomen, liggend en staand dood hout, het gericht herstel van open plekken, lichtrijke bosranden en corridors wordt een hoge(re) mate van natuurlijkheid in het bos bereikt.

Bestaande bossen worden uitgebreid met het doel een meer samenhangende bosstructuur te bereiken en de zeer waardevolle (oud) boskernen en randen te bufferen tegen ongunstige (rand)effecten of verstoring. Bosuitbreiding is aangewezen aansluitend bij oud-boskernen omdat die de bronpopulaties voor (her)kolonisatie door bossoorten bevatten.

Een bijzonder aandachtspunt is het multifunctionele karakter van de historische boscomplexen alsook van de rivierbegeleidende bossen, waarbij naast de natuurfunctie gebiedsgerichte accenten kunnen gelegd worden, rekening houdend met de planologische bestemming. Deze accenten kunnen liggen bij het recreatieve karakter van het bos, bij het economisch gegeven van bosontginning of bij de landschappelijke/ bufferende functie van een harde ruimtelijke bestemming, zonder hierbij de ecologische draagkracht te overschrijden.

Het uitgangspunt voor de beschrijving van de natuurdoelen zijn de criteria duurzaam bosbeheer. Herbebossing met populier wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op de doelstellingen van het NRP. Populierenbossen hebben dan een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage.

Het herstel of de reconstructie van een kleinschalig cultuurlandschap tussen bestaande bossen of bosuitbreidingsprojecten is een optie voor de verbinding (migratie) of inbedding van het boscomplex in zijn omgeving.

9° Natuur en park in de stad versterken

Natuur- en parkelementen in de stedelijke omgeving kunnen mits een aangepast beheer een verhoging betekenen van de natuurwaarden binnen de stad, uiteraard rekening houdend met de landschappelijke, cultuurhistorische en esthetische waarde van de site en het aanwezige medegebruik.

2 Schets van het streefbeeld

De Dender, de beken en de rijten zullen een goede oppervlaktewaterkwaliteit hebben die de basis zal zijn voor de instandhouding van veel ecologische processen in dit plangebied. De Dender zal quasi geheel onverhard en niet bedijkt zijn op de linkeroever of op de rechteroever stroomopwaarts Geraardsbergen. De *oever* heeft hier holle en bolle karakteristieken, al kan het lokaal ook een steilrand zijn die ontstond door een aanvaardbare mate van erosie. Lokaal zullen er wilduitstapplaatsen gerealiseerd worden. Hier en daar zullen oeverdals verbost of bebost zijn en worden ze als hakhout beheerd waar dat noodzakelijk zal zijn voor de scheepvaart op de rivier. Bij overstromingen worden de natuurlijk overstroombare gebieden ingenomen door de buiten haar oevers tredende rivier. De overstromingen zijn in regel kortdurend, over het algemeen buiten het groeiseizoen en uitzonderlijk tijdens het groeiseizoen. Lokaal kan het overstromings- of regenwater langdurig blijven staan in bepaalde natuurlijke laagten van de meersen met het doel plas-dras-situaties te ontwikkelen voor overwinterende en doortrekkende watervogels en broedende weidevogels.

Dichtst bij de Dender zal er zich afhankelijk van de Ausgangssituatie en (abiotische) potenties *een open meersenlandschap rijk aan microreliëf* ontwikkelen dat gekenmerkt wordt door halfnatuurlijke vegetaties (graslanden, ruigte, rietland, grote zeggenvegetaties) en het traditioneel extensief landgebruik dat ze in stand houdt. Punt- en lijnvormige kleine landschapselementen (plassen, poelen, greppels, grachten en heel beperkt ook knotbomen) kunnen in beperkte mate aspectbepalend zijn. Door inrichting en beheer van aaneengesloten natuurreservaten kan er zich hier uit ook een landschap zonder zichtbare perceelsgrenzen ontwikkelen dat gekenmerkt wordt door een mozaïek of lappendeken van diezelfde halfnatuurlijke vegetatietypes en een beperkte mate van spontane houtige opslag. De vegetatiestructuur zal doorgaans een hogere mate van heterogeniteit en variatie hebben in deze mozaïeken. Op *enkele drogere (fossiele) oeverwallen* in de vallei zal er zich in beperkte mate een lintvormig hardhoutoobos kunnen ontwikkelen dat plaatselijk de openheid van het meersenlandschap breekt. Waar de actuele Ausgangssituatie en (abiotische) potenties nu reeds een vrij gesloten landschap met jong rivierbegeleidend bos en/of populierenaanplanten betreft en er geen herstel van een open meersenlandschap wordt vooropgesteld om ecologische of cultuurhistorische doelstellingen te halen, kan er zich *een vrij gesloten doch structuurrijk rivierbegeleidend boscomplex ontwikkelen dat rijk is aan open plekken en bosranden*. Dit boscomplex wordt dan gekenmerkt door diverse types wilgenstruwelen en elzenbroekbossen die verweven zijn met natte voedselrijke ruigten, grote zeggenvegetaties en rietlanden. Hakhout- of middelhoutbeheer zijn een optie. Spontaan ontwikkelde bossen zullen in de vallei een groter aandeel innemen dan aanplantingen.

De rijten hebben onverharde oevers en het peilbeheer zal gebeuren in functie van vooropgestelde natuurdoelen en het beheer daarvan. Plaatselijk zal de waterbodem reeds gesaneerd zijn en werd de oeverwal die ontstond door slibdepositie afgegraven en afgevoerd. In een aantal deelgebieden zal de rijt niet meer worden geruimd en vervaagt daardoor haar structuur en patroon. De pompgemalen zullen een peilbeheer handhaven dat naast andere factoren ook rekening houdt met de in dit plan vooropgestelde natuur- en landschapsdoelen voor de vallei. Dat is lokaal nodig om in natuurlijke laagten de plas-dras-situatie te ontwikkelen voor overwinterende en doortrekkende, en ook broedende water- en weidevogels.

Het landschap zal tussen de rijt en de valleisteilrand over het algemeen een halfgesloten tot gesloten karakter hebben waarbij, lokaal, rekening wordt gehouden met zichtassen op de vallei. Het nagestreefde landschap vormt een buffer en mildert randeffecten afkomstig uit de lintbebouwing bovenop de steilranden. Dat landschap zal enerzijds een kleinschalig extensief beheerd graslandcomplex zijn met een dicht netwerk van kleine landschapselementen, maar kan zich anderzijds ook ontwikkeld hebben tot een gesloten bos met goed ontwikkelde open plekken, lichtrijke bosranden en corridors. Waar een kleinschalig cultuurlandschap in stand gehouden of hersteld wordt,

gebeurt dat met respect voor de typische karakteristieken van de streek en zal er ook expliciet rekening worden gehouden met de plaatselijke cultuurhistorische gebruiken. Het grondwater dat aan de oppervlakte komt in een smalle strook langs de valleisteilrand heeft een goede kwaliteit en zal lokaal ook maximaal opgehouden worden ten behoeve van de grondwaterafhankelijke vegetaties.

Tussen de vallei en de historische boscomplexen op de getuigenheuvels of flanken zullen verbindingen gerealiseerd en ecologisch ingericht worden. De verbinding tussen het Geitebos en de vallei zal geoptimaliseerd worden. De bronbeekgemeenschap en het erosietalud worden ecologisch opgewaardeerd in functie van kritische bossoorten. Een andere verbinding met de vallei zal zich situeren ter hoogte van het Boelarebos en de Nerenmeers. Het Boelarebos zal eveneens verbonden zijn met het bos van Boureng. De verbinding tussen het Raspailboscomplex en de vallei zal slechts door middel van stapstenen gerealiseerd worden. De stapstenen zijn ondermeer het Hinnekesbos, het Patersbos bij Koolpot en Bovenhoek. Ook natuurentiteiten en parken in de rand van Geraardsbergen zullen een belangrijke rol spelen. Ze zullen het Boelarebos met de bossen van Bovenhoek en Koolpot verbinden. Het beheer en de inrichting van die stapstenen is van primordiaal belang.

De historische boscomplexen op de getuigenheuvels zullen duurzaam en in functie van de instandhouding van de aangemelde habitats en soorten van de Speciale Beschermingszone “Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuidvlaamse bossen” beheerd worden. Bij de inrichting en het beheer van bestaande bossen zal bijzondere aandacht gaan naar een ‘gunstige’ instandhouding van de oud-boskernen. Zij kennen actueel reeds een hoge mate aan biodiversiteit en zullen de bronpopulaties huisvesten voor de kolonisatie van de bosuitbreidingszone.

De bosuitbreiding zal gedifferentieerd uitgewerkt worden afhankelijk van de lokale omstandigheden. Bosuitbreiding zal bij voorkeur spontaan gebeuren, maar kan ook door middel van aanplanting of zaaien (bvb. indien spontane boom- en struikopslag uitblijft). Zowel massieve bosuitbreiding als uitbreiding onder de vorm van een aangrenzend kleinschalig extensief beheerd cultuurlandschap of een te ontwikkelen wastine landschap zijn opties die afhankelijk van de lokale omstandigheden verder worden uitgewerkt en gerealiseerd. De buffering tegen ongunstige randeffecten ter hoogte van bosranden, hellinggronden, bronzones en bronbeken is cruciaal. Ecologische processen en de natuurlijke dynamiek binnen het boscossysteem zijn spontaan, maar kunnen ook begeleid of gestimuleerd worden. Afhankelijk van de uitgangstoestand is voor de instandhouding of uitbreiding van specifieke (lichtminnende) natuurwaarden lokaal een aangepaste inrichting of beheer noodzakelijk. Begrazingsbeheer, nulbeheer of een plaatselijk herstel van het cultuurhistorische hakhout- of middelhoutbeheer behoort ondermeer tot de mogelijkheden om de doelstellingen te bereiken.

In het ganse plangebied zal bijzondere aandacht gaan naar de conservering en ontwikkeling van biotopen ten behoeve van de overwintering en overzomering van de door de Europese Habitatrichtlijn beschermde vleermuizen, de Kamsalamander, Zeggekorfslak, Rivierdonderpad en Beekprik.

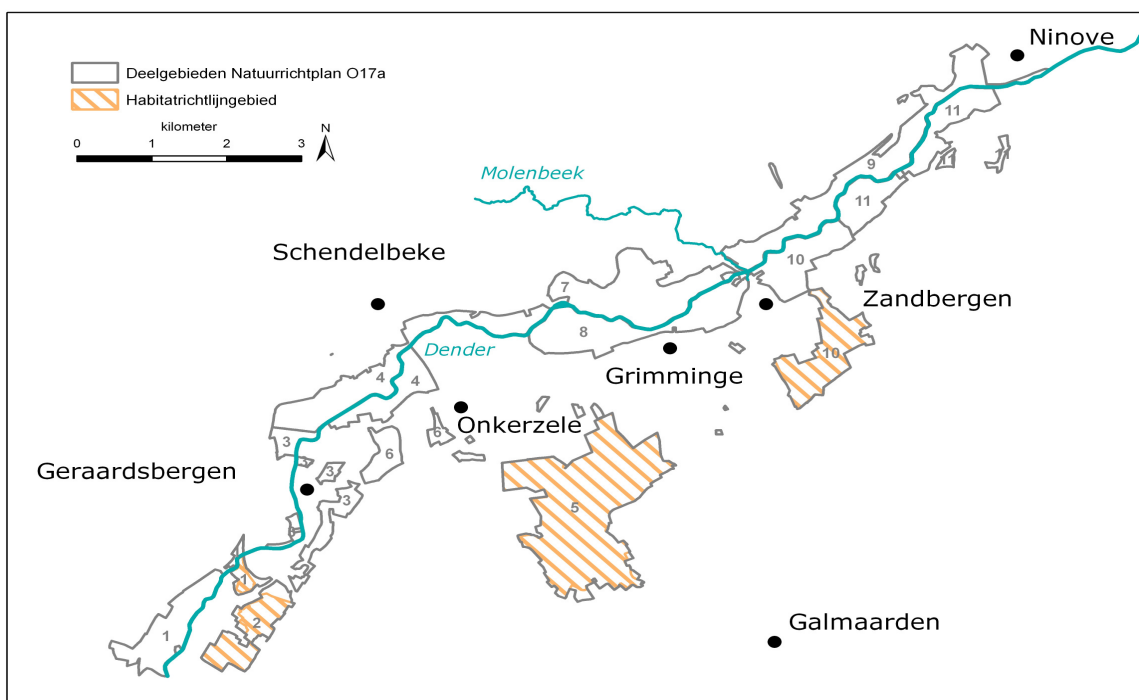
Het recreatief medegebruik zal afgestemd worden op de ecologische draagkracht van de verschillende deelgebieden.

3 Instandhoudingsdoelstellingen

Deze doelstellingen beogen het in stand houden van habitats en soorten conform de Europese richtlijnen met betrekking tot het natuurbehoud. In de Speciale BeschermingsZone [in het kader van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG) en het Natuurdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten] wordt gestreefd naar de instandhouding van de habitats en soorten waarvoor deze gebieden werden aangeduid, en dit op basis van de instandhoudingsdoelstellingen voor de speciale beschermingszone 'Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuidvlaamse bossen - code BE2300007' (Agentschap voor Natuur en Bos, Ontwerp, 2007).

De Speciale BeschermingsZone of Habitatrichtlijngebied (SBZ-H) gelegen in het natuurrichtplangebied is onderverdeeld in drie deelgebieden (samen 468,2 ha):

- Raspaillebos (SBZ-H 2300007-12), deelgebied 5 in het NRP
- Boelarebos en Dendervallei (SBZ-H 2300007-17), delen van deelgebieden 1 en 2 in het NRP
- Geitebos (SBZ-H 2300007-32), delen van het deelgebied 10 in het NRP

Situering van de Habitatrichtlijngebieden binnen het NRPO17a

Habitats

De aangemelde habitattypes voor deze deelgebieden zijn:

- 3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
- 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van montane en alpiene zones
- 9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Illici-Fagenion*)
- 9130 Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*
- 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukbossen behorend tot het *Carpinion-betuli*
- 91E0 * Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Naast de aangemelde habitattypes, komen er habitattypes voor waarvoor het gebied niet is aangemeld:

- 4030 Droge Europese heide
- 6230 Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
- 6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Daarnaast komen in het Habitatrictlijngebied ook andere vegetatietypes voor die niet in de Habitatrictlijn werden opgenomen en die bijgevolg niet werden aangemeld, maar die wel belangrijk zijn voor Vlaanderen (“regionaal belangrijke biotopen”, RBB) en beschermd worden door middel van het Natuurdecreet als verboden te wijzigen vegetaties:

- Dottergrasland
- Grote zeggenvegetatie
- Kamgrasland
- Rietvegetatie

Soorten

Volgende soorten werden aangemeld in het kader van de SBZ-H ‘*Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuidvlaamse bossen - code BE2300007*’ (Bijlage II van de Habitatrictlijn en Bijlage I en II van het Natuurdecreet):

- Kamsalamander - *Triturus cristatus*
- Ingekorven vleermuis - *Myotis emarginatus* (natuurrichtplangebied is vermoedelijk als foerageergebied van belang voor een zomerkolonie te St.-Maria-Lierde en Leeuwergem)
- Rivierdonderpad - *Cottus gobio*
- Beekprik - *Lampetra cristatus*
- Meervleermuis - *Myotis dasycneme*

Het voorkomen van deze soorten werd echter nog niet vastgesteld, binnen de perimeter van het natuurrichtplangebied (maar er wel net buiten zodat de herkolonisatie binnen het NRP-gebied wel tot de mogelijkheden en bijgevolg ook doelstellingen behoort).

Instandhoudingsdoelstellingen

De Europese commissie maakt onderscheid tussen een “gunstige” en een “ongunstige staat van instandhouding” van de habitats.

In Vlaanderen wordt een opsplitsing van de “gunstige staat” in “goed (A)” en “voldoende (B)” gehanteerd¹. Een “goede staat van instandhouding” (A) wordt begrepen als de meer natuurlijke of zelfregulerende staat van de habitat, waarbij een aantal criteria optimaal ontwikkeld zijn (al dan niet mits de inzet van extensief beheer). De “voldoende staat van instandhouding” (B) wijkt hier in een of meer opzichten licht van af. De “ongunstige staat van instandhouding” wordt aangeduid met de letter C.

Onderstaande tabellen geven een samenvattend overzicht van de huidige staat van instandhouding en de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats en soorten van de SBZ-H gelegen binnen de perimeter van het natuurrichtplangebied 017a.

¹ Heutz G. & Paelinckx D. (red.), 2005. Natura 2000 habitats: doelen en staat van instandhouding. Versie 1.0 (ontwerp). Onderzoeksverslag Instituut voor Natuurbehoud en Afdeling Natuur, IN.O.2005.03, Brussel.

Deelgebied Raspaillebos (313,5 ha aangemeld)

Aangemelde habitattypes			
Habitatype	Opp (ha)	Actuele staat	Doelstelling
- 6430- Droge boszoom Natte ruigte	Min. 1,4	Onbekend	Gunstig (voldoende staat) B
- 9120- Beukenbos met ondergroei van Hulst en soms Taxus	21	Ongunstig C	Gunstig (voldoende staat) B
-9130- Beukenbos met ondergroei van Wilde hyacint	108,4	Ongunstig C	Gunstig (goede staat) A
-91E0- Alluviaal bos Bronbos	26,1	Ongunstig C	Gunstig (goede staat) A
Niet aangemelde habitattypes maar er wel voorkomend			
-6230- Droog heischraal grasland	< 1	Ongunstig C	Ongunstig C
- 6510 - Schraal hooiland	< 1	Ongunstig C	Ongunstig C
Regionaal belangrijke biotopen			
Kamgrasland	Onbekend	Ongunstig C	Ongunstig C
Niet aangemelde, voorkomende internationaal belangrijke fauna			
Middelste bonte specht Wespendief Zwarte Specht			

SBZ-H 2300007-12 Raspaillebos:

- Goede staat van instandhouding van:
 - 9130 Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*
 - 91E0 Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*): subtype Gewoon elzenbroek (*Carici elongatae-Alnetum*), subtype Vogelkers-Essenbos (*Pruno-Fraxinetum*) en subtype Essenbronbos (*Carici remotae-Fraxinetum*)
- Voldoende staat van instandhouding van:
 - 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland (en van de montane en alpiene zones): subtype vochtige tot natte ruigten en subtype boszomen
 - 9120 Atlantische zuurminnende Beukenbossen met ondergroei van *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
- Behoud van actuele toestand van:
 - 9120 Atlantische zuurminnende Beukenbossen met ondergroei van *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)

- Voor de graslandtypes glanshavergrasland (6510), droog heischraal grasland (6230) en kamgrasland (RBB), die binnen de beoogde wastines stand kunnen houden, wordt een ongunstige staat van instandhouding (gedegrademd - onder de vorm van rompgemeenschappen) als voldoende geacht; gezien de instandhouding van bosgemeenschappen als prioritair wordt beschouwd.

Deelgebied Boelarebos en Dendervallei (Nerenmeers, 65,5 ha aangemeld)

Aangemelde habitattypes			
Habitatype	Opp (ha)	Actuele staat	Doelstelling
- 6430- Droge boszoom Natte ruigte	< 1	Onbekend	Gunstig (voldoende staat) B Gunstig (goede staat) A
- 9120- Beukenbos met ondergroei van Hulst en soms Taxus	2,6	Ongunstig C	Ongunstig C
-9130- Beukenbos met ondergroei van Wilde hyacint	18,7	Ongunstig C	Gunstig (voldoende staat) B
-91E0- Alluviaal bos Bronbos	4,3	Ongunstig C	Gunstig (goede staat) A
Niet aangemelde habitattypes maar er wel voorkomend			
- 6510 - Schraal hooiland	Onbekend	Ongunstig C	Ongunstig C
Regionaal belangrijke biotopen			
Dotterbloemgrasland	< 1	Ongunstig C	Gunstig (goede staat) A
Grote zeggenvegetatie	2,5	Ongunstig C	Gunstig (voldoende staat) B
Kamgrasland	Onbekend	Onbekend	Gunstig (goede staat) A
Niet aangemelde, (waarschijnlijk) voorkomende internationaal belangrijke fauna			
Middelste bonte Specht Zwarte specht Wespendief			

SBZ-H 2300007-17 Boelarebos en Dender (Nerenmeers):

- Goede staat van instandhouding van:
 - 91E0, Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*): subtype Gewoon elzenbroek (*Carici elongatae-Alnetum*), subtype Vogelkers-Essenbos (*Pruno-Fraxinetum*) en subtype Essenbronbos (*Carici remotae-Fraxinetum*)
 - 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland (en van de montane en alpiene zones): subtype vochtige tot natte ruigten
 - RBB Kamgrasland
 - RBB Dotterbloemgrasland

- Voldoende staat van instandhouding van:
 - 9130, Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*
 - 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland (en van de montane en alpiene zones): subtype boszomen
 - RBB Grote zeggenvegetatie
- Behoud van actuele toestand
 - 6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
 - 9120 Atlantische zuurminnende Beukenbossen met ondergroei van *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion roburi-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)

Deelgebied Geitebos (89,3 ha aangemeld)

Aangemelde habitattypes			
Habitatype	Opp (ha)	Actuele staat	Doelstelling
- 6430- Droge boszoom Natte ruigte	Onbekend	Onbekend	Gunstig (voldoende staat) B
- 9120- Beukenbos met ondergroei van Hulst en soms Taxus	3,2	Ongunstig C	Gunstig (voldoende staat) B
-9130- Beukenbos met ondergroei van Wilde hyacint	18	Ongunstig C	Gunstig (goede staat) A
-9160- Eiken haagbeukenbos	15,8	Ongunstig C	Gunstig (voldoende staat) B
-91E0- Alluviaal bos Bronbos	8,9	Ongunstig C	Gunstig (goede staat) A
Niet aangemelde habitattypes maar er wel voorkomend			
- 6510 - Schraal hooiland	Min. 1,6	Onbekend	Gunstig (voldoende staat) B
Regionaal belangrijke biotopen			
Kamgrasland	Onbekend	Onbekend	Gunstig (voldoende staat) B
Niet aangemelde, voorkomende internationaal belangrijke fauna			
Wespendief Zwarte specht Middelste bonte specht			

SBZ-H 2300007-32 Geitebos:

- Goede staat van instandhouding van:
 - 91E0, Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*): subtype Gewoon elzenbroek (*Carici elongatae-Alnetum*), subtype Vogelkers-Essenbos (*Pruno-Fraxinetum*) en subtype Essenbronbos (*Carici remotae-Fraxinetum*)
 - 9130 Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*

- Voldoende staat van instandhouding van:
 - 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland (en van de montane en alpiene zones): subtype vochtige tot natte ruigten en subtype boszomen
 - 9120 Atlantische zuurminnende Beukenbossen met ondergroei van *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercinion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
 - 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion betuli*
 - RBB Kamgrasland,
 - RBB Glanshavergrasland

De gedetailleerde instandhoudingsdoelstellingen voor de Speciale BeschermingsZone ‘*Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuidvlaamse bossen*’ zijn terug te vinden in volgend document: Agentschap voor Natuur en Bos, 2007. Instandhoudingsdoelstellingen voor de Speciale Beschermingszone BE2300007, Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuidvlaamse bossen – ontwerp.

Randvoorwaarde

Kleine verschuivingen in de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen van onderstaande instandhoudingsdoelstellingentabellen kunnen op middellange termijn noodzakelijk zijn ten gevolge van aanvullend wetenschappelijk onderzoek en de integratie van de instandhoudingsdoelstellingen voor het NRP-gebied in die voor het gehele Habitatrichtlijngebied (SBZ-H) BE2300007, Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuidvlaamse bossen.

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Gebiedsvisie per deelgebied

Gebiedsvisie per deelgebied

Op basis van de ecologische concepten, de schets van het streefbeeld en de instandhoudingsdoelstellingen, wordt een meer gedetailleerd en concreter streefbeeld geformuleerd: de specifieke gebiedsvisie. De beschrijvingen geformuleerd onder dit streefbeeld zijn niet te lezen als maatregelen.

Op de kaarten van de specifieke gebiedsvisie (kaart 1 tem 11) worden kaarteenheden aangeduid waarbinnen een zelfde streefbeeld geldt. In de tabel wordt per kaarteenheden aangegeven welk onderdeel van de specifieke gebiedsvisie bindend is en welk niet-bindend.

De visie is niet van toepassing op vergunde of vergund geachte woningen met bijhorende tuin en vergunde of vergund geachte bedrijfspercelen en de er voorkomende vergunde of vergund geachte gebouwen.

Een bindend gesteld gedeelte heeft voor de administratieve overheid tot gevolg dat noch subsidies noch beheers- of inrichtingsplannen noch vergunningen kunnen worden goedgekeurd of toegestaan als deze in strijd zijn met de gebiedsvisie. Een bindend gedeelte zal voor de overheid bovendien tot gevolg hebben dat de betrokken overheden zich aan de gebiedsvisie moeten houden voor wat betreft het beheer of het gebruik van hun terreinen (zowel wat de terreinen betreft die zij zelf in eigendom hebben als voor de terreinen die zij enkel beheren of gebruiken).

De gebiedsvisie bevat geen rechtstreeks bindende bepalingen ten aanzien van particulieren. De deelgebiedvisie zoals hier beschreven nodigt de particulier (landbouwers, bewoners, ...) uit om vrijwillig mee concreet vorm te geven aan de visie op het terrein en deze te realiseren. Het is enkel in het kader van een vergunnings- of subsidieaanvraag dat het NRP het afwegingskader bepaalt. De natuurdoelen geformuleerd in de bindend gestelde gebiedsvisie laten een reguliere landbouwuitbating toe.

Een niet-bindend gesteld gedeelte heeft enkel een richtinggevende waarde. Het is een element waar de administratieve overheid mee kan rekening houden wanneer de regelgeving dit toelaat, onder meer bij de interpretatie van de zorgplicht, het opstellen en beoordelen van de natuurtoets (vermijdbare schade), de verscherpte natuurtoets (onvermijdbare en onherstelbare schade in VEN) en van passende beoordelingen (in Speciale BeschermingsZones). Bij het beheer van hun eigendommen wordt een administratieve overheid geacht om dit richtinggevend deel van de gebiedsvisie na te streven in de mate dat het inpasbaar is in de vigerende regelgeving.

Natuurdoeltypen zijn de soorten vegetatie waarnaar gestreefd wordt. De doelsoorten zijn voor de streek bijzondere soorten die bepaalde eisen stellen aan hun habitat/leefgebied, waardoor ze kenmerkend zijn voor bepaalde goed ontwikkelde natuurdoeltypen. Een beschrijving van de natuurdoeltypen en doelsoorten vindt u in de fiches in bijlage.

Er bestaat een juridische marge m.b.t de afbakening als 'waterweg':

- de gewestplannen werden indertijd gepubliceerd op schaal 1/25.000 en zijn moeilijk tot op perceelsniveau te interpreteren, ook werd voor de VEN-afbakening de grenzen van het gewestplan gevolgd;
- de waterweg kan niet enkel beschouwd worden als zijnde het water alleen, ook de aanhorige infrastructuur zoals oevers, dijken en jaagpaden behoren hiertoe;
- de aangrenzende gebieden binnen het NRP zijn grotendeels ingekleurd als groene bestemming of VEN-afbakening (cf. Natuurdecreet – verscherpte natuurtoets).

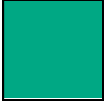
M.b.t. stedenbouwkundige vergunningen dient men bijgevolg rekening te houden met deze aspecten.

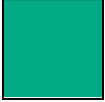
Door het feit dat het NRP niet afbakent maar een kwalitatieve invulling geeft aan reeds afgebakende gebieden, verandert het NRP niets aan de huidige stand van zaken inzake de vergunningverlening m.b.t. infrastructuurwerken aan de waterweg. Wel biedt het een kader aan de vergunningverlenende overheid voor de kwalitatieve beoordeling in functie van de natuurdoelstellingen in het NRP. Bvb. indien blijkt dat oeversverstevingen noodzakelijk zijn, zullen deze niet geweigerd worden op basis van het NRP, maar zal het NRP wel het toetsingskader vormen voor de inrichting en/of wijze van uitvoering.

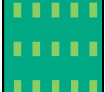
Mogelijke ontbossingen ten gevolge van de toepassing van de bindende bepalingen van de deelgebiedsvisie ter realisatie van het streefbeeld open en halfopen nat grasland (meers) is slechts bindend wanneer het Agentschap voor Natuur en Bos kan instaan voor de verplichte compenserende bebossing in overeenstemming met artikel 90bis van het bosdecreet van 13 juni 1990.

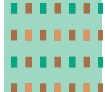
Op de kaarten en in de onderstaande tabellen wordt gebruik gemaakt van de standaardlegendes van de handleiding die bij de opmaak van de NRP-gebiedsvisie gevolgd wordt.

Deelgebied 1 – Korte Lake – Ter Planken

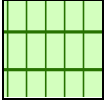
	1.1	Nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'.	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos met plaatselijk voorjaarsflora. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Aandacht wordt besteed aan het historische rabattensysteem. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Wielewaal, IJsvogel, Boomvalk en Zomertortel zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

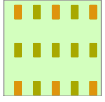
	1.2	Nat bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 91E0* wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 6430 (natte voedselrijke ruigte) wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • De verbinding tussen de komgrond en de Dender wordt voorzien door bijkomende doorsteken door de dijk te maken, op voorwaarde dat de beveiliging tegen overstroming voor de woningen kan gegarandeerd worden. Rivier en vallei staan dan in rechtstreekse verbinding. De waterpeilbeheersing in de komgrond is afgestemd op de natuurdoelen. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. De waterloop heeft een natuurlijke(re) oever. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Spontane processen als windworp en winterse overstromingen zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Wielewaal, Kwak en Krakeend zijn doelsoorten	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm, 91E0*) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn, 91E0*) • Vogelkers-Essenbos (va, 91E0*) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc, 6430) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek • Oeverwallen met vegetaties eigen aan begeleidend Essenbos	

	1.3	Nat bos met droog bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos en inheems droog loofbos met oud boskarakter en plaatselijk voorjaarsflora. Diverse types bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Bijzondere aandacht wordt besteed aan historische (zuid geëxposeerde) bosranden. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. Struweelvorming is langsheen de spoorweg (met in achtneming van de openbare veiligheid) een optie. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Wespandief, Zomertortel, Middelste bonte specht, Eikelmuis zijn doelsoorten
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Ruigtekruiden elzenbroek (vn) en Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) • Vogelkers-Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen droog bos: • Sub-atlantische en midden-Europese Wintereikenbossen of Eiken-Haagbeukenbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i> (fa, qa)

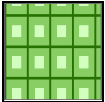
	1.4	Nat grasland met nat bos, natte ruigte en moeras
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Complex van inheems nat loofbos met natte ruigte en moeras. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Maximaal 60% van het gebied is met bos bezet. Natte (matig) voedselrijke ruigten, moeras, nat grasland en (stilstaand, open) water komen ook voor. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Struweelvorming is langsheen de spoorweg (met in achtneming van de openbare veiligheid) een optie. • Windworp zorgt voor een belangrijke dynamiek. Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Nagenoeg alle successiestadia zijn minstens tijdelijk aanwezig. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Kwak, Boomvalk, Wielewaal zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) Natuurdoelen natte (matig) voedselrijke ruigten, moeras en nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc), Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Glanshavergrasland (hu, dijklichaam Dender) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water. Waterloop en voedselrijke open en ondiepe vegetatierijke poelen: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traag stromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

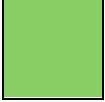
Niet-bindend streefbeeld	Op lange termijn wordt de Denderdijk teruggebracht op oeverwalniveau mits er geen gevaar is voor overstroming van bewoonde zones. Rivier en vallei staan in rechtstreekse verbinding. Een natuurlijke gradiënt bestaat van rivier naar rietland naar zeggenvegetaties gevolgd door wilgenstruweel en rivierbegeleidend bos.
---------------------------------	---

	1.5	Droog grasland met kleine landschapselementen
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	- Kleinschalig graslandcomplex met lijnvormige kleine landschapselementen op perceelsranden. Het betreft grasland op hellinggronden. Houtige kleine landschapselementen komen voor langsheen perceelsranden. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van een droge boszoom, in het bijzonder bij historische (zuid geëxposeerde) bosranden. - De instandhouding van het kleinschalige graslandcomplex wordt verzekerd door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen. Het landschap is geperceleerd.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog grasland: - Glanshavergrasland (hu) - Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) (Thermofiele) zoomvegetatie Natuurdoelen kleine landschapselementen en struweel: (Gemengde) doornhaag (Gemengde) houtkant (Knot)bomenrijen - Spoorsloot en voedselrijke open en ondiepe vegetatierijke poelen

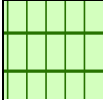
	1.6	Droog grasland met droge ruigte en struweel
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	- Complex van droog grasland met droge ruigte en struweel. Het betreft grasland op hellinggronden. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van een droge boszoom (habitattype 6430). Struweelvorming is langsheen de spoorweg (met inachtneming van de openbare veiligheid) een optie. - Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Climaxvegetaties worden niet beoogd - Levendbarende hagedis, Geelgors zijn doelsoorten
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog grasland: - Glanshavergrasland (hu) - Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) Natuurdoelen droge ruigte en struweel: - Voedselrijke droge ruigte (droge boszoom) (Gemengd) doornstruweel

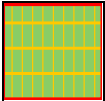
Deelgebied 2 – Tussen Grote Buizemont-Boelarebos en Boureng

	2.1	Droog bos met droog grasland en kleine landschapselementen	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 9130 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 9120 wordt een stand-still principe gehanteerd en mag er geen achteruitgang t.o.v. de actuele staat plaats vinden. • Voor habitatype 6430 (droge zoom), in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden, lichtrijke paden, drevén, kapvlakten, beken, sloten en perceelsranden, wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • In functie van de instandhouding van habitatypes 9130, 9120 en 6430 is bosuitbreiding op lange termijn een belangrijke doelstelling. Op korte termijn garanderen lijnvormige kleine landschapselementen langsheen perceelsranden, loswegen en/of op graften de verbinding tussen de oud-boskernen. • De bosuitbreiding is niet massief omdat een grote oppervlakte permanent wordt ingevuld door open vegetaties. Maximaal 70% van het gebied is met bos bezet. De open vegetatiestructuren zijn belangrijk voor de instandhouding van droog grasland en vegetaties gekoppeld aan kwel- en bronzones. Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Grondwater watert vanuit (tijdelijke) kwelzones en bronnen gravitair af waardoor op lange termijn bronbeekloopjes spontaan ontwikkelen. • Geelgors, Eikelmuis, Kerkuil, Wespéndief, Zomertortel, Boomvalk, Middelste bonte specht, Hazelworm, Ree zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog bos: • Beukenbossen (Eikenmengbos) van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe, 9130) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met ondergroei van Hulst (fs, qs, 9120) • Droge voedselrijke ruigte (droge boszoom, 6430) Natuurdoelen droog grasland: • (gehooïd) Glanshavergrasland (hu, 6510) • (beweid) Kamgrasland (hpr, hp, RBB) Natuurdoelen gekoppeld aan kwel- en bronzones: • Grote zeggenvegetatie (mc, RBB) • Natte matig voedselrijke ruigte (Moerasspirea, hf, 6430) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • (gemengde, doorn)haag, al dan niet met opgaande en/of knotbomen • (gemengde) houtkant, al dan niet met opgaande en/of knotbomen • solitaire opgaande en/of knotboom	

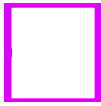
	2.2	Droog bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitattype 9130 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor habitattype 9120 wordt een stand-still principe gehanteerd en mag er geen achteruitgang t.o.v. de actuele staat plaats vinden. • Voor habitattype 6430 (droge zoom), in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden, lichtrijke paden en dreven, wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • In functie van de instandhouding van habitattypes 9130 en 9120 is bosuitbreiding richting Boureng- en Arduinbos een belangrijke doelstelling. Een ijle boomlaag is het doel zodat de bosbodem zeer lichtrijk blijft. De open vegetatiestructuren in de beoogde bosverbinding zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een droge boszoom (habitattype 6430), in het bijzonder bij de zuidgeëxposeerde oude bosrand. Een zeer lichtrijke boscorridor verzekert maximale migratiekansen voor een breed soortenspectrum. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Een deel van het bos is afgebakend als speelzone. • De bostypes zijn goed gebufferd (in het bijzonder tegen erosie, inwaai pesticiden en mest). Het behouden en ontwikkelen/herstellen van een geleidelijke gradiënt tussen de drogere bostypes en de beekbegeleidende bossen is een belangrijke doelstelling. • Wespandief, Middelste bonte specht, Boomvalk, Zomertortel, Eikelmuis zijn doelsoorten in dicht bos. • Geelgors, Hazelworm en Zomertortel zijn doelsoorten in ijler bos.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen inheems droog loofbos: • Beukenbossen (Eikenmengbos) van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe, 9130) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met ondergroei van Hulst (fs, qs, 9120) • Droge voedselrijke ruigte (droge boszoom, 6430)	

	2.3	Nat bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	- Voor habitattype 91E0 wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. - De overgang van beekbegeleidend en bronbos naar droog bos gebeurt geleidelijk. Het bronbos wordt slechts in beperkte mate overschaduwd/gedomineerd door bovenstaanders uit de aangrenzende drogere bosbestanden. - Het nat bos wordt gevoed door bronwater. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. - Afwatering gebeurt vanuit (tijdelijke) kwelzones en bronnen via (meanderende) bronbeekjes. De beekjes hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. - De buffering van het boscomplex, in het bijzonder de bronzones (tegen erosie, inwaai pesticiden en mest), is een prioritaire doelstelling. - Vuursalamander is een doelsoort. Ook vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: - Essenbronbos (vc, 91E0) - Vogelkers-Essenbos (va, 91E0)	

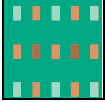
	2.4	Droog grasland met KLE	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	- Voor habitattype 6430, in het bijzonder langsheen (zuid geëxposeerde) oude bosranden wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. - Kleinschalig graslandcomplex. Het betreft droog grasland op hellinggronden met houtige kleine landschapselementen en aandacht voor ruigten in zomer, nazomer en winter. - Bijzondere aandacht gaat uit naar het behoud en de ontwikkeling/herstel van (historisch) gemengde houtkanten met streekeigen autochtone bomen en struiken op graften en perceelsranden. Struweelvorming is langsheen de spoorweg (met in achtname van de openbare veiligheid) een optie. - Geelgors, Gekraagde roodstaart en Eikelmuis zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog grasland: - Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) - Droge voedselrijke ruigte (droge boszoom, 6430) Natuurdoelen KLE: (gemengde, doorn)haag, al dan niet met opgaande en/of knotbomen (gemengde) houtkant, al dan niet met opgaande en/of knotbomen - Braamstruweel	

	2.5	Park met cultuurhistorische site
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'	
Bindend	Streefbeeld	• Behoud en herstel van het historische parklandschap met kasteel en vijvercomplex. • Optimale kansen worden geboden aan een natuurrijke (ecologisch en cultuurhistorisch) beheerde tuin. Aandacht gaat uit naar water- en verlandingsvegetaties. • Zichtassen vanuit het kasteel op de vallei zijn aanwezig.
	Natuurdoelen	• Niet van toepassing

Deelgebied 3 – Natuur en park bij de stad Geraardsbergen

	3.1	Natuur en park bij de stad Geraardsbergen
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Natuur en Park bij de stad Geraardsbergen'	
Bindend	Streefbeeld	Er werd geen streefbeeld opgemaakt voor dit deelgebied
	Natuurdoelen	Niet van toepassing

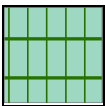
Deelgebied 4 – Boelaremeersen en Dender linkeroever Schendelbeke

	4.1	Nat bos met natte ruigte en nat grasland en moeras
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'.	
Bindend	Streefbeeld	• Complex van inheems nat loofbos met natte ruigte, nat grasland en moeras. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Maximaal 60% van het gebied is met bos bezet. Natte (matig) voedselrijke ruigten, moeras en (stilstaand, open) water komen ook voor. Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Binnen de bosomgeving is een gevarieerde vegetatiestructuur het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. • Windworp zorgt voor een belangrijke dynamiek. Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Nagenoeg alle successiestadia zijn minstens tijdelijk aanwezig. • Zichtassen tussen de Baronie van Boelare en de vallei worden gerespecteerd. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Onderhoud en aanplant van een opgaande bomenrij langs de Denderoever als beeldherstel van de vroegere trekweg verdient speciale aandacht. • Rietgors, Boomvalk, Wielewaal, Krakeend, Zomertortel, Waterspitsmuis, Ree, Eikelmuis, Kerkuil zijn doelsoorten.

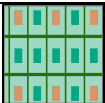
	Natuurdoelen Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden elzenbroek (vn) • Elzen-Essenbos met Slanke sleutelbloem (va) Natuurdoelen natte (matig) voedselrijke ruigten, moeras en nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Dotterbloem grasland (hc, RBB) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water. Waterloop en voedselrijke open en ondiepe vegetatierijke poelen: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek • Oeverwallen met vegetaties eigen aan begeleidend Essenbos
--	---

	4.2	Open nat grasland (meers)
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'.	
Bindend	Streefbeeld	• Open meersenlandschap met microreliëf (oeverwal en komgrond, grachten, greppels en sloten). Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. • Evenwijdig met de vallei, op de valleisteilrand, markeren houtige kleine landschapselementen van oudsher de winterbedding. Relicten zijn aanwezig. Het behoud en herstel van slechts deze lineaire elementen is een doelstelling. • Behoud van het historisch grachten-greppelsysteem voor de bevoeiing en afwatering van de graslanden, evenals de hieraan verbonden hoekpoelen. • Behoud en herstel van een afgesneden Dendermeander met struweel en verlandingsvegetaties. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • De instandhouding van het open meersenlandschap wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer verzekerd. In eerste instantie is het landschap geperceleerd. Op lange termijn kunnen in delen van de meersen perceelsgrenzen vervagen door de vorming van grotere, maar nog steeds seizoenaal beweide begrazingsblokken of hooilandcomplexen met nabeweiding. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn, behalve in de laagste kommen, kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Behoud van ondiepe plassen en plasdras-situaties in de laagst gelegen komgronden tijdens het winterhalfjaar (richtinggevend tussen 15 oktober en 15 april). De laagst gelegen komgronden bieden kansen voor het herstel van langdurig onder water staande riviergraslanden. In de winter trekken plasdras situaties overwinterende en in het voorjaar doortrekkende watervogels en steltlopers aan waarvan een selectie mogelijk tot broeden kan komen. • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Slobeend, Zomertaling, Ijsvogel, Rietgors, Pijlstaart (niet-broedend), Waterspitsmuis en Bittervoorn (oude meander) zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van open water en moerassen zijn doelsoorten

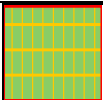
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Zilverschoongrasland (hp*, hpr*, RBB) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Glanshavergrasland (hu) (dijklichaam Dender) Natuurdoelen Dendermeander: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Rietland (mr, RBB) • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. Natuurdoelen kleine landschapselementen: • Gemengde doornhaag (enkel valleisteilrand) • Gemengde houtkant (enkel valleisteilrand)
--	---------------------	---

	4.3	Nat grasland met kleine landschapselementen (meers)
Situering	Kaartenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'.	
Bindend	Streefbeeld	• Kleinschalig graslandcomplex met kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten). Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Houtige kleine landschapselementen situeren zich langs perceelsranden en het afwateringssysteem. • De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen verzekerd. Het landschap is geperceleerd. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. Onderhoud en aanplant van een opgaande bomenrij langsheen Denderoever als beeldherstel van de vroegere trekweg verdient speciale aandacht.

	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • (Gemengde) doornhaag • (Gemengde) houtkant • Bomenrij (opgaand, middelhoog en hoog geknot)
--	---------------------	---

	4.4	Nat grasland en nat bos met natte ruigte en kleine landschapselementen (meers)
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'.	
Bindend	Streefbeeld	• Complex van grasland en nat bos met natte ruigte en kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten). Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer verzekerd. • Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Het inheems nat loofbos betreft diverse types rivierbegeleidend bos die naast elkaar en in overgangsvormen, naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek, voorkomen. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Binnen de bosomgeving is een gevarieerde vegetatiestructuur het doel. Richtinggevend wil dit zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantelzoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. • Houtige kleine landschapselementen situeren zich langs perceelsranden en het afwateringssysteem. Ook poelen komen voor. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever.

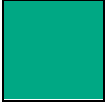
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) Natuurdoelen natte ruigte en moeras: • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • Gemengde doornhagen • Bomenrij (opgaand en geknot, o.a. oude populier variëteiten zoals <i>Serotina</i> en <i>Marilandica</i>) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland
--	---------------------	--

	4.5	Park met cultuurhistorische site
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'.	
Bindend	Streefbeeld	• Behoud en herstel van het bouwkundig en archeologische patrimonium, de omwallingsgracht en domeinstructuur. • Een park met streekeigen soorten, respect tonend voor de archeologische site, het omliggende oorspronkelijk open valleilandschap en de natuurtypen daarvan. De historische perceelsstructuur wordt bewaard. Optimale kansen worden geboden aan een natuurrijke (ecologisch en cultuurhistorisch beheerde) tuin. Aandacht gaat uit naar het drevenpatroon, water- en verlandingsvegetaties (omwalling), kansen voor oud wordende solitaire bomen, gefaseerd hooilandbeheer in delen van het park. Kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. • Houtige kleine landschapselementen komen voor langsheen perceelsranden, dreven en loswegen. • Zichtassen vanuit de Baronie van Boelare op de vallei zijn aanwezig • De Dender heeft een natuurlijke oever
	Natuurdoelen	Niet van toepassing

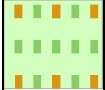
	4.6	Verspreide bebouwing
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Boelaremeersen en Dender linkeroever Schendelbeke'	
Bindend	Streefbeeld	Er werd geen streefbeeld opgemaakt voor dit deelgebied.
	Natuurdoelen	Niet van toepassing

	4.7	Nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'.	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos met plaatselijk voorjaarsflora. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras (voornamelijk in het stroomafwaartse gedeelte van de beekvallei) bepalen er de vegetatie. Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Wielewaal, Ijsvogel, Boomvalk, Zomertortel zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van bossen, structureel rijk landschap, open water en moerassen zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

Deelgebied 5 – Complex van het Raspaille-, Karkool-, Moerbeke-, Kluisbos en omgeving

	5.1	Nat bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 91E0* wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 6430 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Om een goede staat van instandhouding te bereiken is bosuitbreiding noodzakelijk. De graad van bebossing neemt geleidelijk af met de afstand tot de kern. In de beekvalleien dichtst bij de actuele boskern wordt de ontwikkeling/herstel van habitatype 91E0* beoogd. Stroomafwaarts (groter debiet en aanwezigheid van kleine inundatiezones) wordt meer aandacht besteed aan habitatype 6430 (natte voedselrijke ruigte). • Bronbos vegetaties zijn goed gebufferd. De overgang van beekbegeleidend en bronbos naar droog bos gebeurt geleidelijk. Het bronbos wordt slechts in beperkte mate overschaduwd/gedomineerd door bovenstaanders uit de aangrenzende drogere bosbestanden. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Het nat bos wordt gevoed door bronwater. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. • Afwatering gebeurt vanuit (tijdelijke) kwelzones en bronnen via (meanderende) bronbeekjes. De beekjes hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. • Vuursalamander, (Beekprik) en Wielewaal zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Essenbronbos (vc, 91E0) • Vogelkers-Essenbos (va, 91E0) • Natte voedselrijke ruigte (hf, 6430)	

	5.2	Droog bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 9130 wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 9120 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 6430 (droge zoom), in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden, lichtrijke paden, dreven, kapvlakten, beken, sloten en perceelsranden wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • In functie van de instandhouding van habitatypes 9120 en 9130 is bosuitbreiding noodzakelijk. Ten noorden en noordoosten van het Moerbeke- en Raspaillebos neemt de bebossingsgraad geleidelijk af met de afstand tot de kern. • De bostypes zijn goed gebufferd (in het bijzonder tegen erosie, inwaai pesticiden en mest). De overgang naar beekbegeleidend en bronbos gebeurt geleidelijk. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Wespandief, Zomertortel, Zwarte specht, Middelste bonte specht, Boomvalk, Eikelmuis, Hazelworm, Ree, Boompieper zijn doelsoorten	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog bos: • Beukenbossen (Eikenmengbos) van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe, 9130) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met ondergroei van Hulst (fs, qs, 9120) • Droge voedselrijke ruigte (droge boszoom, 6430)	

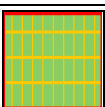
	5.3	Droog grasland met droge ruigte en droog bos (wastine)	
Situering	Kaartenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 9130 wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 6430 (droge zoom) wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • In functie van de instandhouding van habitatype 9130 is bosuitbreiding noodzakelijk. De bosuitbreiding is niet massief omdat een grote oppervlakte permanent wordt ingevuld door open vegetaties. Maximaal 30% van het gebied is met bos bezet. De open vegetatiestructuren zijn belangrijk voor de instandhouding van droog grasland en in het bijzonder droge ruigte (6430). Op korte termijn is bosverbinding ook mogelijk via de aanwezigheid van houtkanten en hagen. • De open vegetatiestructuren worden door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer in stand gehouden. Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Nagenoeg alle successiestadia zijn minstens tijdelijk aanwezig. • Geelgors, Hazelworm, Graspieper, Gekraagde roodstaart, Ree en Eikelmuis zijn doelsoorten. Vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn tevens doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog grasland • Glanshavergrasland (hu, 6510) • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) Natuurdoelen droge ruigte • Droge voedselrijke ruigte (droge boszoom, 6430) Natuurdoelen droog bos • Beukenbossen (Eikenmengbos) van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe, 9130)	

	5.4	Droog grasland met droog bos	
Situering	Kaartenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 9130 wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 9120 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 6430 (droge zoom), in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • In functie van de instandhouding van habitatypes 9130 en 9120 is bosuitbreiding noodzakelijk. Bosuitbreiding heeft tevens de verbinding van het Karkool en het Kluisbos tot doel. De bosuitbreiding is niet massief omdat een zeer groot oppervlakte permanent wordt ingevuld door open vegetaties. Maximaal 20% van het gebied is met bos bezet. De open vegetatiestructuren zijn belangrijk voor het herstel en de instandhouding van droog heischraal grasland. Op korte termijn is bosverbinding ook mogelijk via de aanwezigheid van houtkanten en hagen. • De open vegetatiestructuren worden door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer in stand gehouden. Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Nagenoeg alle successiestadia zijn minstens tijdelijk aanwezig. • Boompieper, Hazelworm, Ree, Geelgors, Kerkuil, Zomertortel zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog bos: • Beukenbossen (Eikenmengbos) van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe, 9130) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met ondergroei van Hulst (fs, qs, 9120) Natuurdoelen van open vegetatiestructuren: • Droge voedselrijke ruigte (droge zoom, 6430) • Droog heischraal grasland (6230)	

	5.5	Droog en nat grasland met KLE en droog en nat bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitattype 91E0* wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitattype 9130 wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitattype 9120 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor habitattype 6430 (droge zoom), in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Bronbosvegetaties zijn goed gebufferd. De overgang van beekbegeleidend en bronbos naar droog bos gebeurt geleidelijk. Het bronbos wordt slechts in beperkte mate overschaduwd/gedomineerd door bovenstaanders uit de aangrenzende drogere bosbestanden. • In functie van de instandhouding van habitattypes 91E0*, 9130 en 9120 is bosuitbreiding noodzakelijk. De bosuitbreiding kan massief zijn, maar ook open vegetaties zijn een doel. Maximaal is 80% van het gebied met bos bezet. De open vegetatiestructuren zijn belangrijk voor het herstel en de instandhouding van diverse types graslanden en zoomvegetaties. Op kortere termijn is bosuitbreiding en bosverbinding ook mogelijk via de aanwezigheid van houtkanten en hagen. • De open vegetatiestructuren worden door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer in stand gehouden. Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Nagenoeg alle successiestadia zijn minstens tijdelijk aanwezig. • Boompieper, Hazelworm, Ree, Geelgors, Kerkuil, Zomertortel zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Essenbronbos (vc, 91E0) • Vogelkers-Essenbos (va, 91E0) • Natte voedselrijke ruigte (hf, 6430) Natuurdoelen droog bos: • Beukenbossen (Eikenmengbos) van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe, 9130) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met ondergroei van Hulst (fs, qs, 9120) Natuurdoelen van open vegetatiestructuren: • Droge voedselrijke ruigte (droge zoom, 6430) • Glanshavergrasland (hu, 6510) • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Droog heischraal grasland (6230)	

Deelgebied 6 – Hinnekesbos en Patersbos

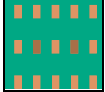
	6.1	Droog bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'	
Bindend	Streefbeeld	- Inheems droog loofbos met voorjaarsflora. Diverse types droog bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. - Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors, in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. - De overgang van droger bos naar beekbegeleitend en bronbos gebeurt geleidelijk. Het bronbos wordt slechts in beperkte mate overschaduwd/gedomineerd door bovenstaanders uit de aangrenzende drogere bosbestanden. - De buffering van het boscomplex (tegen erosie, inwaai pesticiden en mest) is een prioritaire doelstelling. - Middelste bonte specht, Wespandief, Geelgors, Eikelmuis, Zwarte specht, Zomertortel, Boomvalk, Ree, Hazelworm zijn doelsoorten. Vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn tevens doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog bos, bosrand en open plekken in droog bos: - Beukenbos van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe) - Atlantisch zuurminnend beukenbos met Hulst (fs, qs) - Voedselrijke droge ruigte (droge boszoom)

	6.2	Park met cultuurhistorische site
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'	
Bindend	Streefbeeld	- Behoud en herstel van het historische parklandschap met kasteel en vijvercomplex. - Optimale kansen worden geboden aan een natuurrijke (ecologisch en cultuurhistorisch) beheerde tuin. Aandacht gaat uit naar water- en verlandingsvegetaties. - Zichtassen vanuit het kasteel Detaeye op de vallei zijn aanwezig.
	Natuurdoelen	Niet van toepassing

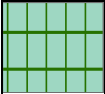
	6.3	Nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos (bronbos met oud boskarakter) rondom bronhoofd en bronbeek. Diverse types nat bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras (voornamelijk in het stroomafwaartse gedeelte van de beekvallei) bepalen er de vegetatie. Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • De overgang van beekbegeleidend en bronbos naar droog bos gebeurt geleidelijk. Het bronbos wordt slechts in beperkte mate overschaduwd/gedomineerd door bovenstaanders uit de aangrenzende drogere bosbestanden. • Het nat bos wordt gevoed door bronwater. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. • Afwatering gebeurt vanuit (tijdelijke) kwelzones en bronnen via (meanderende) bronbeekjes. De beekjes hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. • De buffering van het boscomplex, in het bijzonder de bronzones (tegen erosie, inwaai pesticiden en mest), is een prioritaire doelstelling. • Vuursalamander, Zomertortel, Boomvalk en Ree zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos en open plekken binnen nat bos: • Essenbronbos (vc) • Vogelkers-Essenbos (va) • Voedselrijke natte ruigte (hf) • Grote zeggenvegetatie (mc, RBB)

Deelgebied 7 – De Nuchten

	7.1	Nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos met plaatselijk voorjaarsflora. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. Langsheen de valleirand echter wordt aandacht besteed aan de overgang cultuur-natuur. De overgang bos-bewoning gebeurt geleidelijk (creatie mantel-zoomvegetatie, ijler bos). • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterlopenennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Wielewaal, Kwak (niet-broedend), Ijsvogel, Krakeend, Waterspitsmuis en Boomvalk zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

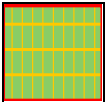
	7.2	Nat bos met natte ruigte en moeras
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Complex van inheems nat loofbos met natte ruigte en moeras. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Maximaal 70% van het gebied is met bos bezet. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras, nat grasland en (stilstaand, open) water komen ook voor. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Binnen de bosomgeving is een gevarieerde vegetatiestructuur het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. • Langs de valleirand wordt aandacht besteed aan de overgang cultuur-natuur. De overgang bos-bewoning gebeurt geleidelijk (creatie mantel-zoomvegetatie, ijler bos). • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Wielewaal, Kwak (niet-broedend), IJsvogel, Krakeend, Waterspitsmuis, Boomvalk zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van bossen, structuurrijk landschap en moerassen zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Elzen-Essenbos met Slanke sleutelbloem (va) Natuurdoelen natte ruigte, moeras en nat grasland: • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

	7.3	Open nat grasland (meers)
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Open meersenlandschap met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten). Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Nabij de steilrand kunnen beperkt knobbenrijen of hagen behouden blijven • De instandhouding van het open meersenlandschap wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer verzekerd. In eerste instantie is het landschap geperceeld. Op lange termijn kunnen in delen van de meersen perceelsgrenzen vervagen door de vorming van grotere, maar nog steeds seizoenaal beweidde begrazingsblokken of hooilandcomplexen met nabeweiding. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn, behalve in de laagste kommen, kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Behoud van ondiepe plassen en plasdras-situaties in de laagst gelegen komgronden tijdens het winterhalfjaar (richtinggevend tussen 15 oktober en 15 april). De laagst gelegen komgronden bieden kansen voor het herstel van langdurig onder water staande riviergraslanden. In de winter trekken plasdras situaties overwinterende en in het voorjaar doortrekkende watervogels en steltlopers aan waarvan een selectie mogelijk tot broeden kan komen. • De Dender heeft een natuurlijke oever. Holle en bolle karakteristieken en plaatselijke steile oeverranden dragen bij tot de structuurdiversiteit van de waterloop. • Rietgors, Blauwborst, Slobeend, Zomertaling en Pijlstaart (niet-broedend) zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Zilverschoongrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland

	7.4	Nat grasland met kleine landschapselementen (meers)
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Kleinschalig graslandcomplex met kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten). Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Houtige kleine landschapselementen situeren zich langs perceelsranden en het afwateringssysteem. Onderhoud en aanplant van een opgaande bomenrij langsheen de Nuchterrijte verdient speciale aandacht. • De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen verzekerd. Het landschap is geperceleerd. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • De Dender heeft een natuurlijke oever. Holle en bolle karakteristieken en plaatselijke steile oeverranden dragen bij tot de structuurdiversiteit van de waterloop. • Zomerortel, Boomvalk, Rietgors, Blauwborst, Waterspitsmuis en Ijsvogel zijn doelsoorten
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • Opgaande bomenrij (opgaand en geknot, o.a. oude populier variëteiten zoals <i>Serotina</i> en <i>Marilandica</i>, oostelijk + dreef ter hoogte van Loostraat) • Knotbomenrij (wilg, westelijk) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland

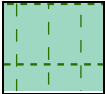
	7.5	Droog bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems droog loofbos met voorjaarsflora. Diverse types droog bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors, in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • De overgang van droger bos naar valleibos gebeurt geleidelijk. Ook de buffering van het boscomplex (tegen erosie, inwaai pesticiden en mest) is een doelstelling. • Middelste bonte specht, Wespandief, Geelgors, Eikelmuis, Zwarte specht, Zomertortel, Boomvalk, Ree, Hazelworm zijn doelsoorten. Vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn tevens doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog bos, bosrand en open plekken in droog bos: • Beukenbos van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met Hulst (fs, qs) • Voedselrijke droge ruipte (droge boszoom)

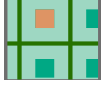
Deelgebied 8 – Gemene meers en Lestpolder

	8.1	Park met cultuurhistorische site
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Behoud en herstel van het bouwkundig en archeologisch patrimonium, de omwallingsgracht en domeinstructuur. • Een park met streekeigen soorten en soorten met cultuurhistorische waarde, respect tonend voor de archeologische site, het omliggende valleilandschap en de natuurtypen daarvan. De historische perceelsstructuur wordt bewaard. Optimale kansen worden geboden aan een natuurrijke (ecologisch en cultuurhistorisch beheerde) tuin. Aandacht gaat uit naar muurvegetaties (ommuurde tuin met kalkmortel), water- en verlandingsvegetaties (omwalling), kansen voor oud wordende solitaire bomen, gefaseerd hooilandbeheer in delen van de tuin. • Houtige kleine landschapselementen komen voor langsheen perceelsranden, dreven en loswegen. • Zichtassen vanuit het kasteel Beauprez op de vallei zijn aanwezig. • Geelgors en Eikelmuis zijn doelsoorten
	Natuurdoelen	Natuurdoelen: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • (Gemengd) doornstruweel en (knot)bomenrijen • Solitaire bomen en hakhout • Kalkminnende muurvegetaties • (Hoogstammige) fruitboomgaard met oude rassen • Moestuin (nutstuin) bij de oude abdijgebouwen

	8.2	Nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. • Langsheen de valleirand wordt aandacht besteed aan de overgang cultuur-natuur. De overgang bos-bewoning gebeurt geleidelijk (creatie mantel-zoomvegetatie, ijler bos). • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Wielewaal, Kwak (niet-broedend), Ijsvogel, Krakeend, Boomvalk, Blauwborst, Slobeend, Rietgors en Zomertortel zijn doelsoorten. Vleermuizen van bos, structureel rijk landschap en moerassen zijn tevens doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

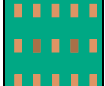
	8.3	Open nat grasland (meers)
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Open meersenlandschap met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten). Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Nabij de steilrand kunnen beperkt knobbenrijen of hagen behouden blijven. • De instandhouding van het open meersenlandschap wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer verzekerd. In eerste instantie is het landschap geperceeld. Op lange termijn kunnen in delen van de meersen perceelsgrenzen vervagen door de vorming van grotere, maar nog steeds seizoenaal beweidde begrazingsblokken of hooilandcomplexen met nabeweiding. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn bij voorkeur, behalve in de laagste kommen, kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Behoud van ondiepe plassen en plasdras-situaties in de laagst gelegen komgronden tijdens het winterhalfjaar (richtinggevend tussen 15 oktober en 15 april). De laagst gelegen komgronden bieden kansen voor het herstel van langdurig onder water staande riviergraslanden. In de winter trekken plasdras situaties overwinterende en in het voorjaar doortrekkende watervogels en steltlopers aan waarvan een selectie mogelijk tot broeden kan komen. • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Blauwborst, Rietgors, Slobeend, Zomertaling, Krakeend, Waterspitsmuis zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Zilverschoongrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) • Glanshavergrasland (hu) (dijklichaam Dender) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a.

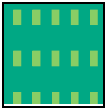
	8.4	Half open nat grasland (meers)
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Half open meersenslandschap met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten) en beperkt aantal lijnvormige kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. • Behoud en herstel van bestaande kleine landschapselementen langs perceelsranden en afwateringssysteem is een doel. De ontwikkeling van bijkomende lijnvormige kleine landschapselementen wordt niet bedoeld. • De instandhouding van het half open meersenslandschap wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen verzekerd. In eerste instantie is het landschap geperceleerd. Op lange termijn kunnen in delen van de meersen perceelsgrenzen vervagen door de vorming van grotere, maar nog steeds seizoenaal beweide begrazingsblokken of hooilandcomplexen met nabeweiding. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Wielewaal, Waterspitsmuis, Krakeend, Blauwborst, Rietgors, Ijsvogel, Boomvalk zijn doelsoorten
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Glanshavergrasland (hu) (dijklichaam Dender) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • Gemengde doornhaag • Knotbomenrij (Wilg, middelhoog en hoog geknot) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland

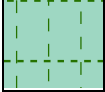
	8.5	Nat grasland en nat bos met natte ruigte en KLE
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Meersenslandschap met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten) en beperkt aantal lijnvormige kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer verzekerd. • Behoud en herstel van bestaande kleine landschapselementen langs perceelsranden en afwateringssysteem is een doel. • Maximum 80% van het hele deelgebied en maximum 40% van het smalle deel tussen de steilrand en de Dender is nat inheems loofbos. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras zijn eveneens een doel. • Er wordt aandacht besteed aan de overgang cultuur-natuur. De overgang bos-bewoning gebeurt geleidelijk (creatie mantel-zoomvegetatie, ijler bos). • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Wielewaal, Kwak (niet-broedend), Ijsvogel, Krakeend, Boomvalk, Blauwborst, Slobeend, Rietgors en Zomertortel zijn doelsoorten. Vleermuizen van bos, structureel landschap en moerassen zijn tevens doelsoorten.

	Natuurdoelen Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Glanshavergrasland (hu) (dijklichaam Dender) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • Gemengde doornhaag • Knotbomenrij (Wilg, middelhoog en hoog geknot) Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland
--	--

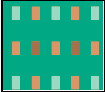
Deelgebied 9 – Dender linkeroever van Zandbergen tot Ninove

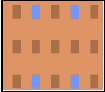
	9.1	Nat bos met natte ruigte en moeras
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Complex van inheems nat loofbos met natte ruigte en moeras. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Maximaal 70% van het gebied is met bos bezet. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras, nat grasland en (stilstaand, open) water komen ook voor. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Binnen de bosomgeving is een gevarieerde vegetatiestructuur het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. • Langsheen de valleirand wordt aandacht besteed aan de overgang cultuur-natuur. De overgang bos-bewoning gebeurt geleidelijk (creatie mantel-zoomvegetatie, ijler bos). Struweelvorming is langsheen de spoorweg (met in achtneming van de openbare veiligheid) een optie. • Zichten op de vallei blijven bestaan. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Wielewaal, Ijsvogel, Zomertortel, Blauwborst, Kerkuil en Kwak (niet-broedend) zijn doelsoorten. Vleermuizen van bos en structuurrijk landschap zijn tevens doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen inheems nat loofbos: • Essenbronbos (vc) • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers - Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a.

		• Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek • Oeverwallen met vegetaties eigen aan begeleidend Essenbos
	9.2	Nat bos met droog bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Complex van inheems nat en droog loofbos met plaatselijk voorjaarsflora. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor afhankelijk van bodem, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. Hoger op de steilrand en de opgehoogde gronden vormt droger bos het doel. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Richtinggevend wil dit zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), oog voor bosrandenbeheer (mantel-zoomvegetaties), voldoende lichtrijke open plekken en corridors. • Een deel van dit gebied wordt ingericht als speelbos voor de stad Ninove. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Wielewaal, IJsvogel, Krakeend, Waterspitsmuis, Boomvalk en Zomertortel zijn doelsoorten. Vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn tevens doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) Natuurdoelen droog bos: • Sub-atlantische en midden-Europese Wintereikenbossen of Eiken-Haagbeukenbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i> (fa, qa) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

	9.3	Half open nat grasland (meers)
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Half open meersenslandschap met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten) en beperkt aantal kleine landschapselementen, (hoek)poelen in het bijzonder. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei en zandleem. Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. • Behoud en herstel van bestaande kleine landschapselementen langs perceelsranden en afwateringssysteem is een doel. De ontwikkeling van bijkomende lijnvormige kleine landschapselementen wordt niet bedoeld met uitzondering van een opgaande bomenrij langsheen de Dender als beeldherstel van de vroegere trekweg (18de eeuw). Ook langsheen de Rijt is een bomenrij het doel. • De instandhouding van het half open meersenslandschap wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen verzekerd. In eerste instantie is het landschap geperceleerd. Op lange termijn kunnen in delen van de meersens perceelsgrenzen vervagen door de vorming van grotere, maar nog steeds seizoenaal beweidde begrazingsblokken of hooilandcomplexen met nabeweiding. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • De Dender heeft een natuurlijke oever. Holle en bolle karakteristieken en plaatselijke steile oeverranden dragen bij tot de structuurdiversiteit van de waterloop. • Rietgors, Blauwborst, Slobeend, Zomertaling, Krakeend en Ijsvogel zijn doelsoorten.

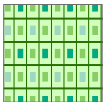
	Natuurdoelen Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • (Gemengde) doornhaag • Knotbomenrij (Wilg, middelhoog en hoog geknot) • Opgaande bomenrij (Populier, Wilg, Zwarte els, Gewone es) • Voedselrijke open en ondiepe vegetatierijke poelen Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland
--	---

	9.4	Nat bos met natte ruigte en nat grasland en moeras en stilstaand water
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Een complex van inheems nat loofbos, natte ruigte en nat grasland en stilstaand water. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Maximaal 60% van het gebied is met bos bezet. Natte (matig) voedselrijke ruigten, moeras en (stilstaand, open) water komen ook voor. De steilrand wordt geaccentueerd en gefixeerd door middel van (historische) gemengde houtkanten. Het behoud en de optimalisatie is van groot belang niet in het minst als buffer (erosie, inwaai pesticiden en mest). • Binnen de bosomgeving is een gevarieerde vegetatiestructuur het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel- • Windworp zorgt voor een belangrijke dynamiek. Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Nagenoeg alle successiestadia zijn minstens tijdelijk aanwezig. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Ijsvogel, Geelgors, Krakeend, Wielewaal, Zomertortel, Boomvalk, Rietgors, Blauwborst, Kerkuil zijn doelsoorten. Vleermuizen van bossen, structuurrijk landschap en moerassen zijn tevens doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Elzen-Essenbos met Slanke sleutelbloem (va) Natuurdoelen natte ruigte, nat grasland en moeras: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

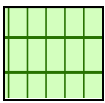
	9.5	Natte ruigte en moeras met stilstaand water
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Complex van natte ruigte, moeras en stilstaand open water. Stilstaand open water komt voor in de laaggelegen en door de spoorweg afgesneden kommen. • Een deel van dit gebied wordt ingericht als speelbos voor de stad Ninove. • Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Climaxvegetaties (wilgenstruweel) ontstaan zeer geleidelijk. • De waterlopen en het open water hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Ijsvogel, Krakeend, Boomvalk, Blauwborst, Rietgors en libellen zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van moerassen en open water zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen natte (matig) voedselrijke ruigten, moeras en nat grasland: • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Wilgenstruweel (sf, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

Deelgebied 10 - Geitebos en verbinding naar Hof van Lier, Kasteel de Lalaign

	10.1	Nat bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheden 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels' en 'Dendervallei'		
Bindend	Streefbeeld	- Voor habitatype 91E0* wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. - Voor habitatype 6430 (natte matig voedselrijke ruigte) wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. - Om een goede staat van instandhouding (A) te bereiken is bosuitbreiding, tenminste op de natste gronden van de bronbeekvalleien,, noodzakelijk. - De buffering van beekbegeleidend en bronbos, in het bijzonder de bronzones (tegen erosie, inwaai pesticiden en mest), is een prioritaire doelstelling. De overgang van nat naar droog bos gebeurt geleidelijk. Het bronbos wordt slechts in beperkte mate overschaduwd/gedomineerd door bovenstaanders uit de aangrenzende drogere bosbestanden. - Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. - Het nat bos wordt gevoed door bronwater. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. - Afwatering gebeurt vanuit (tijdelijke) kwelzones en bronnen via (meanderende) bronbeekjes. De beekjes hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. - Vuursalamander, Wielewaal, Ree, Boomvalk en vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos en open plekken in nat bos: - Essenbronbos (vc, 91E0) - Vogelkers-Essenbos (va, 91E0) - Natte matig voedselrijke ruigte (hf, 6430) - Grote zeggenvegetatie (mc, RBB)	

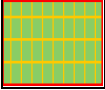
	10.2	Droog en nat grasland met kleine landschapselementen en droog en nat bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 6430 (natte matig voedselrijke ruigte) wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 6430 (droge boszoom) wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd, in het bijzonder langsheen (zuid geëxposeerde) oude bosranden. • Voor habitatype 6510 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor het regionaal belangrijk biotoop Kamgrasland wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Kleinschalig graslandcomplex met lijnvormige kleine landschapselementen op perceelsranden. Het betreft grasland op steile zongeëxposeerde hellinggronden en beekbegeleidend grasland. Natte ruigte, moeras- en kwelvegetaties komen voor. Plaatselijk ontwikkelen droge ruigte en struweel. Spontane verbossing op de hoogste delen van de helling komen voor. Ontwikkeling van nat bos in de beekvallei behoort tot de mogelijkheden in functie van de verbinding met kasteel de Lalaing. • Bijzondere aandacht gaat uit naar het behoud en ontwikkeling/herstel van (historisch) gemengde houtkanten met streekeigen autochtone bomen en struiken op graften en/of op de hoogst gelegen perceelsranden. Het behoud en de optimalisatie is van groot belang niet in het minst als buffer (erosie, inwaai pesticiden en mest). • De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt verzekerd door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen. Het landschap is geperceleerd. • Bronnen en kwelzones komen lokaal voor. Afwatering gebeurt via een bronbeekje met een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Kwelwater wordt minder snel/traag afgevoerd. • Vuursalamander, Rietgors en Blauwborst zijn doelsoorten gekoppeld aan nattere vegetaties. • Geelgors, Eikelmuis, Zomertortel, Boompieper, Graspieper, Gekraagde roodstaart en Hazelworm zijn doelsoorten.	

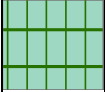
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland, natte ruigte, moeras- en kwelvegetaties: • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) • Grote zeggenvegetatie (mc, RBB) • Voedselrijke natte ruigte (hf, 6430, moerasspierearuigte) Natuurdoelen droog grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland (habitatype 6510) • Droge voedselrijke ruigte (6430, droge boszoom) • Braamstruweel Natuurdoelen droog bos: • Beukenbos van het type Asperulo-Fagetum (fe, qe, 9130) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met Hulst (fs, qs, 9120) • Sub-atlantische en midden-Europese Wintereikenbossen of Eiken-Haagbeukenbossen behorend tot het Carpinion betuli (fa, qa, 9160) • Droge voedselrijke ruigte (6430, droge boszoom, struweel) Natuurdoelen nat bos en open plekken in nat bos: • Essenbronbos (vc, 91E0) • Vogelkers-Essenbos (va, 91E0) • Natte matig voedselrijke ruigte (hf, 6430) • Grote zeggenvegetatie (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • (gemengde, doorn)haag, al dan niet met opgaande en/of knotbomen • (gemengde) houtkant, al dan niet met opgaande en/of knotbomen • (knot)bomenrij
--	---------------------	---

	10.3	Droog grasland met kleine landschapselementen	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 6430, in het bijzonder langsheen (zuid geëxposeerde) oude bosranden, wordt een stand-still principe gehanteerd en mag er geen achteruitgang t.o.v. de actuele staat plaats vinden. • Voor habitatype 6510 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor het regionaal belangrijk biotoop Kamgrasland wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Kleinschalig graslandcomplex. Het betreft halfnatuurlijk grasland op (steile, zongeeëxposeerde) hellinggronden met houtige kleine landschapselementen. Bronnen en kwelzones komen lokaal voor. Plaatselijk ontwikkelen droge ruigten en struweel. Spontane verbossing op de hoogste delen van de helling komt voor. • De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt verzekerd door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen. Het landschap is geperceleerd, maar kan later evolueren naar een minder geperceleerde vorm. • Bijzondere aandacht gaat uit naar het behoud en ontwikkeling/herstel van (historisch) gemengde houtkanten met streekeigen autochtone bomen en struiken op graften en/of op de hoogst gelegen perceelsranden. • Geelgors, Eikelmuis, Zomertortel en Hazelworm zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland • Droge voedselrijke ruigte (droge boszoom) • Braamstruweel Natuurdoelen kleine landschapselementen: • (gemengde, doorn)haag, al dan niet met opgaande en/of knotbomen • (gemengde) houtkant, al dan niet met opgaande en/of knotbomen	

	10.4	Droog bos	
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvelds'		
Bindend	Streefbeeld	• Voor habitatype 9130 wordt een goede staat (A) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 9120 wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • Voor habitatype 9160 wordt een voldoende staat van instandhouding (B) beoogd. • Voor habitatype 6430 (droge zoom), in het bijzonder langsheen zuid geëxposeerde oude bosranden, lichtrijke paden, dreven, kapvlakten, beken, sloten en perceelsranden wordt een voldoende staat (B) van instandhouding beoogd. • In functie van de instandhouding van habitatypes 9130, 9120 en 9160 is bosuitbreiding noodzakelijk. • De bostypes zijn goed gebufferd (in het bijzonder tegen erosie, inwaai pesticiden en mest). De overgang van droger bos naar beekbegeleidend en bronbos gebeurt geleidelijk. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Middelste bonte specht, Wespandief, Geelgors, Eikelmuis, Zwarte specht, Zomertortel, Havik, Boomvalk, Ree en Hazelworm zijn doelsoorten. Vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten.	
	Natuurdoelen	Natuurdoelen droog bos: • Beukenbos van het type <i>Asperulo-Fagetum</i> (fe, qe, 9130) • Atlantisch zuurminnend beukenbos met Hulst (fs, qs, 9120) • Sub-atlantische en midden-Europese Wintereikenbossen of Eiken-Haagbeukenbossen behorend tot het <i>Carpinion betuli</i> (fa, qa, 9160) • Droge voedselrijke ruigte (6430, droge boszoom, struweel)	

	10.5	Nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Historische boscomplexen op de getuigenheuvels'	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos (bronbos met oud boskarakter) rondom bronhoofd en bronbeek. Diverse types nat bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors (in delen van draszones). Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Het nat bos wordt gevoed door bronwater. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. • Afwatering gebeurt vanuit (tijdelijke) kwelzones en bronnen via (meanderende) bronbeekjes. De beekjes hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. • De buffering van het boscomplex, in het bijzonder de bronzones (tegen erosie, inwaai pesticiden en mest), is een prioritaire doelstelling.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat bos: • Essenbronbos (vc) • Vogelkers-Essenbos (va)

	10.6	Park met cultuurhistorische site
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Behoud en herstel van het bouwkundig en archeologische patrimonium, de omwallingsgracht en domeinstructuur. • Een park met streekeigen soorten en soorten met cultuurhistorische waarden, respect tonend voor de archeologische site (motte), het omliggende oorspronkelijk open valleilandschap en de natuurtypen daarvan. De historische perceelsstructuur wordt bewaard. Optimale kansen worden geboden aan een natuurrijke (ecologisch en cultuurhistorisch beheerde) tuin. Aandacht gaat uit naar water- en verlandingsvegetaties (omwalling), kansen voor oud wordende solitaire bomen, gefaseerd hooilandbeheer in delen van de tuin. • Houtige kleine landschapselementen komen voor langsheen perceelsranden, dreven en loswegen. • Zichtassen vanuit het kasteel de Lalaign op de vallei en richting Geitebos zijn aanwezig.
	Natuurdoelen	• Niet van toepassing

	10.7	Nat grasland met kleine landschapselementen
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Kleinschalig graslandcomplex met lijnvormige kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Kleine landschapselementen situeren zich langs perceelsranden en waterlopen. • De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen verzekerd. Het landschap is geperceleerd. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen en veroorzaken geen verdroging. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Zomertortel, Boomvalk, Kerkuil, Ree, Waterspitsmuis en IJsvogel zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland (hu) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinksterbloem en Scherpe boterbloem) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • Knotbomenrij (wilg) • Opgaande bomenrij (Populier, Wilg, Zwarte els, Gewone es) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland

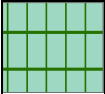
	10.8	Nat grasland met kleine landschapselementen en nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Kleinschalig graslandcomplex met lijnvormige kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Kleine landschapselementen situeren zich langs perceelsranden en waterlopen. • De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen verzekerd. Het landschap is geperceleerd, maar kan later evolueren naar een minder geperceleerde vorm. • Plaatselijk komt inheems nat loofbos voor met een maximum van 60%. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen en veroorzaken geen verdroging. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met zuiver oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Wielewaal, Kwak (niet-broedend), Ijsvogel, Krakeend, Boomvalk, Blauwborst, Krakeend, Slobeend, Rietgors, Zomertortel, Kerkuil, Ree en Waterspitsmuis zijn doelsoorten. Vleermuizen van bos, structuurrijk landschap en moerassen zijn tevens doelsoorten.

	Natuurdoelen Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland (hu) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • Knotbomenrij (wilg) • Opgaande bomenrij (Populier, Wilg, Zwarte els, Gewone es) • (Gemengde) doornhaag Natuurdoelen nat bos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers-Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek
--	--

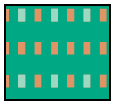
Deelgebied 11 - Kwaadbroeken, Molenmeersen en Pollaremeersen

	11.1	Nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Inheems nat loofbos met plaatselijk voorjaarsflora. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. • Een gevarieerde vegetatiestructuur is het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Zomertortel, Wielewaal, Boomvalk en Ree zijn doelsoorten. Ook vleermuizen van bossen en structuurrijk landschap zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen inheems nat loofbos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Vogelkers -Essenbos (va) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (Mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

	11.2	Open nat grasland
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Open meersenlandschap met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten). Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. • De instandhouding van het open meersenlandschap wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer verzekerd. In eerste instantie is het landschap geperceeld. Op lange termijn kunnen in delen van de meersen perceelsgrenzen vervagen door de vorming van grotere, maar nog steeds seizoenaal beweidde begrazingsblokken of hooilandcomplexen met nabeweiding. Naar de steilrand toe kunnen beperkt knotbomenrijen of hagen behouden blijven. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn bij voorkeur, behalve in de laagste kommen, kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Behoud van ondiepe plassen en plasdras-situaties in de laagst gelegen komgronden tijdens het winterhalfjaar (richtinggevend tussen 15 oktober en 15 april). De laagst gelegen komgronden bieden kansen voor het herstel van langdurig onder water staande riviergraslanden. In de winter trekken plasdras situaties overwinterende en in het voorjaar doortrekkende watervogels en steltlopers aan waarvan een selectie mogelijk tot broeden kan komen. • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Slobeend, Krakeend, Pijlstaart (niet-broedend), Ooievaar (niet-broedend), Blauwborst, Rietgors, Ijsvogel en Waterspitsmuis zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Zilverschoongrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinsterbloem en Scherpe boterbloem) • Glanshavergrasland (hu) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland

	11.3	Nat grasland met kleine landschapselementen
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Kleinschalig graslandcomplex met kleine landschapselementen. Het betreft vochtige en in het voorjaar traag uitdrogende (bloemrijke) graslanden op rivierklei, zandleem en leem met microreliëf (oeverwal en komgrond, rijten, greppels en sloten). Kort overstroomde, kwelgevoede bloem- en zeggenrijke graslanden worden in het bijzonder genoemd. Natte ruigte en moeras komen in perceelsranden en langsheen sloten voor, lokaal ook als vlakvormige vegetaties. Houtige kleine landschapselementen situeren zich langs perceelsranden en het afwateringssysteem. Hagen en bomenrijen komen voor in de vallei. Houtkanten komen eerder voor langsheen hoger gelegen percelen (valleirand). • De instandhouding van het kleinschalig graslandcomplex wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen verzekerd. Het landschap is geperceleerd. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. • Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. • Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Zomertortel, Boomvalk, Kerkuil, Ree, Waterspitsmuis en IJsvogel zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinsterbloem en Scherpe boterbloem) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Glanshavergrasland (hu) (dijklichaam Dender) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • (Gemengde) doornhaag • (Gemengde) houtkant • Knotbomenrij (wilg, ten oosten van boskern) • Opgaande bomenrij (ten westen van boskern) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland

	11.4	Droog grasland en nat grasland met kleine landschapselementen en nat bos
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Overgang tussen getuigenheuvels en Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Kleinschalig graslandcomplex met lijnvormige kleine landschapselementen en inheems nat loofbos (bronbos met oud boskarakter) rondom bronhoofd. Het betreft grasland op hellinggronden en beekbegeleidend grasland. Moeras- en kwelvegetaties komen voor. De steilrand (grens beekvallei-plateau) wordt geaccentueerd en gefixeerd d.m.v. (historische, gemengde) houtkanten. Het behoud en de optimalisatie is van groot belang, niet in het minst als buffer (erosie, inwaai pesticiden en mest). De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. • Het kleinschalig graslandcomplex wordt door middel van landbouwactiviteiten zoals hooilandbeheer en/of beweiding en/of een aangepast natuurbeheer en het beheer van kleine landschapselementen in stand gehouden. In eerste instantie is het landschap geperceleerd. Op lange termijn kunnen in delen perceelsgrenzen vervagen door de vorming van grotere, maar nog steeds seizoenaal beweide begrazingsblokken of hooilandcomplexen met nabeweiding. • Binnen de bosomgeving is een gevarieerde vegetatiestructuur het doel. D.w.z. verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. Het oppervlakte aandeel 'open plekken' bedraagt 15%. Natte (matig) voedselrijke ruigten en moeras bepalen er de vegetatie. • Spontane processen als windworp zorgen voor een belangrijke dynamiek. • Het nat bos wordt gevoed door bronwater. Grondwater-schommelingen zijn beperkt. • Afwatering gebeurt via een centrale (meanderende) beek. De oppervlaktewater-, waterbodemon- en oever/structuurkwaliteit zijn goed.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen nat en droog grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland (hu) • Dotterbloemgrasland (hc, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinsterbloem en Scherpe boterbloem) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen kleine landschapselementen: • (Gemengde) houtkant (doornhagen, knotbomen, bovenstaanders en braamstruweel) • Knotbomen (Wilg) • Opgaande bomenrij (Populier - oude variëteiten) Natuurdoelen nat bos: • Bronbos (vc) • Elzen-Essenbos met Slanke sleutelbloem (va) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, alsook vegetaties van Gele plomp en Witte waterlelie, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland

	11.5	Nat bos met natte ruigte en nat grasland
Situering	Kaarteenheid behorend tot structurele eenheid 'Dendervallei'	
Bindend	Streefbeeld	• Een complex van inheems nat loofbos, natte ruigte en natte graslanden. Diverse types rivierbegeleidend bos komen naast elkaar en in overgangsvormen voor naargelang van bodemtype, grondwater- en oppervlaktewaterdynamiek. De soorten zijn streekeigen en standplaatsgeschikt. Alle vegetatielagen zijn plaatselijk aanwezig. Maximaal 70% van het gebied is met bos bezet. Natte (matig) voedselrijke ruigten komen ook voor. Herbebossing met cultuurpopulier om cultuurhistorische redenen wordt enkel toegestaan indien de boomsoort standplaatsgeschikt is en geen negatieve impact heeft op aanwezige natuurwaarden. Populierenbossen bezitten een inheemse en standplaatsgeschikte onderetage. • Binnen de bosomgeving is een gevarieerde vegetatiestructuur het doel. Dit wil zeggen: verschillende leeftijdsklassen (ook oude bomen), voldoende staand en liggend dood hout (1 tot 5 bomen/ ha bij voorkeur in de zwaarste diameterklassen), goed ontwikkelde mantel-zoomvegetaties, voldoende lichtrijke open plekken en corridors. • Windworp zorgt voor een belangrijke dynamiek. Het landschap is niet geperceleerd. Scherpe grenzen zijn afwezig. Er worden geleidelijke overgangen beoogd tussen de samenstellende natuurdoelen. In ruimte en tijd kunnen zich geleidelijke vegetatieverschuivingen voordoen. Nagenoeg alle successiestadia zijn minstens tijdelijk aanwezig. • De waterlopen hebben een goede oppervlakte-, waterbodem- en oever/structuurkwaliteit. Het waterloppennetwerk omvat een paaibiotop voor vissen. Grondwater- en oppervlaktewaterpeil zijn afgestemd op de gewenste natuurdoelen. Het grondwater wordt traag afgevoerd. Sterke grondwaterschommelingen zijn beperkt. Een hoge grondwatertafel kenmerkt het voorjaar. Winterse overstromingen met oppervlaktewater zijn kortdurend (minder dan 1-2 weken). • Het dijklichaam kent een open grazige vegetatie. De Dender heeft een natuurlijke(ere) oever. • Wielewaal, Rietgors en Blauwborst zijn doelsoorten.
	Natuurdoelen	Natuurdoelen inheems nat loofbos: • Wilgenstruweel (sf, RBB) • Matig voedselrijk Elzenbroek (vm) en Ruigtekruiden Elzenbroek (vn) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) Natuurdoelen nat grasland: • Kamgrasland (hp*, hpr*, RBB) • Glanshavergrasland/Grote Vossenstaartgrasland (met voorjaarsaspect van Pinsterbloem en Scherpe boterbloem) • Natte (matig) voedselrijke ruigten (hf, hfc) • Rietland (mr, RBB) • Grote zeggenvegetaties (mc, RBB) • Glanshavergrasland (hu) (dijklichaam Dender) Natuurdoelen (traag) stromend en stilstaand water: • Drijvende en ondergedoken vegetaties van traagstromend water als Kroos- en Fonteinkruidvegetaties, • Pioniersvegetaties met Grote lisdodde, Gele lis, e.a. • Oever- en verlandingsvegetaties als Rietland • Oevers met moerasvegetaties eigen aan begeleidend Elzenbroek

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Instrumenten

Instrumenten

Om de mogelijkheden van de realisatie van de visie na te gaan en terzelfder tijd toekomstperspectieven te bieden aan de landbouw, wordt het onderzoek naar de haalbaarheid van 2 Natuurinrichtingsprojecten

1. De Nuchten/Gemene meers/Lestpolder
2. Boscomplexen binnen SBZ: Boelare-, Raspaille- en Geitebos

als bindende te onderzoeken uitvoeringsinstrumenten opgenomen.

Het onderzoek naar de haalbaarheid van een natuurinrichtingsproject voor de SBZ Boelare-, Raspaille- en Geitebos wordt pas opgestart wanneer de processen in het kader van de gewestelijke ruimtelijke planningsprocessen in het buitengebied zijn afgerond voor dit gebied.

Bij beide onderzoeken naar de haalbaarheid wordt onderzocht of er en wat de meerwaarde is voor Europees relevante habitats en soorten en wat de meest kosten-efficiënte en billijke weg is om deze meerwaarde te realiseren. Bij het formuleren van mogelijke maatregelen in deze onderzoeken naar de haalbaarheid (en bij een eventueel daarop volgend project), wordt er gewerkt met de volgende principes: kosten-efficiëntie, zo gering mogelijke verstroring van de grondmarkt, billijke vergoedingen, vrijwilligheid en samenwerking als basis, milderende maatregelen ten aanzien van gebruikers en eigenaars en de mogelijkheid van overleg en terugkoppeling.

In het kader van dit onderzoek naar de haalbaarheid wordt het advies van de landbouwsector, de bossector en eventueel andere belangrijke sectoren, meegenomen in de besluitvorming tot al dan niet instelling van elk van de voorgestelde projecten.

Ook het afsluiten van vrijwillige Natuurprojectovereenkomsten behoort tot de mogelijkheden om de realisatie van de visie te bewerkstelligen.

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Bijlagen

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Bijlage I : Natuurdoeltypen

Bijlage Ia: Europese habitattypes

Beschrijvingen van de habitattypes zijn overgenomen uit:

- Sterckx G. & Paelinckx D. 2003. Basisinformatie voor de fiches van de Bijlage I habitattypes van de Europese Habitatrichtlijn A.2003/20
- Declerck K. (red.). 2007. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen/Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2007.1

Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*

Natura 2000 code: 3150

Beschrijving

Dit habitat komt voor in ondiepe, stilstaand waters op voedselrijke bodem, zoals meren, vijvers, sloten en vaarten. Het water is van nature rijk aan minerale voedingsstoffen door chemische uitwisseling met de bodem.

Volgens de EU-interpretatiegids omvat dit habitat drijvende gemeenschappen van het Kikkerbeetverbond (*Hydrocharition*). Het zijn soortenrijke vegetaties met verschillende soorten drijfplanten. In het boek “De vegetatie van Nederland” komen deze vegetaties gedeeltelijk overeen met de Eendekroosklasse (*Lemnetea minoris*). Typische kensoorten zijn diverse Eendekroossoorten zoals Veelwortelig kroos, Puntkroos, Wortelloos kroos, Grote Kroosvaren, Kroosmos en Watervorkje.

De associatie van grote Fonteinkruiden (*Magnopotamion*) behoort volgens de EU-interpretatiegids eveneens tot dit habitat. Naar analogie met Hermy (1993) komen deze het best overeen met het *Hydrocharition morsus-ranae* (stilstaand beschut, voedselrijk water) in “De Vegetatie van Nederland”. Het zijn soortenrijke vegetaties van vrij drijvende planten zoals Kikkerbeet, Krabbescheer, Loos blaasjeskruid en Groot blaasjeskruid. In diepere open waters groeien diverse Fonteinkruiden zoals Glanzig fonteinkruid en Doorgroeid fonteinkruid, vaak in gezelschap van Gele plomp, Waterlelie en Aarvederkruid.

Vijver met Kikkerbeet in de Turfputten-Vorsdonkbos (Jo Packet)

Kensoorten

EU-handleiding

<i>Azolla filiculoides</i>	Grote kroosvaren
<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	Kikkerbeet
<i>Lemna gibba</i>	Bultkroos
<i>Lemna minor</i>	Klein kroos
<i>Lemna trisulca</i>	Puntkroos
<i>Potamogeton lucens</i>	Glanzig fonteinkruid
<i>Potamogeton perfoliatus</i>	Doorgroeid fonteinkruid
<i>Potamogeton zizii</i>	Gegolfd fonteinkruid
<i>Riccia</i> spp.	Watervorkje
<i>Spirodela polyrhiza</i>	Veelwortelig kroos
<i>Stratiotes aloides</i>	Krabbescheer
<i>Utricularia australis</i>	Loos blaasjeskruid
<i>Utricularia vulgaris</i>	Groot blaasjeskruid

Vlaamse natuurtypen

In opmaak

Milieukarakteristieken

Beschut, stilstaand voedselrijk water op bodems met een belangrijke leem-, veen- en/of kleifraction en/of kalkrijke bodems. Het water bevat veel opgeloste basen (pH >7) en opgeloste mineralen. Er is geen overmatige eutrofiëring zodat de algengroei beperkt blijft.

Verspreiding

Dit habitat komt verspreid over gans Vlaanderen voor maar goed ontwikkelde gemeenschappen zijn zeer zeldzaam. De oppervlakte bedraagt naar schatting 2.000-4.000 ha. Goed ontwikkelde vegetaties vindt men vooral in stilstaande vijvers, plassen en beschutte meanders langs de grote rivieren.

Bedreigingen

- Eutrofiëring door inspoeling van nutriënten of lozingen van afvalwater waardoor de waterplanten door algen verdrongen worden of verstikken onder een dikke krooslaag;
- intensieve ruiming;
- uitzetten van graskarper, te hoge visstand als gevolg van uitzetten van vis voor hengelsport;
- gebruik van herbiciden;
- opvullen van vijvers, kunstmatige oeversverstevingen.

Regulier beheer

- Tegengaan van waterverontreiniging;
- aangepast visstandbeheer;
- terug inschakelen van oude meanders.

Herstel- en ontwikkelingskansen

- Verbetering van de waterkwaliteit;
- aanleg van bufferzones om instroom van nutriënten te verminderen.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine: 22.13 x (22.41 of 22.421) Naturally eutrophic lakes with Magnopotamion or Hydrocharition type vegetation

BWK: alle bijzonder soortenrijke en goed ontwikkelde plassen behoren hiertoe; ze worden gekarteerd als **ae*** (eutrofe plas), **ae^v*** en **ae^v** (eutrofe plas met slibrijke bodem) en **aer*** (recente, eutrofe plas). Waterpartijen gekarteerd als **ae^o**, **aer^o** en **ae^v^o** zijn actueel te zwak ontwikkeld om als habitat te fungeren, maar ze bieden wel potenties tot omvorming naar habitat. Plassen, gekarteerd als **ae** (dus zonder toevoeging), kunnen habitat zijn. Andere **ae**-plassen zijn te sterk geëutrofiëerd en/of bevatten slechts rompgemeenschappen.

De vegetatie van Nederland: 1A *Lemnetalia minoris* - 5Bb *Hydrocharition morsus-ranae*

Wettelijke bescherming

Vegetatiebesluit (BVR van 23 juli 1998 , B.S. 10 september 1998): algemeen verbod op vegetatiewijziging voor waterrijke gebieden (**ae**)

Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28 februari 1991): het is verboden dierlijke mest, andere meststoffen en chemische meststoffen te lozen of te storten in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren alsmede op openbare wegen, bermen en alle plaatsen andere dan cultuurgronden (zie art.16 voor nadere bepalingen).

Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Natura 2000 code: 6230 Prioritair habitatype

Beschrijving

Borstelgraslanden of heischrale graslanden (Nardo-Galion) zijn vegetaties op voedselarme, meestal (zwak) zure, lemige zandbodems waarin grassen zoals Borstelgras, Tandjesgras, Pijpenstrootje en struisgrassoorten domineren, maar waarin kruiden en heidestruiken eveneens talrijk aanwezig kunnen zijn. Het betreft soortenrijke graslanden met een gesloten grasmatt, in tegenstelling tot habitatype 2330 (open buntgras- en struisgrasvegetaties op landduinen), waarvan de grasmatt open is ten gevolge van natuurlijke processen zoals zandverstuiving en die meer eenjarige soorten bevat. In vergelijking met soorten van droge heide (habitatype 2310 en 4030), prefereren soorten van heischrale graslanden minder zure, meer gebufferde bodems, met daaraan gekoppeld een lager vrij aluminiumgehalte. Buffering gebeurt door bodemdeeltjes met een bufferende werking zoals leem of door toevoer van calciumionen via kwelwater. Heischrale graslanden ontstaan vaak door het maaien, betreden, beweiden, plaggen, afbranden of verstoren van heidevegetaties op de reeds vermelde bodems. Afhankelijk van de bodemvochtigheid komen zowel droge als natte typen voor.

Enkele kensoorten voor heischraal grasland zijn o.a. Borstelgras, Hondsviooltje, Liggend walstro, Tandjesgras, Tormentil en Welriekende nachtorchis. Binnen deze graslanden onderscheidt men in Vlaanderen de volgende typen:

- Droge heischrale graslanden, gekenmerkt door de combinatie van Brem, Muizenoor, Hondsviooltje, Bleeksporig bosviooltje en Mannetjesereprijs behoren tot de associatie van Liggend walstro en Fijn schapengras (*Galio hercynici-Festucetum ovinae*). Er zijn geen strikte kensoorten. Het voorkomen van Fijn schapengras, Gewoon biggenkruid, Muizenoor, Zandblauwtje en Schapenzuring onderscheiden dit type van vochtige heischrale graslanden. Men kan een variant onderscheiden zonder bosplanten met Rode dophei en een variant met bosplanten zoals Echte guldenroede en Hengel.
- Vochtige heischrale graslanden, met als kensoorten Heidekartelblad, Liggende vleugeltjesbloem en Tweenervige zegge, horen tot de associatie van Liggende vleugeltjesbloem en Heidekartelblad. Klokjesgentiaan, Trekrus, Ronde zonnedaauw, Stekelbrem en Borstelgras onderscheiden deze associatie van de drogere typen heischraal grasland. Pijpenstrootje en Blauwe zegge komen ook frequent in dit type voor.
- De heischrale graslanden van de Sint-Pietersberg-Tiendeberg met Borstelgras, Tormentil, Tandjesgras, Hondsviooltje, Stijve ogentroost en Stekelbrem behoren tot de associatie van Betonie en Gevinde Kortsteel (*Festico rubrae-Genistelletum sagittalis* of *Betonico-Brachypodietum*). In deze gemeenschap komen evenwel ook soorten voor van kalkrijke bodems zoals Gevinde kortsteel, Kleine pimpinel, Kleine bevernel, Zachte haver, Bevertjes, Ruige leeuwentang, Voorjaarszegge en Kleine ratelaar.

Ondanks de naam van het habitatype is het, door de in de EU-Interpretatiehandleiding vermelde Corine/Palearctische classificatie, duidelijk dat dit habitatype alle soortenrijke, gesloten graslandvegetaties op zure bodems omvat. Daardoor horen ook de volgende in Vlaanderen voorkomende graslandtypes tot dit habitatype:

- De soortenrijke graslanden van het Struisgrasverbond zijn gekenmerkt door soorten als Gewoon struisgras, Gestreepte witbol, Zandzegge, Schapenzuring, Zandblauwtje, Gewone veldbies en Muizenoor. Bij verdere successie komen in dit type ook Gewoon reukgras, Rood zwenkgras, Gewone rolklaver, Smalle weegbree, Duizendblad en Gewoon biggenkruid voor. In vergelijking met het Dwerghaververbond (habitatype 2330) zijn deze graslanden doorgaans (meer) gesloten en arm aan eenjarige soorten.
- Soortenrijke, Bochtige smelegaslanden waarin bv. vaak Tandjesgras optreedt.
- Meng- en overgangsvormen met hoger vernoemde heischrale graslanden.

Soortenarme graslanden die ontstaan bij een te grote verstoring (bv. door begrazing, betreding, eutrofiëring) worden hoogstens als zwak ontwikkeld habitat beschouwd. Door gericht beheer kan de kwaliteit verhogen. Bij gebrek aan beheer of bij extensieve begrazing kunnen struweelsoorten als Brem, Gaspeldoorn en bramen het grasland koloniseren. Wanneer, door verdere struweelvorming of verruiging, de typische graslandsoorten ontbreken, is het habitatype niet langer aanwezig. Op minder gebufferde, zure zandbodems ontwikkelen zich meer heideachtige vegetaties (habitatype 2310 en 4030) en open Struisgras-, Buntgras- en

Dwerghavervegetaties (habitattype 2330). Al deze vegetatietypes kunnen in elkaar overgaan en komen vaak in complex in eenzelfde gebied voor.

Oude, ongestoorde graslanden zijn rijk aan zeldzame macrofungi, zoals Wasplaten.

Een typische dagvlindersoort van vochtige heischrale graslanden is de zeer zeldzame Aardbeivlinder, waarvan de rupsen op Tormentil leven. In enkele Kempense heidegebieden komt ook nog het zeer zeldzame Gentiaanblauwtje voor, waarvan de rupsen op Klokjesgentiaan leven en een symbiose aangaan met mieren van het geslacht *Myrmica*. Andere dagvlindersoorten van heischraal grasland, zoals Tweekleurig hooibeestje, Adippevlinder, Grote parelmoervlinder, Zilveren maan en Moerasparelmoervlinder zijn in Vlaanderen reeds uitgestorven. In de productievere vegetaties van het Struisgrasverbond zijn Hooibeestje, Kleine vuurvlinder en Icarusblauwtje algemene dagvlinders, waarvan de rupsen respectievelijk op grassen, Schapenzuring en Gewone rolklaver leven. De Veldparelmoervlinder is in Vlaanderen met uitsterven bedreigd en komt zeer lokaal nog voor in droge, schrale graslanden met Smalle weegbree en voldoende nectarbronnen in de onmiddellijke omgeving. De warmteminnende, Vijfvlek-sint-jansvlinder is een dagactieve nachtvlinder waarvan de rupsen eveneens op Gewone rolklaver leven. Structuurrijke vegetaties en overgangssituaties naar andere habitattypes zijn doorgaans het meest soortenrijk, bv. voor sprinkhanen (o.a. Snortikker, Schavertje, Knopspretje, Veldkrekel en Gouden sprinkhaan). Ook andere ongewervelde faunagroepen (o.a. spinnen en loopkevers) tellen tal van zeldzame of bedreigde soorten in dit habitattype.

Enkele kenmerkende plantensoorten

Heischrale graslanden: Borstelgras (*Nardus stricta*), Zandstruisgras (*Agrostis vinealis*), Tandjesgras (*Danthonia decumbens*), Pilzegge (*Carex pilulifera*), Blauwe zegge (*Carex panicea*), Sterzegge (*Carex echinata*), Geelgroene zegge (*Carex demissa*), Bleke zegge (*Carex pallescens*), Tweekervige zegge (*Carex binervis*), Veelbloemige veldbies (*Luzula multiflora* s.l.), Liggend walstro (*Galium saxatile*), Heidekartelblad (*Pedicularis sylvatica*), Welriekende nachtorchis (*Platanthera bifolia*), Liggende vleugeltjesbloem (*Polygala serpyllifolia*), Gewone vleugeltjesbloem (*Polygala vulgaris*), Knollathyrus (*Lathyrus linifolius*), Tormentil (*Potentilla erecta*), Mannetjesereprijs (*Veronica officinalis*), Hondsviooltje (*Viola canina*), Bleeksporig bosviooltje (*Viola riviniana*), Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*), Blauwe knoop (*Succisa pratensis*).

Graslanden van het Struisgrasverbond: Gewoon struisgras (*Agrostis capillaris*), Fijn schapengras (*Festuca filiformis*), Rood zwenkgras (*Festuca rubra*), Zandblauwtje (*Jasione montana*), Klein vogelpootje (*Ornithopus perpusillus*), Schapenzuring (*Rumex acetosella*), Hazenpootje (*Trifolium arvense*), Gewone veldbies (*Luzula campestris*), Mannetjesereprijs (*Veronica officinalis*), Muizenoor (*Hieracium pilosella*), Liggend walstro (*Galium saxatile*), Grasklokje (*Campanula rotundifolia*), Gewoon biggenkruid (*Hypochaeris radicata*), Gewone rolklaver (*Lotus corniculatus*), Brem (*Cytisus scoparius*), Ruig haarmos (*Polytrichum piliferum*).

Milieukarakteristieken

Heischrale graslanden zijn gebonden aan onbemeste, matig zure tot neutrale, droge tot vochtige gronden en komen meestal voor op lemige zandgronden of uitgeloopte zandleemgronden, maar soms ook op zand of veen. De bodems zijn minder zuur (pH 4-6,5) in vergelijking met heide. Bij droog heischraal grasland bevindt de grondwatertafel zich buiten het bereik van de vegetatie. Bij vochtig heischraal grasland droogt de bodem nooit uit. De grondwatertafel bevindt zich gemiddeld op 20 à 30 cm onder het maaiveld, met pieken in droogteperiodes tot 150 cm onder het maaiveld. Overstromingen vinden niet plaats, tenzij hoogstens kortstondig met lokaal grond- of regenwater.

Graslanden van het Struisgrasverbond zijn gebonden aan onbemeste, matig zure tot neutrale, droge bodems met dagzomend zand tot lemig zand. De vegetaties zijn grondwateronafhankelijk.

De kritische bovengrens voor een goede habitatkwaliteit ligt voor atmosferische stikstofdepositie tussen de 10 en 20 kg N/ha/jaar.

Verspreiding

Heischrale graslanden behoren tot één van de meest bedreigde habitattypes in Vlaanderen en komen in goed ontwikkelde vorm nog slechts “marginaal” voor. Meestal zijn ze tot kleine vlekken of stroken teruggedrongen. De belangrijkste vindplaatsen liggen in de Kempen, vaak in complex met heidevegetaties,

struisgrasvegetaties of voedselarme glanshavergraslanden. In het Hageland, de Kempen en de Vlaamse zandstreek komen nog verspreide relictten voor. In veel gevallen zijn heischrale graslanden of gedegradeerde vormen ervan enkel nog te vinden in bermen langs wegen of kanalen en in bosdreven. De Sint-Pietersberg-Tiendeberg herbergt een specifiek type heischraal grasland met kalkminnende soorten.

Soortenrijke graslanden van het Struisgrasverbond komen iets algemener voor op plaatsen waar voedselarme zandbodems of lemige zandbodems dagzomen, zoals in wegbermen, verruigde droge schraalgraslanden, op voormalige zandige akkers of in graslanden met een extensief landbouwbeheer zonder bemesting. Soortenrijke Bochtige smelegevegetaties komen zeer lokaal in de Limburgse Kempen voor.

Bedreigingen

- De iets voedselrijkere plekken van het heidelandschap kwamen historisch het eerst in aanmerking voor ontginning tot landbouwgrond of voor bosbouw, wat de actuele zeldzaamheid van het habitattype mee verklaart.
- Bij stopzetten van hooi- of begrazingsbeheer vindt vergrassing met soorten als Gewoon struisgras plaats en/of opslag van struweel en verbossing.
- Bij te intensieve betreding of begrazing ontstaan soortenarme begroeiingen.
- Verdroging en/of eutrofiëring (o.a. via atmosferische stikstofdepositie) leiden tot vergrassing met Bochtige smele in droge milieus of met Pijpenstrootje en Gestreepte witbol of Pitrus in vochtige omstandigheden.
- Kritische kensoorten (bv. Klokjesgentiaan) verdwijnen bij verzuring van het grondwater in de wortelzone.
- Relictvegetaties langs bosdreven en onverharde wegen worden bedreigd door o.a. wegverharding, onaangepast bermbeheer en intensieve betreding.

Beheer

- Maaien is de meest aangewezen beheervorm, zeker voor kleine relictten. Voor grotere gebieden is eventueel een combinatie mogelijk met nabegrazing. In drogere types kan ook extensieve seizoensbegrazing een geschikte beheersvorm zijn.
- Bij een nietsdoen-beheer, aangevuld met onregelmatige begrazing en extensieve betreding, kunnen marginale vormen van heischraal grasland en struisgrasvegetaties fragmentarisch standhouden.
- Het instandhouden of ontwikkelen van mozaïeken van open plekken, ruigtes en zomen en overgangen naar andere waardevolle habitattypes is belangrijk voor de rijke ongewervelde fauna.
- Intensieve betreding of frequente bodemverstoring dient vermeden te worden.

Herstel- en ontwikkelingskansen

- In verruigde vegetaties is herstel van de soortenrijkdom mogelijk door gerichte beheersmaatregelen, zoals maaien en nabeweiden, al dan niet in combinatie met kleinschalig plaggen.
- Belangrijke mogelijkheden voor herstel van heischraal grasland in Vlaanderen liggen in beboste of verboste percelen, in de nabijheid van bestaande relictten. Plaggen is de aangewezen maatregel om de zaadvoorraad in de bodem aan te spreken. Zaden van o.a. zeggesoorten, Tandjesgras, Veelbloemige veldbies, Liggend walstro, Gewone vleugeltjesbloem, Hondsviooltje, Tormantil en dwergstruiken kunnen het enkele tientallen jaren in de zaadbank uithouden. Voor hervestiging van sommige andere soorten, zoals Heidekartelblad en zeldzame orchideeën, alsook de kensoort Borstelgras, is de aanwezigheid van zaadbronnen in de omgeving belangrijk. In de aanvangsperiode is vaak een intensiever beheer nodig om woekering van Adelaarsvaren, bramen of Amerikaanse vogelkers tegen te gaan.
- Herstel van heischraal grasland uit cultuurgrond is nog moeilijker, tenzij door afgraving van de bemeste bouwvoor geschikte milieuomstandigheden kunnen gecreëerd worden in de nabijheid van bestaande relictten.
- De mogelijkheden voor herstel van soortenrijke struisgrasvegetaties zijn iets groter dan voor heischraal grasland. In verschillende gebieden zijn er succesvolle voorbeelden van herstel uit zandige akkers, ook zonder verwijdering van de bouwvoor. Ook hier is de aanwezigheid van relictten in de onmiddellijke omgeving een kritische succesfactor voor soorten die zich moeilijk verspreiden en/of geen zaadvoorraad in de bodem opbouwen. Soortenrijke struisgrasvegetaties kunnen lokaal ook ontwikkelen in vergraven of opgespoten terreinen of na kaalkap van verboste terreinen.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine/Palaeartic Habitat Classification: 35.1 Atlantic mat-grass (*Nardus*) swards and related communities (35.11 *Nardus* swards, 35.12 *Agrostis* – *Festuca* grasslands, 35.13 *Deschampsia flexuosa* grasslands), 37.32 Heath rush meadows and humid mat-grass swards.

Eunis 2004: E1.7 Non-Mediterranean dry acid and neutral closed grassland (E1.71 *Nardus stricta* swards, E1.72 [*Agrostis*] – [*Festuca*] grassland, E1.73 [*Deschampsia flexuosa*] grassland), E3.52 Heath [*Juncus*] meadows and humid [*Nardus stricta*] swards.

BWK: **hn** (*Nardus*graslanden) voor de droge types en **hmo** (onbemest, vochtig Pijpenstrootjesgrasland-oligotroof type) voor de natte types. Kleine fragmenten van de natte variant van dit habitatype zijn vermoedelijk in de praktijk ook gekarteerd als vochtige tot natte heidevegetaties (**ce**), waarmee ze in complex kunnen voorkomen. Droge types met bv. struisgras- of zwenkgrassoorten zijn gekarteerd als **ha** (zure struisgrasvegetatie op zure bodem), maar deze karteringseenheid bevat ook habitatype 2330.

Vlaamse natuurtypen: Heischraal grasland (Nardo-Galion), Grasklokje-Steenanjer-vegetaties en kleine klavertjes-toestanden (Verbond van Gewoon struisgras, Plantagini-Festucion).

De vegetatie van Nederland: 14Bb Plantagini-Festucion, 19Aa1 Galio hercynici-Festucetum ovinae, 19Aa2 Gentiano pneumonanthes-Nardetum, 19Aa4 Betonico-Brachypodietum.

Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

Natura 2000 code: 6430

Beschrijving

De EU-interpretatiegids onderscheidt 2 subtypen van dit habitat.

Habitat 6431 (Corine: 37.7) betreft vochtige en voedselrijke ruigten langs waterlopen en boszomen. Over de vegetatiekundige indeling in België is nog onvoldoende onderzoek gebeurd. Volgens de EU-interpretatiegids behoren deze gemeenschappen tot de ordes van het Convolvuletalia sepium (Senecion fluviatilis, Aegopodium podagrariae, Convolvulion sepium en Filipendulion) en de Glechometalia hederaceae.

Dit subtype omvat twee klassen

1) De klasse der natte strooiselruigten (Convolvulo-Filipenduletea, Convolvuletalia sepium) met o.a. het verbond van het Senecion fluviatilis en het Filipendulion. Het zijn ruigten en zomen op stikstofrijke en natte standplaatsen die (in mindere of meerdere mate onder invloed staan van overstromingen, ook inundatie. Hierin onderscheidt men nog meerdere verbonden:

- Het Filipendulion, bestaande uit natte ruigte met een dominant aspect van Moerasspirea;
- De Convolvuletalia omvatten de verbonden van het Epilobion hirsuti, het Convolvulion sepium en het Senecion fluviatilis. Het zijn hoog opgaande ruigten (vaak sluiergemeenschappen) op stikstofrijke bodems langs rivieren en plassen, vaak in aanspoelingsgordels. Ze komen meestal voor in contact met rietgordels of (wilgen)struwelen. Dit type komt ook voor in duinvegetaties met duindoornstruweel of in contact met duindoornstruweel. Typische kensoorten zijn Bitterzoet, Haagwinde en Harig wilgeroosje. De plantengemeenschappen van de Convolvuletalia bekleden een positie tussen enerzijds de meer vochtige Rietvegetaties (de Phragmitetea) en anderzijds drogere ruigten van de Galio-Urticetea. Riet en Rietgras vormen de bindende soorten met de Phragmitetea, terwijl Brandnetel en Kleefkruid verwijzen naar de Galio-Urticetea (zie 2);
- Het Senecion fluviatilis bestaat uit ruigten met Lancetvormig kruiskruid, Barbarakruidsoorten, Waterzuring, diverse aster soorten, Zeepkruid en Zwarte mosterd.

2) De tweede klasse van subtype 6431 omvat de Glechometalia met o.a. het Aegopodium podagraria (synoniem Urico-Aegopodium, met de klasse van de Galio-Urticetea). Het zijn nitrofiele zomen met als kensoorten Brandnetel, Kleefkruid, Hondsdraf, Look-zonder-look en Gevlekte dovenetel. Ze komen vaak voor in contact met de Convolvuletalia en in loofbossen op voedselrijke grond (Querco-Fagetea en Salicetea purpurea). Deze vegetaties worden zelden of nooit overstroomd en groeien op stikstofrijke, min of meer beschaduwde plaatsen. In dit type zitten dus ook de zomen van voedselrijke natte tot mesofiele gronden.

De Glechometalia kunnen ook nitrofiele zomen vormen op kapvlakten van de eerder vermelde loofbossen op voedselrijke grond. Deze gemeenschappen houden wel langer stand dan de slechts kort aanwezige vegetaties van de kapvlaktegemeenschappen. Deze laatste behoren niet tot het habitat.

Het Aegopodium podagraria vormt min of meer ruderaal grensstroken op voedselrijke gronden langs sloten en beken en zomen langs doornstruwelen (Rhamno-prunetea) en bovenvermelde loofbossen van natte tot mesofiele voedselrijke gronden. Typische soorten zijn Brandnetel, Zevenblad, Gevlekte en Witte dovenetel, Glanshaver en Kweek.

*Ruigte met Moerasspirea
(Vlaams bezoekerscentrum De Watersnip)*

Voor de aanduiding als habitat in Vlaanderen zijn gemeenschappen met minder algemene kensoorten prioritair. Op natte groeiplaatsen groeien Echte heemst, Poelruit, Moeraslathyrus, Bosbies, Groot warkruid en Moerasmelkdistel. Op drogere standplaatsen, waaronder bosranden, kan men Aardaker, Boslathyrus, Donderkruid, Dubbelkelk, Kraailook, Hemelsleutel en Gewone agrimonie aantreffen. In Vlaamse context is ook de aanwezigheid van zeldzame vlindersoorten zoals Kleine ijsvogelvlinder, Nachtpauwoog en Grote weerschijnvlinder belangrijk. Ook voor andere diersoorten hebben deze ruigten een grote waarde.

Voedselrijke ruigten met alleen zeer algemene, ruderaal soorten hebben een minder hoge natuurbehoudswaarde. Veel van deze gemeenschappen zijn ontstaan door antropogene invloeden zoals kappen, graafactiviteiten, algemene eutrofiëring, aanvoer van voedingsstoffen uit aangrenzend intensief cultuurland. Ze vervangen de oorspronkelijke, meer voedselarme gemeenschappen.

Het tweede subtype van de interpretatiegids, habitat 6432 (Corine: 37.8), betreft vochtige ruigten in gebergten, waarvan in Vlaanderen geen goed ontwikkelde voorbeelden voorkomen. De enige kensoorten van de EU-interpretatiegids die ook hier voorkomen zijn Gele monnikskap en Bosooievaarsbek. Deze bosranden bevatten een groot aantal typische planten- en diersoorten. Hermy zou ook de mantel- en zoomgemeenschappen die grenzen aan kalkgraslanden (*Origanetalia vulgaris*) opnemen, maar deze vegetaties horen strikt gezien niet tot dit habitat.

Kensoorten

EU-handleiding	
<i>Aegopodium podagraria</i>	Zevenblad
<i>Alliaria petiolata</i>	Look-zonder-look
<i>Angelica archangelica</i>	Grote engelwortel
<i>Cirsium oleraceum</i>	Moesdistel
<i>Crepis paludosa</i>	Moerasstreepzaad
<i>Epilobium hirsutum</i>	Harig wilgeroosje
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea
<i>Geranium robertianum</i>	Robertskruid
<i>Geranium sylvaticum</i>	Bosooievaarsbek
<i>Glechoma hederacea</i>	Hondsdrif
<i>Lamium album</i>	Witte dovenetel
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattestaart
<i>Petasites hybridus</i>	Groot hoefblad
<i>Silene dioica</i>	Dagkoekoeksbloem

Vlaamse natuurtypen

Nog niet beschikbaar

Milieukarakteristieken

Boszomen op voedselrijke, humeuze en vochtige grond, in de overgangszone tussen loofbos en lage grazige begroeiingen met een combinatie van getemperd licht en beschutting. Deze zomen komen voor langs rivieren en beekoevers, open plekken in loofbos en lemige dalwanden.

Ruigten langs waterlopen komen voor op relatief natte, zwak zure tot basische, stikstofrijke standplaatsen die vaak tijdelijk onder water staan. Deze begroeiingen zijn voor hun nutriëntenvoorziening afhankelijk van voedselrijk oppervlaktewater of voedselrijk grondwater.

Verspreiding

Voedselrijke zomen en ruigten komen over heel Vlaanderen voor. Goed ontwikkelde vormen zijn echter zeldzaam. De oppervlakteschatting voor natte ruigten bedraagt circa 1.400 à 3.000 ha. De oppervlakte van mantel- en zoomvegetaties is niet bekend maar zal veel lager zijn.

Bedreigingen

- Stortplaats voor tuinafval, ruimingsmateriaal van beken en waterlopen;
- terugdringen van natuurlijke dynamiek van waterlopen door dijkversterkingen en waterbeheersingswerken;
- verbossing door achterwege blijven van het maai- of graasbeheer;

- zeer scherpe overgangen tussen bos en open gebied;
- overgang van een hakhoutcultuur naar gesloten hooghoutbestanden zorgde voor een sterke achteruitgang van de soorten van bosranden.

Regulier beheer

Om deze ruigten in stand te houden is een cyclisch beheer noodzakelijk waarbij de opslag om de 5 à 10 jaar verwijderd wordt. Voor soortenrijke ruigten langs rivieren is een goede waterkwaliteit belangrijk. Het aangewezen beheer van boszomen bestaat uit een mantel-zoombeheer. Hierbij maait men jaarlijks of tweejaarlijks de zoom (grenzend aan de open ruimte). In de mantel kan men ruigten en struwelen laten ontstaan onder een cyclisch beheer met een periode van 5 à 10 jaar of door begrazing met een lage veedichtheid.

Mantel-zoomvegetaties kunnen optimaal ontwikkelen onder een extensief begrazingsbeheer van grote, ongeperceleerde begrazingsblokken. Bij optimale veedichtheden leidt spontane struweelvorming tot het ontstaan van een mozaïeklandschap met een afwisseling van open en gesloten ruimten.

Herstel- en ontwikkelingskansen

Herstel van ruigten langs waterlopen is mogelijk door een verbetering van de waterkwaliteit en het opnieuw toelaten van een natuurlijke rivierdynamiek met erosie- en sedimentatieprocessen.

Door de invoering van een mantel-zoombeheer in bossen kan men opnieuw geleidelijke overgangen creëren tussen het bos en open ruimte of mantel-zoomstructuren in open plekken in het bos.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine: 37.7-37-8 Eutrophic tall herbs

BWK: natte ruigten vallen grotendeels onder natte ruigte met Moerasspirea met tal van varianten: **hf** of **hfb** (natte ruigte met Moerasspirea, al dan niet met boomopslag), **hfc** (natte Moerasspirearuigte met Moesdistel), **hft** (natte Moerasspirearuigte met Poelruit). Minder natte ruigten langs waterlopen worden gekarteerd als **hr** (verruigd grasland) of **ku** (ruigte).

Zomen langs bossen zullen doorgaans als **hr**, soms als **ku** gekarteerd zijn. Boszomen kunnen in optimale omstandigheden voorkomen in combinatie met mantelvegetaties en worden dan gekarteerd als **hr (ku)+ sz** en/of **+ sp**. Het gezamenlijk voorkomen van mantels en zomen heeft een meerwaarde t.o.v. de samenstellende delen.

Zowel de eenheden **hr** als **ku** hebben een ruimere vegetatiekundige en ruimtelijke inhoud dan hier bedoeld.

De vegetatie van Nederland: 33A Glechometalia, 33Aa5 Urtico-aegopodietum, 32B Convolvuletalia sepium, 32A Filipendulion

Wettelijke bescherming

Vegetatiebesluit (BVR van 23 juli 1998 , B.S. 10 september 1998: Algemeen verbod op vegetatiewijziging voor moerassen (hf)

Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28 februari 1991):

- De opbrenging van dierlijke mest op andere grond dan cultuurgrond is verboden. Het is verboden dierlijke mest, andere meststoffen en chemische meststoffen te lozen of te storten in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren alsmede op openbare wegen, bermen en alle plaatsen andere dan cultuurgronden (zie art.16 voor nadere bepalingen).
- Halfnatuurlijke graslanden (hf) op cultuurgronden komen in aanmerking voor mestbeperkingen van het MAP indien ze liggen in valleigebeden, agrarische gebieden met bijzondere waarde en ecologisch waardevolle agrarische gebieden, in integrale Vogelrichtlijngebieden of indien ze aangeduid zijn als habitats in niet-integrale Vogelrichtlijngebieden (art.15).

Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Natura 2000 code: 6510

Beschrijving

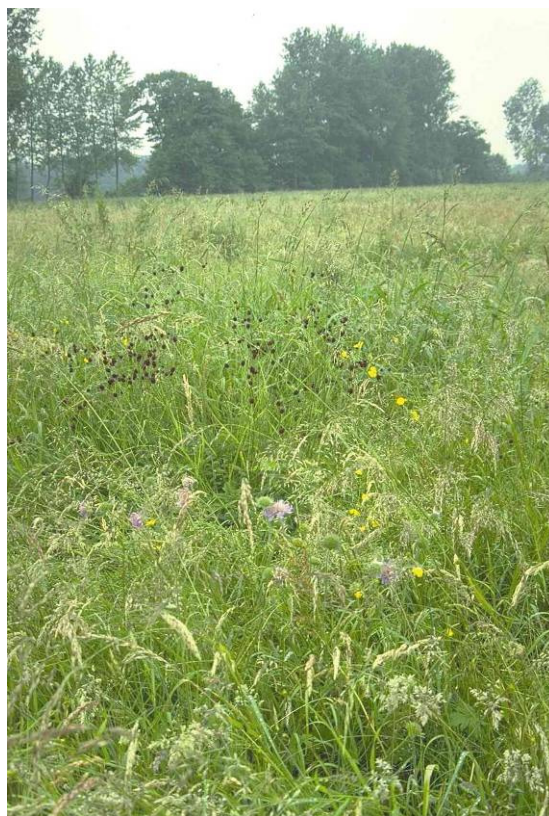
Glanshavergraslanden bestaan uit hooilanden met een uitbundig bloeiaspect met veel composieten en schermbloemigen. Ook hooiweiden komen voor. Een lichte bemesting van deze graslanden was gebruikelijk, meestal met stalmest, soms ook door bevoeiing van graslanden. Door het afnemen van het zuivere hooibeheer en de intensivering van de landbouw zijn er buiten natuurreservaten nauwelijks goed ontwikkelde Glanshavergraslanden bewaard gebleven. Op bermen en dijken komt dit type nog talrijk voor, zij het in een enigszins gewijzigde vorm. Er is een grote variatie aan verschijningsvormen naargelang de standplaats (bodemtype, drainageklasse, voedselrijkdom en eventueel overstromingsduur)

Typische kensoorten zijn Groot streepzaad, Grote bevernel, Glad walstro, Rapunzelklokje, Beemdooievaarsbek, Beemdkroon (voor zover het niet de Voerstreek en de duinen betreft) en Karwijvarkenskervel. Weideklokje, Bergklokje en Bonte krokus zijn lokale kensoorten in de Kempische vloeiveiden. De enige stabiele Vlaamse populatie Paarse morgenster is eveneens aan het Glanshaververbond gelinkt. Op zandbodems zijn het vaak alleen de differentiërende soorten Gewone bereklauw, Peen, Fluitenkruid, Kraailook, Heermoes en Akkerwinde die nog een herkenning van het verbond toelaten. Deze soorten onderscheiden het glanshaververbond van kamgrasweiden (Cynosurion) en periodiek onder water staande graslanden van het Grote vossestaartverbond (Alopecurion). Pastinaak is geen kensoort, maar is wél differentiërend voor een subassociatie die vooral in de polders opvalt. De Vlaamse natuurtypen onderscheiden 3 subassociaties in Vlaanderen:

- op vochtiger standplaatsen vindt men de meest typische vorm, gekenmerkt door ondermeer Grote vossestaart, naast de meest klassieke kensoorten Grote bevernel, Groot streepzaad en Glad walstro;
- de hoofdzakelijk Maasland- en Brabantse wegbermen en spoorwegbermen met een goede vertegenwoordiging van de kensoorten Grote bevernel, Groot streepzaad, Glad walstro, Rapunzelklokje en Beemdkroon naast verrijgingsindicatoren als Boerenwormkruid, Bijvoet, Kweek, Grote brandnetel, Sint-Janskruid en ook Klein streepzaad en Ringelwikke;

:

- langs wegbermen en dijken komen vrij algemeen vegetaties voor met amper of geen Glanshaververbond-kensoorten, gedifferentieerd door Peen en Gewone bereklauw;

Vloeiveiden te Lommel met Grote pimpernel (Arnout Zwaenepoel)

- polderwegbermen met Gewone pastinaak, Gulden sleutelbloem, Aardaker, Rietzwenkgras, ... als differentiërende soorten. De klassieke kensoorten hebben slechts een geringe presentie in deze bermen.

Goed ontwikkelde Glanshavergraslanden zijn zeldzaam in Vlaanderen. Op veel plaatsen vindt men verarmde gemeenschappen

- berm- en dijkvegetaties met een abundant aspect van Fluitekruid.
- in wegbermen en landbouwhooilanden op zandige bodems vindt men graslanden met Veldzuring, Scherpe boterbloem, Margriet, Brunel, Grasmuur, Gewone hoornbloem ...

Er zijn verschillende overgangen naar andere graslandtypen mogelijk, niet alleen zoals Kamgrasweiden (Cynosurion) of het Grote vossestaartverbond (Alopecurion), maar ook naar Dottergraslanden (Calthion) of meer verruigde graslanden, die vaak aangetroffen worden op extensief beheerde dijken en wegbermen. Enkele voorbeelden zijn ruige wegbermen met Steeneppe en ruderales bermen met Pastinaak in de polders.

In Vlaanderen rekent men ook een aantal zeldzame graslandtypen van het Grote vossestaartverbond tot dit habitat. Deze graslanden staan tijdens de winter gedurende een belangrijke periode onder water. In Vlaanderen komen alleen nog verarmde vormen van deze graslanden voor, waardoor er geen goede kensoorten voor dit verbond overblijven. Grote vossestaart is vaak dominant aanwezig. Deze soort komt echter ook in andere graslandtypen voor en wordt vaak ingezaaid zodat ze niet als kensoort kan beschouwd worden. Het voorkomen of ontbreken van een aantal differentiërende soorten maakt een onderscheid met andere graslandtypen mogelijk. In Alopecuriongraslanden ontbreken de drogere soorten van Glanshavergraslanden zoals Goudhaver, Margriet en Duizendblad. Het voorkomen van een aantal natte soorten zoals Rietgras, Liesgras, Fioringras, Krulzuring, Tweerijge zegge en Moeraszegge differentieert het Alopecurion van het Glanshaververbond en Kamgrasweiden.

In Vlaanderen onderscheidt men drie associaties van het Alopecurion, die allemaal tot dit habitat behoren:

- een associatie met Kievitsbloem (Fritillario-Alopecuretum pratensis) is momenteel uit Vlaanderen verdwenen. De Leievallei vormde het bolwerk voor de verspreiding van Kievitsbloem in Vlaanderen. De soort kwam ook voor op enkele groeiplaatsen in de Kempen;
- de associatie van Grote Pimpernel en Weidekervel (Sanguisorbo-Silaetum). Hiervan komen nog relicten voor in de vloeiveiden van Lommel in de bevoeiingsgreppels;
- de associatie met Weidekerveltorkruid is het best gedocumenteerd type. Het zijn graslanden met algemene soorten zoals Grote vossestaart, Pinksterbloem, Paardebloem, Scherpe en Kruipende boterbloem, Krulzuring, Ruw beemdgras en Italiaans raaigras. Het voorkomen van Weidekerveltorkruid is hier een indicator voor het habitat.

Kensoorten

EU-handleiding		Vlaamse natuurtypen	
		Het Glanshaver-verbond	
<i>Alopecurus pratensis</i>	Grote vossestaart	<i>Campanula patula</i>	Weideklokje
<i>Arrhenatherum elatius</i>	Glanshaver	<i>Campanula rapunculus</i>	Rapunzelklokje
<i>Campanula patula</i>	Weideklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>	Bergklokje
<i>Centaurea subgenus Jacea</i>	Knoopkruid	<i>Crepis biennis</i>	Groot streepzaad
<i>Crepis biennis</i>	Groot streepzaad	<i>Crocus vernus</i>	Bonte krokus
<i>Daucus carota</i>	Peen	<i>Galium mollugo</i>	Glad walstro
<i>Knautia arvensis</i>	Beemdkroon	<i>Geranium pratense</i>	Beemdoeivaarsbek
<i>Leontodon hispidus</i>	Ruige leeuwetand	<i>Knautia arvensis</i>	Beemdkroon
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Margriet	<i>Peucedanum carvifolia Vill.</i>	Karwijvarkenskervel
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid	<i>Pimpinella major</i>	Grote bevernel
<i>Oenanthe pimpinelloides</i>	Beverneltorkruid	<i>Tragopogon porrifolius</i>	Paarse morgenster
<i>Pimpinella major</i>	Grote bevernel	Periodiek onder water staande graslanden: het verbond van Grote vossestaart	
<i>Sanguisorba officinalis</i>	Grote pimpernel	<i>Oenanthe silaifolia</i>	Weidekerveltorkruid
<i>Tragopogon pratensis</i>	Gele morgenster	<i>Sanguisorba officinalis</i>	Grote pimpernel
<i>Trisetum flavescens</i>	Goudhaver	<i>Silaum silaus</i>	Weidekervel

Milieukarakteristieken

Matig vochtige tot droge, meestal kalkhoudende en basische, min of meer voedselrijke gronden, meestal op klei-, lemig zand- en leemgronden. Glanshavergraslanden zijn grondwateronafhankelijk en overstroming komt zelden voor. Alleen de Kempense vloeiveiden worden elk jaar geïrrigeerd. Zuidgeëxposeerde

graslanden zijn vaak beter ontwikkeld. Een hooilandbeheer is noodzakelijk voor de instandhouding van goed ontwikkelde types.

Voor goed ontwikkelde hooilanden van het Grote vossestaartverbond zijn de overstromingsduur en de waterkwaliteit de meest essentiële milieufactoren. De overstromingen gebeuren meestal niet als gevolg van rechtstreekse overstromingen met beek- of rivierwater maar doordat het grondwater tot boven het maaiveld stijgt.

Verspreiding

Deze graslanden zijn zeer zeldzaam geworden en grotendeels teruggedrongen tot bermen, dijken en beheerde percelen in natuurreservaten. De oppervlakte bedraagt naar schatting 1.400 à 3.000 ha. Goed ontwikkelde glansgraslanden liggen vooral in het Maasland en op de Vloeiweiden van Lommel.

De hooilanden van het Grote vossestaartverbond zijn nog zeldzamer. Hooilanden met Kievitsbloem zijn verdwenen uit Vlaanderen maar komen nog voor in het Frans gedeelte van de Leievallei. De vindplaatsen van hooilanden met weidekerveltorkruid zijn beperkt tot de IJzervallei en een perceel in de Leievallei. De overige typen komen overal verspreid in Vlaanderen voor.

Bedreigingen

- Intensivering van de landbouw: herbicidengebruik, omvorming van hooi- naar begrazingsbeheer, scheuren en bemesten van grasland, beplanting met populier;
- bermbeheer met onaangepaste maaidata en geen afvoer van het maaisel;
- zonder maaibeheer evolueren deze hooilanden naar ruderaal gemeenschappen of nitrofiële zomen;
- ontgrondingen in de Maasvallei en dijkwerken in grote riviervalleien;
- overstromingen met verontreinigd water leiden tot het verdwijnen van gevoelige soorten.

Regulier beheer

Voor de instandhouding van soortenrijke Glanshavergraslanden is een continu maaibeheer noodzakelijk met per perceel weinig spreiding van de maaitijden. In de regel worden deze graslanden 2 keer per jaar gemaaid. Nabeweiding is een geschikte beheersmaatregel voor hooilanden met een te geringe hergroei voor een tweede maaibeurt, maar een hoge vegetatie om zo de winter in te gaan.

Herstel- en ontwikkelingskansen

Herstel of ontwikkeling van soortenrijke Glanshavergraslanden uit rompgemeenschappen is mogelijk door het invoeren van een aangepast maaibeheer en het achterwege laten van bemesting. Het is twijfelachtig of de best ontwikkelde Glanshavergraslanden in de Maasvallei zo volledig kunnen hersteld worden.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine: 38.2 Lowland hay meadows (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

BWK: alle mesofiele hooilanden (**hu**) behoren tot dit habitattyp. De periodiek onder water staande graslanden van het Grote vossestaartverbond (inclusief hooilanden met Weidekerveltorkruid) worden in de BWK als **hp*** gekarteerd, maar deze eenheid is vegetatiekundig veel ruimer.

Vlaamse natuurtypen: Glanshaververbond, Periodiek onder water staande graslanden: het verbond van Grote vossestaart

De vegetatie van Nederland: 16Bb *Arrhenaterion elatioris*, 16Ba *Alopecurion pratensis*

Wettelijke bescherming

Vegetatiebesluit (BVR van 23 juli 1998 , B.S. 10 september 1998: Hu -graslanden vallen onder historisch permanent graslanden. Hiervoor geldt :

- een verbod op wijzigen van vegetatie in groengebieden, parkgebieden, buffergebieden en bosgebieden;
- een vergunningsplicht voor wijzigen van historisch permanent grasland in vallei-, bron- en

natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang en met bijzondere waarde en in Vogelrichtlijngebied, Habitatrichtlijngebied of Ramsargebied. In niet integrale Vogelrichtlijngebieden geldt de vergunningsplicht alleen indien de graslanden aangeduid zijn als habitat.

Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28 februari 1991):

- De opbrenging van dierlijke mest op andere grond dan cultuurgrond is verboden. Het is verboden dierlijke mest, andere meststoffen en chemische meststoffen te lozen of te storten in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren alsmede op openbare wegen, bermen en alle plaatsen andere dan cultuurgronden (zie art 16 voor nadere bepalingen).
- Halfnatuurlijke graslanden (hu) en hooilanden met Weidekerveltorkruid (Hp*) op cultuurgronden komen in aanmerking voor mestbeperkingen van het MAP indien ze liggen in valleigebieden, agrarische gebieden met bijzondere waarde en ecologisch waardevolle agrarische gebieden, in integrale Vogelrichtlijngebieden of indien ze aangeduid zijn als habitats in niet-integrale Vogelrichtlijngebieden (art.15).

Zuurminnende Atlantische beukenbossen met ondergroei van *Ilex* of soms *Taxus* (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagion*)

Natura 2000 code: 9120

Beschrijving

Deze beukenbossen komen voor op zure bodems in vlakten en montaan gebied, onder een vochtig, Atlantisch klimaat. De variant die in onze streken voorkomt is het 'subatlantisch, beuken-eikenbos van vlaktes en heuvels met Hulst'. De EU-interpretatiegids vermeldt expliciet dat de boomlaag van dit bostype kan gedomineerd worden door eik als gevolg van het vroegere middel- en hakhoutbeheer. Bij ontbreken of extensiveren van het beheer kunnen Beuk en vaak ook Hulst spontaan verjongen in deze bestanden.

In onze streken beantwoorden de eikenmengbossen en eiken-beukenbossen op voedselrijkere zand- en zandleemgronden het best aan dit type. Het betreft de oude bossen op de iets rijkere, hydromorfe, eerder lemige zandgronden en zandleemgronden van de Vlaamse zandrug (door Hermy (1985) benoemd als *Violo-Quercetum roboris*), evenals de eiken-beukenbossen op tertiair zand in het Brabants district. De aanwezigheid van Zwarte els, Zachte berk en Geoorde wilg wijzen op een hogere vochtigheid van de bodem.

Raspaillebos (B. Van Broeckhoven)

Ook het *Milio-Fagetum* dient tot dit type gerekend te worden: de kruidlaag is er weliswaar soms iets rijker met ook Bosanemoon en Groot heksenkruid, maar anderzijds te arm om bij de types van het *Carpinion betuli* (9160) te worden gerekend. Dit type kan evenmin onder het *Luzulo-Fagetum* (habitat 9110) worden gecatalogeerd, gezien het ontbreken of zeer zeldzaam voorkomen van de kensoort Witte veldbies en het uitgesproken (sub)atlantisch karakter van het Brabants district, waarbinnen dit bostype bij ons voorkomt.

In beide types is bij ons vaak eik (zowel Zomer- als Wintereik) dominant aanwezig, maar beuk verjongt en groeit er vrij goed en plaatselijk ook Gewone esdoorn, Gewone es en Zoete kers. In de struiklaag komt vooral veel Hazelaar voor. Gelderse roos en Haagbeuk kunnen ook voorkomen. Typische plantensoorten uit de kruidlaag zijn o.a. Bochtige smele, Adelaarsvaren, Blauwe bosbes, Wilde kamperfoelie, Hengel, Valse salie en Gladde witbol. De rijkere varianten hebben Lelietje-van-dalen en Dalkruid. Bramen overheersen bij recente verstoring.

Kensoorten

EU-handleiding	
<i>Deschampsia flexuosa</i>	Bochtige smele
<i>Hieracium sabaudum</i>	Boshavikskruid
<i>Hieracium umbellatum</i>	Schermhavikskruid
<i>Holcus mollis</i>	Gladde witbol
<i>Ilex aquifolium</i>	Hulst
<i>Lonicera periclymenum</i>	Wilde kamperfoelie
<i>Melampyrum pratense</i>	Hengel
<i>Pteridium aquilinum</i>	Adelaarsvaren
<i>Teucrium scorodonia</i>	Valse salie
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blauwe bosbes

Vlaamse natuurtypen

Droog Wintereiken-Beukenbos	
<i>Convallaria majalis</i>	Lelietje-van-dalen
<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar
<i>Hedera helix</i>	Klimop
<i>Holcus mollis</i>	Gladde witbol
<i>Maianthemum bifolium</i>	Dalkruid
<i>Oxalis acetosella</i>	Witte klavervaring
<i>Polygonatum multiflorum</i>	Gewone salomonszegel
<i>Pteridium aquilinum</i>	Adelaarsvaren
<i>Rubus 'fruticosus' groep</i>	Gewone braam
Gierstgras-beukenbos	
<i>Milium effusum</i>	Bosgierstgras

Milieukarakteristieken

Dit is het natuurlijke bostype van de voedselrijkere, iets lemige zandgronden. Het komt voor op voedselarme en zure, droge tot min of meer vochtige minerale bodems.

Verspreiding

Dit bostype is vrij zeldzaam en heeft een oppervlakte van circa 10.000 à 15.000 ha, waarvan maximum circa 7.000 ha goed ontwikkeld zijn. Het komt voor op de Vlaamse zandrug, de Lage Kempen en de Tertiaire zandkoppen in het Brabants district:

- *Violo-Quercetum roboris* (Hermy 1985, 1992): delen van Wijnendalebos, Houthulst, Het Leen,...
- *Fago-Quercetum petraeae* (Sougné, 1975): bijvoorbeeld de voedselarmere delen van Meerdaalwoud, Heverleebos, Tertiaire zandkoppen in Heuvelland, Vlaamse Ardennen en Hallerbos, Buggenhoutbos
- *Milio-fagetum* (Noirfalise, 1984): Zoniënwoud, delen van Meerdaalwoud

Bedreigingen

- Dit bostype is extreem gevoelig voor eutrofiëring en verzuring door atmosferische deposities en voor inspoeling van hoger gelegen plateaus en aangrenzende akkers;
- verlies van soortenrijkdom door versnippering;
- verdroging door waterwinning, drainage of ontwatering;
- overwoekering van de struiklaag door Amerikaanse vogelkers;
- degradatie door intensieve recreatie of exploitatie met bodemerrosie en/of compactie tot gevolg;
- aanplanten van exoten of homogene beukenaanplantingen, grootschalig en/of intensief kapbeheer met grondbewerking, heraanplanten en overexploitatie waardoor weinig oude bomen, dood hout en een arme structuur;
- te hoge wildstand belet verjonging.

Regulier beheer

Dit habitat komt in aanmerking voor verschillende bosbeheersvormen, zoals nulbeheer, middelhout- of hakhoutbeheer. Bij deze laatste vorm verdwijnt Beuk uit de menging, wat evenwel mogelijk is op bepaalde oppervlaktes. Een kleinschalig, duurzaam en multifunctioneel bosbeheer is eveneens geschikt. Belangrijke en waardevolle zones dient men van exploitatie te onttrekken; dit bostype is gevoelig voor begrazing. Jaarrondbegrazing leidt reeds bij lage dichtheden tot degradatie en is alleen mogelijk op grotere oppervlakten bij zeer lage dichtheden. Zones met een waardevolle voorjaarsflora of bronvegetaties mogen niet mee begraasd worden. Specifieke beheersmaatregelen omvatten zoom- en mantelbeheer, open-plekken-beheer, vrijstellen van soorten die onderdrukt worden door beukenscherm en/of recreatieplanning met zonering; natuurlijke wildregulatie en/of jacht.

Herstel- en ontwikkelingskansen

Herstel en ontwikkeling van waardevolle bostypen vereist het verminderen van de atmosferische depositie en luchtvervuiling en de aanleg van bufferzones. Herstel van een meer natuurlijk bostype is mogelijk door natuurlijke successie of actieve omvorming van exoten- en monotone beukenaanplantingen naar bossen met een natuurlijke boomsamenstelling. Bestrijding van Amerikaanse vogelkers (en in sommige gevallen ook Amerikaanse eik) is een basisvereiste om een succesvolle omvorming te realiseren of spontane successie kans op succes te geven. De natuurwaarde van deze bossen stijgt door een beheer dat streeft naar het verrijken van de structuur en de hoeveelheid dood hout. Herstel van aaneengesloten eenheden door areaaluitbreiding en verbinding van bestaande bossen.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine: 41.12 Beech forests with Ilex and Taxus, rich in epiphytes (Ilici-Fagion)

BWK: **qs** (zuur eikenbos) en van **fs** (zuur beukenbos) binnen grenzen van oud bos , **qb** (eiken-berkenbos) binnen grenzen van oud bos op voedselrijkere bodems.

Grote delen van het Zoniënwoud en delen van het Meerdaalwoud behoren tot het Milio-Fagetum, maar zijn momenteel in de BWK als **fl** (habitat 9110) geïnterpreteerd. Zij behoren echter wel degelijk tot habitat 9120 en dus eerder tot **fs**.

Vlaamse natuurtypen: Droog Wintereiken-Beukenbos, Gierstgras-beukenbos

Andere studies: *Violo-Quercetum roboris* (Hermy 1985, 1992), *Fago-Quercetum petraeae* (Sougniez 1975), *Milio-Fagetum* (Noirfalise 1984)

Wettelijke bescherming

Bosdecreet van 13 juni 1990 (B.S., 28 september 1990), laatst gewijzigd bij decreet van 17 juli 2000: verbod op ontbossing uitgezonderd voor

- (art 90bis) ontbossing in functie van werken van algemeen belang of in zones met bestemming woongebied en industriegebied in ruimte zin, in met voormelde gebieden gelijk te stellen bestemming volgens de geldende plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen, of voor uitvoerbare delen in niet vervallen verkaveling. Voor andere ontbossingen kan de Vlaamse Regering een ontheffing geven.
- (art 47) ontbossing in natuurreservaten in het kader van een goedgekeurd beheersplan
- (art 87) rooiingen van aanplanten in agrarische gebieden

Het Bosdecreet geeft nadere regels inzake de te volgen procedure en compensaties voor ontbossing.

Vegetatiebesluit (BVR van 23 juli 1998 , B.S. 10 september 1998):

- vergunningsplicht voor het geheel of gedeeltelijk rooien van bosjes binnen groen-, park-, buffer-, bos-, vallei-, bron-, natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, beschermde duingebieden;
- meldingsplicht in alle andere gebieden, met uitzondering van woon- en industriegebieden

Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28 februari 1991): de opbrenging van dierlijke mest op andere grond dan cultuurgrond is verboden behalve het opbrengen van stalmest in het kader van de bemesting van de plantput bij aanplantingen langsheen wegen of bij bosaanplanting. Het is eveneens verboden dierlijke mest, andere meststoffen en chemische meststoffen te lozen of te storten in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren alsmede op openbare wegen, bermen en alle plaatsen andere dan cultuurgronden (cfr. art.16).

Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*

Natura 2000 code: 9130

Beschrijving

Dit zijn beukenbossen met een sterk ontwikkelde kruidlaag die voorkomen op neutrale bodems met mull-humus in het medio-europees en Atlantisch domein van West-, Centraal- en Oost-Europa. In Vlaanderen komen twee van de subtypes voor:

- het middeneuropese neutrofiel beukenbos: bij ons zeer zeldzaam, vaak als *Melico-Fagetum* benoemd. Dit type met dominantie van Beuk komt enkel in de Voerstreek goed ontwikkeld voor en verder marginaal op de rijkste standplaatsen in de Vlaamse Ardennen;
- het atlantische neutrofiel beukenbos: hieronder worden expliciet de beuken- en eiken-beukenbossen met dominantie van Eik en es of Beuk, aangevuld met Gladde iep, Zoete kers gecatalogeerd. De aanwezigheid van tapijten van Wilde hyacint is karakteristiek.

Raspaillebos met Wilde hyacint (X. Coppins)

Daarnaast komt veel Wijfjesvaren voor, evenals Bosanemoon, en op vochtige plaatsen ook Daslook. Typische atlantische soorten zijn Spekwortel en Schedegeelster. Dit type komt voor in Zuid-Engeland, Noord-Frankrijk en de Vlaamse leemstreek ten westen van Brussel. De opname van dit tweede type onder 9130 is vrij merkwaardig aangezien dit bostype klassiek tot het Carpinion (*Endymio-Carpinetum*) wordt gerekend. Deze indeling sluit zich blijkbaar aan bij de tendens om deze bossen tot het Fagion (*Endymio-Fagetum*) te rekenen.

Beide vormen bevatten Hazelaar, Gewone esdoorn en soms ook Haagbeuk, Rode kornoelje, Spaanse aak, Kardinaalsmuts, Eénstijlige meidoorn, Gewone vlier en Gelderse roos. De bodemflora komt uit de ecologische groep van Bosanemoon, de groep van Lievevrouwebedstro en Eenbloemig parelgras, met soorten als Speenkruid, Gele dovenetel, Grote muur, Kleine maagdenpalm,... (Noirfalise 1984). Enkele typische dieren zijn Eikelmuis en Vuursalamander.

Kensoorten

EU-handleiding	
<i>Allium ursinum</i>	Daslook
<i>Anemone nemorosa</i>	Bosanemoon
<i>Fagus sylvatica</i>	Beuk
<i>Galium odoratum</i>	Lievevrouwbedstro
<i>Lamium galeobdolon subsp. montanum</i>	Gele dovenetel
<i>Melica uniflora</i>	Eenbloemig parelgras
<i>Mercurialis perennis</i>	Bosbingelkruid

Vlaamse natuurtypen

Atlantisch Eiken-Haagbeukenbos

Hyacinthoides non-scripta Wilde hyacint

Narcissus pseudonarcissus subsp. pseudonarcissus Wilde narcis

Parelgrasbeukenbos

Campanula trachelium Ruig klokje

Euphorbia amygdaloides Amandelwolfsmelk

Galium odoratum Lievevrouwbedstro

Melica uniflora Eenbloemig parelgras

Mercurialis perennis Bosbingelkruid

Neottia nidus-avis Vogelnestje

Rosa arvensis Bosroos

Sanicula europaea Heelkruid

Milieukarakteristieken

Op neutrale matig voedselrijke leembodems met goed ontwikkelde humuslaag worden deze types van bos aangetroffen. Bij het Endymio-Carpinetum hebben deze bodems een ondiepe stuwwatertafel omdat de ondergrond hier slecht doorlatend is.

Verspreiding

Het Melico-Fagetum (Noirfalise 1984) is uiterst zeldzaam en komt slechts over 200-300 ha voor. Dit zijn de rijke (colluviale) bossen in de Voerstreek. Fragmenten komen voor in het Brabants district in het Boelarebos, het Raspaillebos en het Zoniënwood.

Het Endymio-Carpinetum (Noirfalise 1969) omvat oude bossen op leem en rijke zandleem in het Heuvelland, Vlaamse Ardennen en het westen van Brabant (zoals Hallerbos, Bos Terriest Pepingen). De oppervlakte goed ontwikkeld type bedraagt momenteel nauwelijks 2.000 ha.

Bedreigingen

- Dit bostype is zeer gevoelig voor eutrofiëring en verzuring door atmosferische deposities en voor uitspoeling vanuit hoger gelegen plateaus en aangrenzende akkers;
- verlies aan soortenrijkdom door versnippering;
- degradatie door intensieve recreatie of exploitatie met bodemerosie en/of compactie tot gevolg;
- aanplanten van exoten en homogene beukenaanplantingen, grootschalig en/of intensief kapbeheer met grondbewerking, heraanplanten en overexploitatie waardoor weinig oude bomen, dood hout en een arme structuur;
- te hoge wildstand belet verjonging.

Regulier beheer

Dit habitat komt in aanmerking voor verschillende bosbeheersvormen, zoals nulbeheer; middelhout- of hakhoutbeheer. Bij deze laatste vorm verdwijnt Beuk uit de menging, wat evenwel mogelijk is op bepaalde oppervlaktes. Een kleinschalig, duurzaam en multifunctioneel bosbeheer is eveneens geschikt. Lemige bodems zijn zeer gevoelig voor verdichting, zodat de exploitatie hiermee rekening dient te houden. Belangrijke en waardevolle zones dient men van exploitatie te onttrekken. Dit bostype is gevoelig voor begrazing. Jaarrondbegrazing leidt reeds bij lage dichtheden tot degradatie en is alleen mogelijk op grotere oppervlakten bij zeer lage dichtheden. Zones met een waardevolle voorjaarsflora of bronvegetaties mogen niet mee begrast worden. Specifieke beheersmaatregelen omvatten zoom- en mantelbeheer, open-plekkenbeheer, vrijstellen van soorten die onderdrukt worden door een beukenscherm en/of recreatieplanning met zonering;

Herstel- en ontwikkelingskansen

Herstel en ontwikkeling van waardevolle bostypen vereist het verminderen van de atmosferische depositie en luchtvervuiling en de aanleg van bufferzones. Herstel van een meer natuurlijk bostype is mogelijk door

natuurlijke successie of actieve omvorming van exoten- en monotone beukenaanplantingen naar bossen met een natuurlijke boomsamenstelling, verrijken van de structuur en de hoeveelheid dood hout. Herstel van aaneengesloten eenheden door areaaluitbreiding en verbinding van bestaande bossen.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine: 41.13 Neutrophilous (Asperulo-Fagetum) beech forests

BWK: fm (beukenbos met Parelgras en Lievevrouwebedstro), qe (eiken-haagbeukenbos met Wilde hyacint), fe (beukenbos met Wilde hyacint)

Vlaamse natuurtypen: Atlantisch Eiken-Haagbeukenbos, Parelgrasbeukenbos

Andere studies: Melico-Fagetum (Noirfalise 1984), Endymio-Carpinetum (Noirfalise 1969), Endymio-Fagetum

Wettelijke bescherming

Bosdecreet van 13 juni 1990 (B.S., 28 september 1990), laatst gewijzigd bij decreet van 17 juli 2000: verbod op ontbossing uitgezonderd voor

- (art. 90bis) ontbossing in functie van werken van algemeen belang of in zones met bestemming woongebied en industriegebied in ruimte zin, in met voormelde gebieden gelijk te stellen bestemming volgens de geldende plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen, of voor uitvoerbare delen in niet vervallen verkaveling. Voor andere ontbossingen kan de Vlaamse regering een ontheffing geven.
- (art. 47) ontbossing in natuurreservaten in het kader van een goedgekeurd beheersplan.
- (art. 87) rooien van aanplanten in agrarische gebieden.

Het Bosdecreet geeft nadere regels inzake de te volgen procedure en compensaties voor ontbossing.

Vegetatiebesluit (BVR van 23 juli 1998 , B.S. 10 september 1998)

- vergunningsplicht voor het geheel of gedeeltelijk rooien van bosjes binnen groen-, park-, buffer-, bos-, vallei-, bron-, natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, beschermde duingebieden;
- meldingsplicht in alle andere gebieden, met uitzondering van woon- en industriegebieden.

Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28 februari 1991): de opbrenging van dierlijke mest op andere grond dan cultuurgrond is verboden behalve het opbrengen van stalmest in het kader van de bemesting van de plantput bij aanplantingen langsheen wegen of bij bosaanplanting. Het is eveneens verboden dierlijke mest, andere meststoffen en chemische meststoffen te lozen of te storten in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren alsmede op openbare wegen, bermen en alle plaatsen andere dan cultuurgronden (cfr. art.16).

Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het *Carpinion-betuli*

Natura 2000 code: 9160

Beschrijving

Eikenbossen op hydromorfe bodems of bodems met ondiepe grondwatertafel. Deze bossen komen voor op valleibodems, depressies en zones grenzend aan rivier- en beekbegeleidende bossen.

Bij deze bossen is de dominantie van eik te wijten aan het vroegere hak- en middelhoutbeheer, op goed gedraineerde bodems. Het *Carpinion* wordt hier zeer strikt geïnterpreteerd: bossen waar de bodem voldoende gedraineerd is om ook beuk als dominante boom toe te laten mogen in principe hieronder niet worden gecatalogeerd. Op basis van de vermelde soortenlijst zou twijfel kunnen ontstaan over het feit of de neutrocliene variant van dit type (door Noïrfalise benoemd als *Primulo-Carpinetum*-CORINE: code 41.23: Subatlantic oxlip ash-oak forests) ook onder dit habitattype valt. Onder de corresponderende categorie uit de Nordic Classification worden evenwel *Bosbingelkruid* en *Daslook* expliciet vermeld, waaruit blijkt dat ook deze neutrocliene variant mee opgenomen dient te worden.

Vegetatie met Bosanemoon en Bosbingelkruid in het Geitebos (X. Coppens)

Opmerkelijk is dat de eiken-haagbeukenbossen met boshyacint (*Endymio-Carpinetum*; CORINE:-code 41.2: Mixed atlantic bluebell forests) expliciet zijn uitgesloten. De EU-interpretatiegids stelt dat Boshyacint ontbreekt of slechts sporadisch aanwezig is. De opmakers van deze handleiding gaan er vanuit dat het overgrote deel van deze bossen eigenlijk tot het *Endymio-Fagetum* behoren en klasseren ze dus onder 9130.

De boomlaag bestaat van nature uit Zomereik, of een menging van Zomereik, Wintereik, Gewone es, Haagbeuk en Linde. De kruidlaag bevat soorten als Grote muur, Gewone salomonszegel, Aardbeiganzerik, Slanke sleutelbloem, Gele dovenetel en Bosanemoon. Typische fauna-elementen zijn Bonte vliegenvanger, Vliegend hert, Kleine ijsvogelvlinder en Vuursalamander.

Kensoorten

EU-handleiding	
<i>Acer campestre</i>	Spaanse aak
<i>Allium ursinum</i>	Daslook
<i>Anemone nemorosa</i>	Bosanemoon
<i>Carex brizoides</i>	Trilgraszegge
<i>Carpinus betulus</i>	Haagbeuk
<i>Dactylis polygama</i>	Slappe kroppaar
<i>Mercurialis perennis</i>	Bosbingelkruid
<i>Poa chaixii</i>	Bergbeemdgras
<i>Potentilla sterilis</i>	Aardbeiganzerik
<i>Quercus robur</i>	Zomereik
<i>Stellaria holostea</i>	Grote muur
<i>Tilia cordata</i>	Winterlinde

Vlaamse natuurtypen

Arme Eiken-Haagbeukenbos

<i>Anemone nemorosa</i>	Bosanemoon
<i>Carex sylvatica</i>	Boszegge
<i>Carpinus betulus</i>	Haagbeuk
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Mannetjesvaren
<i>Lamium galeobdolon subsp. montanum</i>	Gele dovenetel
<i>Stellaria holostea</i>	Grote muur
<i>Vinca minor</i>	Kleine maagdenpalm
<i>Viola reichenbachiana</i>	Donkersporig bosviooltje
<i>Viola riviniana</i>	Bleeksporig bosviooltje

'Subatlantisch' Eiken-Haagbeukenbos

<i>Allium ursinum</i>	Daslook
<i>Mercurialis perennis</i>	Bosbingelkruid
<i>Paris quadrifolia</i>	Eenbes
<i>Potentilla sterilis</i>	Aardbeiganzerik
<i>Primula elatior</i>	Slanke sleutelbloem
<i>Prunus avium</i>	Zoete kers
<i>Sanicula europaea</i>	Heelkruid
<i>Tilia cordata</i>	Winterlinde

Milieukarakteristieken

Deze bossen zijn aanwezig op matig voedselrijke tot voedselrijke, meestal droge leemgronden met een belangrijke zandfractie.

Verspreiding

Het Stellario-Carpinetum (Noirfalise 1984) omvat de voedselarmere, acidocliene leemgronden in het oosten van Brabant: Meerdaalwoud, Haspengouwse bossen, ... Ze strekken zich actueel uit over een oppervlakte van enkele duizenden ha. Het Primulo-Carpinetum (Noirfalise 1984) ligt ten oosten van de lijn Antwerpen-Brussel op voedselrijke hellingen in Meerdaalwoud. Dit type is vrij goed ontwikkeld in de hellingbossen in Voeren (enkele honderden ha).

Bedreigingen

- Dit bostype is uiterst gevoelig voor eutrofiëring en verzuring door atmosferische deposities;
- watervervuiling, aanrijking, verstoring van de bodem met verzuiging tot gevolg;
- verlies aan soortenrijkdom door versnippering en zeer sporadisch voorkomen;
- degradatie door intensieve recreatie of exploitatie met erosie en/of compactie tot gevolg;
- grootschalige homogene beukenculturen en aanplanten van exoten, grootschalig en/of intensief kapbeheer met groundbewerking, heraanplanten en overexploitatie waardoor weinig oude bomen, een kleine hoeveelheid dood hout en een arme structuur aanwezig zijn;
- te hoge wilddruk leidt tot gebrek aan natuurlijke verjonging.

Regulier beheer

Het regulier beheer bestaat uit nulbeheer; middelhout- of hakhoutbeheer; kleinschalig, duurzaam en multifunctioneel bosbeheer (cfr. beheervisie Bos & Groen). Belangrijke en waardevolle zones dient men van exploitatie te onttrekken. De bodems zijn zeer gevoelig voor verdichting. Dit vraagt extra aandacht voor uitsleepwegen en uittakelen met de kabel. Jaarrondbegrazing leidt reeds bij lage dichtheden tot degradatie en is alleen mogelijk op grotere oppervlakten (>100 ha) bij zeer lage begrazingsdichtheden en indien minstens 1/3 open terrein mee opgenomen wordt in de begraasde oppervlakte. Zones met gevoelige voorjaarsflora of brongemeenschappen mogen niet mee begraasd worden. Specifieke beheersmaatregelen bestaan uit zoom- en mantelbeheer, open-plekken-beheer, vrijstellen van soorten die onderdrukt worden door een beukenscherm en zonering van recreatie.

Herstel- en ontwikkelingskansen

Herstel en ontwikkeling is mogelijk bij vermindering van atmosferische deposities en luchtvervuiling en door areaaluitbreiding en verbinden van bestaande bossen. Herstel van de watertafel bij de natte variant. Herstel van een meer natuurlijk bostype is mogelijk door natuurlijke successie of actieve omvorming van exoten- en populierenaanplantingen naar een natuurlijke boomsamenstelling, het verrijken van de structuur en de hoeveelheid dood hout.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine: 41.24 Sub-Atlantic (Stellario-Carpinetum) oak-hornbeam forests

BWK: **qa** (eiken-haagbeukenbos), **fa** (beukenbos met voorjaarflora, zonder Wilde hyacint)

Vlaamse natuurtypen: 'Subatlantisch' Eiken-Haagbeukenbos, Arm Eiken-Haagbeukenbos

Andere studies: Stellario-Carpinetum (Noirfalise 1984), Primulo-Carpinetum (Noirfalise 1984)

Wettelijke bescherming

Bosdecreet van 13 juni 1990 (B.S., 28 september 1990), laatst gewijzigd bij decreet van 17 juli 2000: verbod op ontbossing uitgezonderd voor

- (art 90bis.) ontbossing in functie van werken van algemeen belang of in zones met bestemming woongebied en industriegebied in ruimte zin, in met voormelde gebieden gelijk te stellen bestemming volgens de geldende plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen, of voor uitvoerbare delen in niet vervallen verkaveling. Voor andere ontbossingen kan de Vlaamse regering een ontheffing geven.
- (art 47.) ontbossing in natuurreservaten in het kader van een goedgekeurd beheersplan.
- (art 87.) rooien van aanplanten in agrarische gebieden.

Het Bosdecreet geeft nadere regels inzake de te volgen procedure en compensaties voor ontbossing.

Vegetatiebesluit (BVR van 23 juli 1998 , B.S. 10 september 1998):

- vergunningsplicht voor het geheel of gedeeltelijk rooien van bosjes binnen groen-, park-, buffer-, bos-, vallei-, bron-, natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, beschermde duingebieden;
- meldingsplicht in alle andere gebieden, met uitzondering van woon- en industriegebieden

Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28 februari 1991): de opbrenging van dierlijke mest op andere grond dan cultuurgrond is verboden behalve het opbrengen van stalmest in het kader van de bemesting van de plantput bij aanplantingen langsheen wegen of bij bosaanplanting. Het is eveneens verboden dierlijke mest, andere meststoffen en chemische meststoffen te lozen of te storten in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren alsmede op openbare wegen, bermen en alle plaatsen andere dan cultuurgronden (art.16).

Alluviale bossen met *Alnion glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Natura 2000 code: 91E0 prioritair habitat

Beschrijving

Uit de beschrijving (European Commission DG Environment, 1999) blijkt dat dit type meer bostypes omvat dan de (verwarrende) naam kan laten vermoeden. Het betreft Elzen-Essenbossen (44.3 : Alno-Padion) en wilgenbossen langs waterlopen. In Vlaanderen komen de volgende subtypes voor (overeenkomstig oude CORINE-code):

- Elzen-essenbossen van bronnen en bronbeken (44.31: Carici remotae-Fraxinetum);
- Essen- en Elzenbossen langs traag stromende rivieren (44.33: Ulmo-Fraxinetum met het 44.331: Pruno-Fraxinetum (elzen-essenbos met vogelkers) en het 44.332: Macrophorbio-Alnetum);
- Zachthout-oobossen (44.13: Salicion albae). Dit zijn galerijbossen met boomvormende Schietwilg, Kraakwilg en Zwarte populier. Opvallend is dat broekbossen, die niet steeds aan beken gebonden zijn en ook niet behoren tot het Alno-Padion noch

Bronbeekbos met Dotterbloem in het Raspillebos (B. Van Broeckhoven)

Tot het *Alnion incanae*, maar wel het tot *Alnion glutinosae* (samen *Alnenion* vormend), niet zijn opgenomen in deze lijst (oude CORINE-code: 41.91: Alder Swamp woods (*Alnion glutinosae*) met daarin 41.911: eutrophic swamp alder woods (*Carici elongatae*-*Alnetum*) en 41.912: oligotrophic swamp alder woods (*Carici laevigatae*-*Alnetum*)). Niettemin blijkt uit de opsomming van corresponderende categorieën uit de Britse en Duitse classificaties dat deze elzenbroekbossen wel degelijk mee opgenomen dienen te worden: UK: W5: *Alnus glutinosa*-*Carex paniculata* woodland; W6: *Alnus glutinosa*-*Urtica dioica* woodland; D: 430403: Schwarzerlenwald (an Fliessgewässern).

De belangrijkste boomsoorten in Vlaanderen zijn Zwarte els en de Gewone es, verder Wilg en Vogelkers. De kruidlaag omvat veel ruigtekruiden zoals Moerasspirea, Gewone engelwortel, Moesdistel en verschillende voorjaarsbloeiërs zoals Speenkruid, Bosanemoon, Slanke sleutelbloem en Eenbes.

De types Kalk-Elzenbroek en Zachthout-oobos worden bij de beschrijving van de Vlaamse natuurtypen niet afzonderlijk besproken, maar zitten bij andere doeltypen. Vandaar dat de kensoorten van die typen niet opgenomen zijn in de kensoorten van de Vlaamse natuurtypen. De kensoorten van het Kalk-Elzenbroek zijn Moesdistel en Kleine kaardenbol. Spindotterbloem is de typische kensoort van het Zachthout-oobos. Typische diersoorten voor alluviale bossen zijn Vuursalamander, Matkop, Wielewaal, Kleine bonte specht, Sijs, ...

Kensoorten

EU-handleiding	
<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte els
<i>Alnus incana</i>	Grauwe els
<i>Angelica sylvestris</i>	Gewone engelwortel
<i>Betula alba</i>	Zachte berk
<i>Cardamine amara</i>	Bittere veldkers
<i>Carex acutiformis</i>	Moeraszegge
<i>Carex pendula</i>	Hangende zegge
<i>Carex remota</i>	Ijle zegge
<i>Carex strigosa</i>	Slanke zegge
<i>Carex sylvatica</i>	Boszegge
<i>Cirsium oleraceum</i>	Moesdistel
<i>Equisetum telmateia</i> Ehrh.	Reuzenpaardestaart
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea
<i>Fraxinus excelsior</i>	Gewone es
<i>Geranium sylvaticum</i>	Bosooievaarsbek
<i>Geum rivale</i>	Knikkend nagelkruid
<i>Lycopus europaeus</i>	Wolfspoot
<i>Lysimachia nemorum</i>	Boswederik
<i>Rumex sanguineus</i>	Bloedzuring
<i>Salix alba</i>	Schietwilg
<i>Salix 'fragilis' groep</i>	Kraakwilg
<i>Stellaria nemorum</i> subsp. <i>nemorum</i>	Bosmuur
<i>Ulmus glabra</i>	Ruwe iep
<i>Urtica dioica</i>	Grote brandnetel

Vlaamse natuurtypen

Elzen-essenbos	
<i>Arum maculatum</i>	Gevlekte aronskelk
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem
<i>Primula elatior</i>	Slanke sleutelbloem
<i>Ribes rubrum</i>	Aalbes
Essenbronbos	
<i>Cardamine amara</i>	Bittere veldkers
<i>Carex pendula</i>	Hangende zegge
<i>Carex strigosa</i>	Slanke zegge
<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Verspreidbladig goudveil
<i>Chrysosplenium oppositifolium</i>	Paarbladig goudveil
<i>Equisetum telmateia</i> Ehrh.	Reuzenpaardestaart
Gewoon Elzenbroek	
<i>Carex elongata</i>	Elzenzegge
<i>Ribes nigrum</i>	Zwarte bes
<i>Thelypteris palustris</i>	Moerasvaren
Ruigt Elzenbos	
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea
<i>Galium aparine</i>	Kleefkruid
<i>Urtica dioica</i>	Grote brandnetel

Milieukarakteristieken

Alle types komen voor op zware bodems, algemeen rijk aan alluviale afzettingen. Ze worden periodiek overstroomd door de jaarlijkse stijging van het waterniveau in rivier of moeras, maar bij laagwaterniveau worden ze goed gedraineerd en doorlucht in tegenstelling tot habitat 91D0 waarbij de bodem nooit goed doorlucht is.

Verspreiding

Bossen op alluvium van rivieren en beken en bossen op veenrijke substraten (moerasbos):

- Carici remotae-Fraxinetum: bron- en bronbeekbossen in het Brabants district;
- Primulo-Fraxinetum excelsioris: alluvia langs beken met voorjaarsaspect;
- Filipendulo-Alnetum: idem, zonder voorjaarsaspect (jong bos of sterke dynamiek);
- Ulmo-Fraxinetum: Essen-Olmenbos: alluvia van grote rivieren (Schelde, Leie, ...): oud-boskernen zeer zeldzaam
- Carici laevigatae-Alnetum: oligotroof elzenbroek;
- Carici elongatae-Alnetum: mesotroof elzenbroek: b.v. Coolhembos;
- Cirsio-Alnetum: eutroof kalk-elzenbroek: b.v. bossen in Moervaartdepressie;
- Salicion albae: permanent zachthout-ooibossen langs getijde zone van de grote rivieren (Benedenschelde). Actueel zijn in Vlaanderen slechts zeer weinig goed ontwikkelde voorbeelden van de verschillende vormen terug te vinden.

Bedreigingen

- Verdroging door waterwinning, inpoldering, drainage of ontwatering, watervervuiling, aanrijking en verstoring van de bodem met verzuuring tot gevolg;
- beperkt voorkomen in Vlaanderen door ontbossing en beperken van de rivierdynamiek met versnippering tot

gevolg;

- verlies aan soortenrijkdom door versnippering;
- gevoelig voor intensieve recreatie maar voor doorsnee recreant weinig aantrekkelijk;
- grootschalige en/of intensieve inplanting en exploitatie van populier met grondbewerking, grootschalige kappingen, drainage en heraanplanten waardoor verdroging, erosie verdichting en verstoring van de bodem optreedt. Deze homogenisering leidt tevens tot een bostype met weinig oude bomen, dood hout en een arme structuur.

Regulier beheer

- Het beheer bestaat uit een nulbeheer of kleinschalig hakhoutbeheer, de goed ontwikkelde natuurlijke varianten zijn voor houtexploitatie zeer gevoelig en ongeschikt;
- natte varianten zijn ongeschikt voor begrazing. Drogere vormen zijn gevoelig voor begrazing. Jaarrondbegrazing van het bos leidt reeds bij lage dichtheden tot degradatie en kan alleen bij zeer lage dichtheden op een grote oppervlakte, en mee inscharen van hoger gelegen en open terreinen.

Herstel- en ontwikkelingskansen

Herstel is mogelijk door areaaluitbreiding en het verbinden van bestaande bossen, in combinatie met het voorkomen of ongedaan maken van aanrijking en vervuiling. Herstel van watertafel en rivierdynamiek. Bij het bosbeheer dient men te streven naar spontaan herstel door natuurlijke successie. Populieren laten afsterven of actieve omvorming van populierenaanplantingen naar natuurlijke boomsamenstelling waarbij de bomen blijven liggen of worden uitgesleept met een kabel; verrijken van de structuur en de hoeveelheid dood hout.

Overeenkomstige eenheden in andere ecologische indelingen

Corine: 44.3, 44.2 en 44.13 Residual alluvial forests (Alnion glutinoso-incanae).

BWK: **va** (alluviaal essen-olmenbos), **vo** (oligotroof elzenbos met veenmossen), **vm** (mesotroof elzenbos met zeggen), **vc** (elzen-essenbos van bronnen en bronbeken), **vf** (vochtig of vrij vochtig elzen-eikenbos), **vn** (nitrofiel alluviaal elzenbos), **sf** (vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem) in uiterwaarden en alluviale gronden (excl. sf°) Populus nigra bossen in het Maasoverstromingsgebied.

Vlaamse natuurtypen: Gewoon Elzenbroek, Essenbronbos, Elzen-essenbos, Ruigt Elzenbos, Droge Iepenrijk-Essenbos

Andere studies: Alno-Padion en Salicion albae (Noirfalise & Sougneux, 1961; Noirfalise, 1984; Hermey, 1985; Van Der Werf 1991).

Wettelijke bescherming

Bosdecreet van 13 juni 1990 (B.S., 28 september 1990), laatst gewijzigd bij decreet van 17 juli 2000: verbod op ontbossing uitgezonderd voor

- (art.90bis) ontbossing in functie van werken van algemeen belang of in zones met bestemming woongebied en industriegebied in ruimte zin, in met voormelde gebieden gelijk te stellen bestemming volgens de geldende plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen, of voor uitvoerbare delen in niet vervallen verkaveling. Voor andere ontbossingen kan de Vlaamse Regering een ontheffing geven.
- (art.47) ontbossing in natuurreservaten in het kader van een goedgekeurd beheersplan.
- (art.87) rooien van aanplanten in agrarische gebieden.

Het Bosdecreet geeft nadere regels inzake de te volgen procedure en compensaties voor ontbossing.

Vegetatiebesluit (BVR van 23 juli 1998 , B.S. 10 september 1998):

- Algemeen verbod op vegetatiewijziging voor vm, vc en vo;
- voor Va, Vf en Vn geldt een vergunningsplicht op wijziging binnen groen-, park-, buffer-, bos-, vallei-, bron-, natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, beschermde duingebieden, het IVON, binnen ramsargebied, binnen de perimeter van Vogelrichtlijngebied of in Habitatrichtlijngebied. De meldingsplicht geldt in alle andere gebieden, met uitzondering van woon- en industriegebieden.

Decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28 februari 1991): de opbrenging van dierlijke mest op andere grond dan cultuurgrond is verboden behalve het opbrengen van stalmest in het kader van de bemesting van de plantput bij aanplantingen langsheen wegen of bij bosaanplanting. Het is eveneens verboden dierlijke mest, andere meststoffen en chemische meststoffen te lozen of te storten in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren alsmede op openbare wegen, bermen en alle plaatsen andere dan cultuurgronden (cfr. art.16).

Bijlage Ib Regionaal belangrijke biotopen

Overgenomen uit:

- Heutz, G.; Paelinckx, D. (Ed.) (2005). Natura 2000 habitats : doelen en staat van instandhouding : versie 1.0 (ontwerp) onderzoeksverslag. Verslag van het Instituut voor Natuurbehoud, 2005(3). Instituut voor Natuurbehoud: Brussel : Belgium. 296 pp.

Grote zeggenvegetaties

BWK: mc

Reginaal belangrijk biotoop

Beschrijving

Grote zeggenvegetaties zijn gebonden aan standplaatsen met voortdurend hoge waterstanden, waar veelal overstromingen met voedselrijk water optreden. De grondwaterstanden kunnen sterk variëren, maar zakken niet zeer diep onder het maaiveld. Vaak staat het water lange tijd boven het maaiveld. Het zijn veelal vrij gesloten plantengemeenschappen. De moslaag is soms zeer goed ontwikkeld en tapijtvormend. Het zijn hoogproductieve gemeenschappen die vaak een dikke strooisellaag bezitten.

Vegetatiesamenstelling

Scherpe zegge (*Carex acuta*), Oeverzegge (*Carex riparia*), Moeraswalstro (*Galium palustre*), Veenwortel (*Polygonum amphibium*), Watermunt (*Mentha aquatica*), Wolfspoot (*Lycopus europaeus*) Grote wederik (*Lysimachia vulgaris*), Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*),...

Beheer

Zonder menselijk ingrijpen evolueren deze vegetaties naar moerasstruweel of broekbos. Cyclisch maaibeheer is noodzakelijk voor de instandhouding ervan. Het extern beheer is gericht op het behoud van de gunstige waterhuishouding en een goede waterkwaliteit.

Dotterbloemgrasland

BWK: hc
Reginaal belangrijk biotoop

Beschrijving

Dotterbloemgraslanden zijn natte graslandvegetaties met soorten uit graslanden, broekbossen en moerassen. Dit graslandtype is grondwaterafhankelijk. Het water komt in de regel tot het maaiveld en mag eventueel ook kortstondig overstromen. In het vegetatie seizoen moet er echter een zekere bodemaëratie mogelijk zijn. Vaak is die door menselijk toedoen bewerkstelligd, in de vorm van ontwateringsgreppeltjes of slootjes. De overstrooming kan natuurlijk zijn of door de mens bewerkstelligd. Kwel kan al dan niet aanwezig zijn. Het water en/of de bodem zijn voedselrijker dan voor graslandtypes als blauwgrasland of heischraal grasland. Vooral door het afnemend belang van hooibeheer zijn veel Dotterbloemgraslanden tegenwoordig in een verruigingsfase ofwel worden ze nu begraasd. Goede voorbeelden zijn hoofdzakelijk op natuurreservaten aangewezen voor hun voortbestaan.

Vegetatiesamenstelling

Dotterbloem (*Caltha palustris*), Gewone engelwortel (*Angelica sylvestris*), Trosdravik (*Bromus racemosus*), Moerasstrepzaad (*Crepis paludosa*), Kruipend Zenegroen (*Ajuga reptans*), Brede Orchis (*Dactylorhiza fistulosa*), Tweerijige zegge (*Carex disticha*), Lidrus (*Aquisetum palustre*), Moerasrolklaver (*Lotus pedunculatus*), Bosbies (*Scirpus sylvaticus*), Waterkruiskruid (*Senecio aquaticus*), Moerasvergeet-me-nietje (*Myosotis scorpioides*),...

Beheer

Dottergraslanden worden in de regel één tot twee keer gemaaid en werden meestal licht bemest, hoewel dat in het huidige natuurbeheer meestal niet meer gebeurt. Ook nabegrazing komt voor, hoewel onder hooibeheer de zuiverste vormen worden aangetroffen.

Rietvegetatie

BWK: mr
Regionaal belangrijk biotoop

Beschrijving

Rietmoerassen omvatten een grote groep van vegetaties, waarbij de indeling niet zozeer kwalitatief bepaald wordt (het louter voorkomen van soorten), maar veeleer kwantitatief, waarbij de vitaliteit en de abundantie van de soort, die de algemene structuur van de vegetatie bepaalt van doorslaggevend belang is. Riet zelf speelt in veel van de gemeenschappen die tot de rietmoerassen gerekend worden een ondergeschikte rol. Bij de bespreking hier wordt de nadruk echter gelegd op de moerasvegetaties waarin Riet abundant of dominant optreedt.

De structuur van een rietmoeras op een gegeven moment wordt voornamelijk door 2 processen bepaald, namelijk het verlandingsproces en het verzuigingsproces. Deze laatste beïnvloedt in sterke mate het verlandingsproces.

Vaak is er een matig tot goed ontwikkelde moslaag aanwezig. Indien de strooisellaag te dik wordt, bijvoorbeeld door het achterwege blijven van beheer, zullen echter nog slechts weinig mossoorten kunnen overleven. Ook de algemene soortenrijkdom neemt hierdoor af. Voor de instandhouding of ontwikkeling van rietmoerassen is beheer (wintermaaien) noodzakelijk. De aanwezigheid van een rietmoeras in diverse verzuigingsstadia is erg belangrijk voor avifauna. Er zijn een groot aantal moerasvogels typisch voor het rietmoeras.

Vegetatiesamenstelling

Riet (*Phragmites australis*), Grote Lisdodde (*Typha latifolia*), Kleine Lisdodde (*Typha angustifolia*), Mattenbies (*Scirpus lacustris*), Liesgras (*Glyceria maxima*), Waterzuring (*Rumex hydrolapathum*), Watermunt (*Mentha aquatica*), Moeraswalstro (*Galium palustre*), Bitterzoet (*Solanum dulcamara*), Wolfspoot (*Lycopus europaeus*), Haagwinde (*Calystegia sepium*),...

Beheer

Zonder menselijk ingrijpen evolueren deze vegetaties naar moerasstruweel of broekbos. Cyclisch maaibeheer is noodzakelijk voor de instandhouding ervan.

Kamgrasland

BWK: hp*, delen van hp (BKW versie 1)

Reginaal belangrijk biotoop

Beschrijving

Kamgraslanden zijn graslanden met een continu gebruik als graasweide. Dit graslandtype ontstaat bij jaarrond beweiding van glanshavergrasland en de drogere variant van dottergrasland. Dit type omvat een hele reeks van soorten die aangepast zijn aan vertrapping en regelmatige vraat. Door omschakeling naar intensief landbouwgebruik is kamgrasland snel in oppervlakte afgenomen. Voorheen kwam het in aanzienlijke oppervlakten in alle streken van Vlaanderen voor. Momenteel is het veelal herleid tot kleine oppervlakten marginaal grasland, meestal als hobbyweide voor paarden of in natuureservaten.

Vegetatiesamenstelling

Madeliefje (*Bellis perennis*), Beemdkamgras (*Cynosurus cristatus*), Veldgerst (*Hordeum secalium*), Wilde Peterselie (*Petroselinum segetum*), Gewoon Timoteegras (*Phleum pratense*), Witte Klaver (*Trifolium repens*), Knopig doornzaad (*Torilis nodosa*), Fioringras (*Agrostis stolonifera*), Rood Zwenkgras (*Festuca rubra*), Gewoon reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), Gestreepte witbol (*Holcus lanatus*),...

Beheer

Begrazing speelt een essentiële rol bij het ontstaan en de instandhouding van dit vegetatietype. Het type grazer blijkt relatief van geringer belang te zijn. De optimale dichtheden en begrazingsduur is niet goed gedocumenteerd.

Natuurrichtplan voor de VEN-gebieden, Speciale BeschermingsZone, groen-, park-, buffer- en bosgebieden in de “Dendervallei tussen de gewestgrens en Ninove, evenals het Raspailleboscomplex en Geitebos”

Bijlage II : Doelsoorten

Ila Doelsoorten voorkomend in bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn

Bronnen

Anselin A. & Bauwens D., 2003. Basisinformatie voor de fiches van Bijlage II soorten van de Europese Habitatrichtlijn. Advies van het Instituut voor Natuurbehoud A/2003.24.

Declerck K. (red.). 2007. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen/Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2007.1

Spanoghe G., 2003. Beschrijving van Bijlage I soorten van de Europese Vogelrichtlijn en soorten die de 1%-norm halen (Conventie van Ramsar). Advies van het Instituut voor Natuurbehoud A/2003.21

Sterckx G. & Paelinckx D., 2003. Beschrijving van de Habitattypen van Bijlage I van de Europese Habitatrichtlijn. Advies van het Instituut voor Natuurbehoud A/2003.20

Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B., 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, 496 p.

Verkem, S., De Maeseneer, J., Vandendriessche, B., Verbeylen, G. & Yskout, S. (2003). Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie & JNM-Zoogdierenwerkgroep, Mechelen & Gent, België.

<http://www.soortenbank.nl>

Beekprik - *Lampetra planeri*

Beschrijving

De beekprik is geen vis, maar behoort tot de rondbekken. Hij heeft een aalachtig lichaam. De huid is glad bij gebrek aan schubben. Pare vinnen ontbreken. De rugvin bestaat uit 2 delen en 1 vin omzoomt de staart. De vinnen zijn niet ondersteund door vinstralen. De rug is grijsbruin; de buik is lichter gekleurd. De prik leeft eerst als ammocoeta-larve, die een metamorfose ondergaat tot volwassen dier. Deze larve heeft 7 paar kieuwspleten. De larvale hoefijzervormige mondlip groeit bij adulten uit tot een zuigmond, voorzien van hoornige tanden. Het oog van de larve is rudimentair en wordt slechts functioneel na de metamorfose. De adulten bezitten een kieuwkorf met 7 paar duidelijke ronde kieuwopeningen. Beekprikken zijn quasi onmogelijk te onderscheiden van rivierprikken. Larven die groter zijn dan 15 cm zijn echter quasi zeker beekpriklarven. Adulte (gemetamorfoseerde) beekprikken zijn slechts maximaal 14 cm lang.

Verspreiding

Beekprik komt voor in een beperkt aantal boven- en middenloopjes in het bekken van de Kleine Nete (Desselse Nete), in het bekken van de Grote Nete (middenloop Grote Nete, Asbeek en Balense Gracht), in het Maasbekken (Warmbeek- Oude Beek, Aabeek-Bullenbeek, Itterbeek, Zijpbeek-Asbeek, Voer), in het Zennebekken (Steenputbeek), in het Denderbekken (Terkleppenbeek), in het Zwalmbekken (Dorenbosbeek, Verrebeek).

Ecologie

De totale levensduur van de soort is 7 jaar. Hiervan brengt ze 6,5 jaar door als larve door in beken en rivieren. Na de metamorfose tot adulte prik voeden de dieren zich vermoedelijk niet meer en worden eenmalig eieren gelegd waarna ze sterven. Het afzetten van eieren gebeurt in 'nesten' (cirkelvormige depressies) in grof zand en/of kiezel. Soms paaien tot 30 dieren in 1 nest. Uitgekomen larven graven zich in stroomafwaarts gelegen slijkafzettingen in en voeden zich voornamelijk met detritus en algen (diatomeeën).

Wettelijke bescherming

- Volledig beschermd door de Wet op de Riviervisserij.
- Beschermd (bijlage III) door de Conventie van Bern

Bittervoorn - *Rhodeus sericeus amarus*

Beschrijving

De Bittervoorn is een klein visje van maximaal 10 cm met een hoog lichaam. De zijlijn gaat niet verder dan de zesde schub. De rug is grijsgroen, de flanken en buik zilverkleurig. Een blauwe streep kleurt het midden van de zijkant tot aan de staart. De schubben zijn groot.

Ecologie

Bittervoorn komt vooral voor in stilstaande vijvers, plassen en sloten, evenals in afgesloten rivierarmen en –meanders. Hij komt echter ook voor in traagstromende waterlopen. De soort eet voornamelijk plantaardig voedsel, maar ook zoöplankton, insectenlarven, slakken en wormen worden gegeten. De broedbiologie van de soort is bijzonder. Het wijfje ontwikkelt tijdens het voortplantingsseizoen een lange legbuis. Bij de eileg steekt ze die in de uitstroomopening van een zoetwatermossel (zwanemossel of schildersmossel). Hierlangs komen de eieren in de mantelholte van de mossels terecht. Het mannetje bevrucht de eieren door het homvocht te lozen in de nabijheid van de instroomopening van de mossel. Het sperma wordt opgenomen samen met ademhalingswater. De mannetjes verdedigen de omgeving van de mossel, die ze uitgekozen hebben. Pas enkele weken na het uitkomen van de eieren verlaten ze de veilige inwendige omgeving van de mossel. Na een jaar zijn ze geslachtsrijp.

Verspreiding

Bittervoorn wordt zowel in het bekken van de IJzer, Maas, Schelde als Samber aangetroffen. De soort komt het talrijkst voor in het Demerbekken, vooral in het stroomafwaarts gedeelte van de Demer zelf, de Velpe en in het bekken van de Winge. Daarnaast is de soort aanwezig in het Dijlebekken, de IJzer en een zijloop, de Maas en enkele zijbeken, en in de Samber. Naast deze vermelde waterlopen komt hij ook voor in vijvers en afgesloten oude rivierarmen en –meanders.

Wettelijke bescherming

- Volledig beschermd door de Wet op de Riviervisserij (artikel 15).
- Beschermd (bijlage III) door de Conventie van Bern

Kamsalamander -*Triturus cristatus*

Beschrijving

De grootste inheemse watersalamander. De buik is opvallend geel tot oranje-rood met een onregelmatig patroon van grote zwarte vlekken. De kop, rug, flanken, staart en bovenzijde van de poten zijn donker- tot roodbruin gekleurd, vaak met zwarte vlekken; er zijn ook talrijke witte stippen op de flanken en de zijkanten van de kop. Tijdens de paartijd hebben de mannetjes een hoge rugkam, met onregelmatige en diepe insnijdingen. Deze rugkam is duidelijk gescheiden van de staartkam. De zijkanten van de staart vertonen een opvallende (zilver)witte tot blauwachtige streep. De vrouwtjes en de onvolwassen dieren hebben geen rug- of staartkam.

Ecologie

De voortplantingsplaatsen zijn veedrinkpoelen, bomputten, afgesneden rivierarmen, kleine vijvers en andere plassen met stilstaand water. Geschikte waterpartijen worden weinig of niet beschaduwd, zijn relatief diep en/of bevatten permanent water en bevatten voldoende waterplanten voor eierafzetting. Kamsalamanders worden vaak aangetroffen in groepen van dicht bij elkaar gelegen poelen. Ze prefereren ook poelen gelegen in kleinschalige landschappen. Bossen, struwelen, boomgaarden, houtwallen, hagen en heideterreinen worden vaak vernoemd als gunstige landbiotopen.

Verspreiding

Wordt in alle Vlaamse provincies aangetroffen. Voornamelijk aan de kust en Zuid-West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, de Noorderkempen en het Hageland. De verspreiding is wel duidelijk discontinu en gefragmenteerd, waarbij er toch enkele belangrijke concentraties van vindplaatsen zijn.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern, Annex II
- Bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn
- Beschermde soort in Vlaanderen, volgens het Koninklijk Besluit van 22 september 1980 betreffende de bescherming van andere diersoorten dan vogels in het Vlaamse Gewest

Rivierdonderpad - *Cottus gobio*

Beschrijving

Kleine vissoort (maximaal 15 cm) met dikke kop. Dubbele rugvin; het achterste gedeelte is langer dan het voorste. Onderliggende brede mond. Ogen liggen dicht bijeen boven de kop. Naakte huid, zonder schubben. De rivierdonderpad is vuilbruin; donkere vlekken geven hem een gecamoufleerd uiterlijk. Tijdens de voortplantingsperiode worden de territoriale mannetjes pikzwart.

Verspreiding

In het Scheldebekken komt de soort voor in de Zwanebeek en de Laarse Beek (Schijnbekken), in de Bollaak-Molenbeek, Tappelbeek en Kleine Beek + in de meeste bovenlopen uit het bekken van de Kleine Nete, in de beken rond het Hallerbos (Zennebekken), in de Nethen (Dijlebekken) en in de bovenlopen van Zwalm en Markebeek. Ook in de Benden-Zeeschelde werd de soort aangetroffen. In het stroomgebied van de Maas wordt hij massaal aangetroffen in de Voer, maar ook in de Grensmaas en recent in de Berwijn werd zijn aanwezigheid gemeld.

Ecologie

De rivierdonderpad is een bodemvis die zijn hoofdverspreiding kent in de forelzone. Toch komt hij ook voor in trager stromende viszones en in zuivere meren. Helder zuurstofrijk en koel water is een noodzaak. De rivierdonderpad voedt zich vooral met insectenlarven en kreeftachtigen. De nestplaats, meestal onder een steen, wordt verdedigd door het mannetje. Het wijfje legt een 100-tal kleverige eieren onder de steen die dan tot het uitkomen van de larven door het mannetje bewaakt worden. Na 2 jaar zijn de visjes geslachtsrijp.

Wettelijke bescherming

- Volledig beschermd door de Wet op de Riviervisserij.
- Beschermd (bijlage III) door de Conventie van Bern.

Meervleermuis - *Myotis dasycneme*

Beschrijving

Deze vleermuis is middelgroot (spanwijdte 25-32 cm) met lange oren zonder insnijding aan de randen. De vacht is bruin aan de boven- en lichtgrijs aan de onderzijde. In vergelijking met de iets kleinere Watervleermuis is de vlucht boven het water snel en rechtlijnig.

Habitat / Ecologie

Winterverblijfplaats

De soort verblijft 's winters in grotten, forten, en grotere bunkercomplexen met een stabiele temperatuur tussen 4 en 9°C. Er wordt vaak van plek verwisseld. De soort geldt als een middellange afstandtrekker. Als er geschikte locaties aanwezig zijn, overwintert een deel van de populatie wellicht ook in de buurt van de zomerverblijfplaats.

Zomerverblijfplaats

Kraamkolonies worden aangetroffen op zolders, in spouwmuren, onder dakpannen en achter dakranden van allerlei gebouwen. De kraamkolonies zijn meestal vrij groot. In het najaar worden paarverblijven ingenomen in gebouwen, vogel- of vleermuiskasten en holle bomen.

Jachtgebied

Ze foerageren vooral boven grote, open waterplassen, rivieren en kanalen waar insecten van het wateroppervlak worden geplukt. Voor beken en rivieren geldt een minimum breedte van 2,5 m. Bij de keuze van voedselgebieden is niet zo zeer de oppervlakte van het waterlichaam belangrijk, maar wel de lengte van de door bomenrijen, oeverwallen of rietkragen beschutte oever. Een deel van de tijd wordt ook doorgebracht boven vochtige weilanden in de buurt van open water. Het foerageren gebeurt tot op een afstand van zo'n 15 km van de kolonie. Kanalen en rivieren zijn de belangrijkste verbindingroutes maar ze gebruiken ook bomenrijen en houtwallen. Ze mijden verlichte trajecten.

Verspreiding

De kraamkolonies liggen in Noord- en Oost-Europa. 's Winters trekt een deel van de dieren zuidwaarts. Afstanden tot meer dan 300 km worden overbrugd. Vlaanderen ligt aan de westgrens van het verspreidingsareaal; er is slechts één kleine kraamkolonie bekend langs het kanaal Ieper-IJzer. Foeragerende dieren worden verspreid in Vlaanderen waargenomen in de buurt van kanalen, rivieren en waterplassen. Mogelijk zijn er in de buurt onbekende, kleine kraamkolonies. Overwinteraars zijn vooral gevonden in de Limburgse mergelgroeven en Antwerpse fortengordel.

Watervleermuis - *Myotis daubentonii*

Beschrijving

De Watervleermuis is een middelgrote soort met een vleugelspanwijdte van 24 tot 28 cm. De grijswitte buik contrasteert vrij sterk met de donkerbruine rugzijde. De snuit is roze tot bruin. Dieren in winterslaap zijn herkenbaar aan de grote voeten, vrij lichte snuit en vrij korte tragus.

Habitat / Ecologie

Winterverblijfplaats

Deze soort overwintert in kelders, forten, groeven en andere koele, vochtige ondergrondse ruimten met een relatief constante temperatuur.

Zomerverblijfplaats

Tijdens de zomer verblijven ze vooral in oude, holle bomen (vooral naar boven ingerotte spechtenholen) in bosrijke omgeving, sporadisch ook in zolders, spleten onder bruggen, bunkers en forten. De kraamkolonies kunnen in de loop van het seizoen frequent verhuizen. Een populatie heeft dus een netwerk aan geschikte locaties nodig.

Jachtgebied

Deze dieren foerageren op geringe hoogte (tot ca. 30 cm) boven het oppervlak van allerlei niet verlichte, bij voorkeur beschutte waterpartijen, brede sloten en traag stromende beken en plukken hun prooien uit de lucht of met de achterpoten van het wateroppervlak. Bij windstil weer is de beschutting minder belangrijk, omdat het wateroppervlak dan overal rimpelloos is en prooien gemakkelijk kunnen worden gelokaliseerd en gevangen. De jachtgebieden kunnen verschillende kilometers van de zomerverblijfplaats gelegen zijn, waarbij de vliegroutes zo veel mogelijk lijnvormige structuren volgen en verlichting vermijden. In mindere mate wordt ook gejaagd langs bospaden, open plekken in het bos en langs bomenrijen.

Verspreiding

De Watervleermuis komt voor in vrijwel heel Europa. In Vlaanderen is het een van de meer algemene vleermuizen. Over de verspreiding van kraamkolonies in Vlaanderen is echter weinig bekend. Tijdens de winter wordt ze aangetroffen in de bekende winterverblijven (forten, grotten, groeven); vooral de Antwerpse fortengordel herbergt grote aantallen. Sommige individuen kunnen grote afstanden afleggen tussen de zomer- en winterkwartieren (250-300 km).

Ingekorven vleermuis - *Myotis emarginatus*

Beschrijving

De Ingekorven vleermuis is een middelgrote vleermuis (spanwijdte 22-27 cm). De naam verwijst naar de grote brede oren die halverwege een inkeping vertonen. De vacht is warrig en op de rug roodbruin van kleur; de buik is lichter.

Habitat / Ecologie

Winterverblijfplaats

Deze vleermuis overwintert in de diepste, warme delen van grotten, groeven en grote fortten (zelden lager dan 6 °C). Meestal hangen ze in groepjes vrij aan het plafond of tegen de muur. Ze hebben een heel lange, diepe winterslaap en blijven lange tijd op dezelfde plek hangen. Daarom is deze warmteminnende soort erg verstoringsgevoelig.

Zomerverblijfplaats

Vooraf warme plaatsen op grote zolders van abdijen, kastelen en kerktorens worden opgezocht, meestal op beperkte afstand van de winterverblijfplaats (tot 100 km). Jaar na jaar keren ze terug naar dezelfde plaats. Solitaire dieren verblijven soms in holle bomen, bunkers of fortten.

Jachtgebied

Open koeienstallen en veeschuilplaatsen vormen een belangrijk jachthabitat, vooral voor de reproducerende wijfjes. Uit voedselanalyse in de Vlaamse zomerkolonies bleek dat het voedsel voor meer dan 50% bestaat uit vliegen die sterk gebonden zijn aan vee. De jacht in de stallen wordt, vooral in voor- en najaar, afgewisseld met jacht in en rond boomkruinen in bossen, parklandschappen, boomgaarden en bomenrijen. Niet reproducerende wijfjes en mannetjes jagen in verhouding meer in bosgebieden en minder in koestallen. De voedselgebieden kunnen tot op een tiental kilometer van de kraamkolonie gelegen zijn.

Verspreiding

Vlaanderen en Zuid-Nederland vormen de noordelijke grens van het verspreidingsgebied. In Vlaanderen zijn er een tiental gekende kolonies, waarvan minstens 8 kraamkolonies. De winterpopulatie bedraagt enkele honderden dieren, geconcentreerd in de Limburgse mergelgroeven en de Antwerpse fortengordel.

Rosse vleermuis - *Nyctalus noctula*

Beschrijving

De Rosse vleermuis is met een vleugelspanwijdte tot 40 cm één van onze grootste vleermuizen. De rosse (tot roodbruine) kleur van de rugvacht is een typisch kenmerk van de soort; de onderzijde is iets donkerder. Deze soort heeft vrij smalle vleugels en een snelle vlucht.

Habitat / Ecologie

Winterverblijfplaats

Voor de overwintering worden meestal holle bomen gebruikt. De voorkeur gaat naar bomen met een dikke wand en holten met een kleine opening, die daardoor klimatologisch het meest geschikt zijn. Meestal zitten ze dicht opeengepakt, waarbij de groepswarmte de overleving van vorstperiodes eveneens bevordert.

Zomerverblijfplaats

De soort verblijft in de zomer bijna uitsluitend in boomholten. Ook vleermuiskasten komen in aanmerking. Ze verhuizen vaak; eenzelfde kolonie heeft dus een groot aantal geschikte locaties nodig.

Jachtgebied

De Rosse vleermuis jaagt vooral boven moerassen en andere waterrijke gebieden, die tot ca. 10 km verwijderd liggen van de verblijfplaats. Ze worden daar al vaak in de vroege avond waargenomen, soms nog samen met foeragerende zwaluwen. Aaneengesloten, lijnvormige landschapsstructuren zijn niet noodzakelijk voor de verplaatsing naar de foerageergebieden. Rosse vleermuizen zijn uitstekende vliegers en jagen bij gunstig weer ook op grote hoogte (tot meer dan 200 m) op grote zwermen dansmuggen en andere insecten. Ze worden ook jagend rond straatlantaarns aangetroffen.

Verspreiding

In Europa komt de soort algemeen verspreid voor, met uitzondering van het grootste deel van Scandinavië en delen van het Middellandse-Zeegebied. Tijdens de zomer worden verspreid over heel Vlaanderen kolonies aangetroffen, behalve in de bosarme regio's. Deze soort brengt de winter door in holle bomen, waardoor waarnemingen van overwinterende exemplaren nagenoeg ontbreken. In Noord- en Oost-Europa is de Rosse vleermuis een uitgesproken trekkende soort die afstanden van vele honderden kilometers kan afleggen tussen de zomer- en winterkwartieren. Omdat de winters bij ons milder zijn, zijn de trekbewegingen in Vlaanderen nihil of veel minder uitgesproken.

Gewone dwergvleermuis - *Pipistrellus pipistrellus*

Beschrijving

De Gewone dwergvleermuis is met een vleugelspanwijdte van 18 tot 25 cm en een gewicht van slechts 3,5 tot 8 gram de kleinste inheemse vleermuissoort. De kleur van de vacht is donkerbruin op de rug en iets lichter op de buik. De snuit en de oren zijn zeer donker gekleurd. Naast verwarring met de Ruige dwergvleermuis, is ook verwarring mogelijk met de Kleine dwergvleermuis.

Habitat / Ecologie

Winter- en zomerverblijfplaats

De Gewone dwergvleermuis is een cultuurvolger die er een netwerk van verblijfplaatsen op na houdt op allerlei beschutte plaatsen in gebouwen, zoals spouwmuren, zolders, onder dakbedekking en achter vensterluiken. De kolonies kunnen zich in de loop van de zomer regelmatig verplaatsen. 's Winters worden meestal vorstvrije, wat warmere en relatief droge plaatsen opgezocht.

Jachtgebied

De soort jaagt in zeer diverse milieus, zolang het landschap maar niet te open is. Ook in residentiële woonwijken en in grote steden kan de soort jagend aangetroffen worden in tuinen, rond huizen, langs wegen en in parken.

Vliegroutes liggen zo veel mogelijk langs goed aaneengesloten, lijnvormige landschapsstructuren.

Verspreiding

De soort komt vrijwel overal in Europa voor, met uitzondering van het noorden van Scandinavië en het Iberisch schiereiland. Tijdens de zomer is het de meest algemeen voorkomende vleermuisensoort in Vlaanderen. Het merendeel van de kolonies wordt aangetroffen in woningen. Tijdens de wintermaanden wordt deze soort slechts zelden en eerder toevallig opgemerkt, meestal in kleine aantallen. De trekbewegingen tussen zomer- en winterverblijfplaats blijven in West-Europa meestal beperkt tot zo'n 20 km.

Rode Lijstcategorie Vlaanderen

Niet bedreigd

Bedreigingen

Wanneer de soort in woningen wordt aangetroffen, beslissen de eigenaars vaak om de vliegopeningen af te dichten. De voornaamste bedreigingen vormen dan ook het verdwijnen en verstoren van geschikte winter- en zomerverblijfplaatsen.

Beheer

Voorlichting naar eigenaars met kolonies in de woning en aannemers die renovatiewerken uitvoeren is noodzakelijk om het duurzaam behoud van geschikte verblijfplaatsen te garanderen.

Bijlage IIb Doelsoorten voorkomend in bijlage I van de Vogelrichtlijn

Bronnen

Decler K. (red.). 2007. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen/Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2007.1

Spanoghe G., 2003. Beschrijving van Bijlage I soorten van de Europese Vogelrichtlijn en soorten

Kwak - *Nycticorax nycticorax*

Beschrijving

De Kwak is een kleine reigersoort met zwarte kopkap en rug, grijze vleugels en staart en witte onderdelen. De snavel is zwart, de poten geelgroen. Adulte vogels hebben lange witte sierversen op de achterkruin. Juveniele vogels zijn bruin gestreept op kop en onderdelen, donkerbruin met witte vlekken op de bovendelen. In vlucht lijkt hij vrij gedrongen met zeer korte hals en brede vleugels. Zijn naam dankt hij aan zijn roep, een luid 'kwak'.

Verspreiding

De Kwak is een vogel van Zuid- en Centraal-Europa. Vlaanderen is zowat het meest noordelijk gelegen broedgebied. Hoewel hij de laatste decennia ook in Frankrijk naar het Noorden is opgerukt, bestaat onze populatie vooral uit verwilderde exemplaren, aangevuld door wilde vogels. Het gaat vooral om de populatie in het Zwin (tot 40 broedparen), elders gaat het om solitaire koppels. Normaal gezien trekt de Kwak 's winters zuidelijker, door bijvoeding blijven ze bij ons echter grotendeels overwinteren.

Ecologie

De Kwak leeft in meer gesloten habitats dan het Woudaapje en de Roerdomp. Grote vijvers met veel wilgen en broek- en moerasbossen met open water zijn ideale habitats voor deze soort. Zijn nest maakt hij ook in bomen, meestal in kolonies. Zijn oude Nederlandse naam 'Nachtreiger' wijst ook al op zijn nocturne levenswijze, meer dan de andere reigersoorten. Hij vist vanop de oever of vanop in het water hangende takken.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Ooievaar - *Ciconia ciconia*

Beschrijving

De Ooievaar is een grote witte vogel met zwarte slagpennen, een lange hals, lange rode poten en een lange, dolkvormige, rode snavel. De onvolwassen vogel heeft een blekere snavel met een donkere punt. Hij vliegt altijd met uitgestrekte hals, in tegenstelling tot grote reigers. Bij warm weer zweven ze op thermiek met horizontaal gehouden vleugels. De Ooievaar is zwijgzaam, maar laat luid geklepper met de snavel horen bij het nest, vooral als beide partners elkaar begroeten.

Verspreiding

Het broedareaal strekt zich uit van Zuid- en Oost-Europa, noordelijk tot Denemarken en de Baltische staten. Het zwaartepunt van de verspreiding van de westelijke populatie ligt in het Iberisch schiereiland. Overwintering gebeurt in Zuid-Spanje en equatoriaal Afrika. Bij ons gaat het om verwilderde vogels die broeden in het Zwin en het dierenpark Planckendael, aangevuld met wilde vogels of vogels uit andere zogenaamde Ooievaarsdorpen in West-Europa (een 40-tal broedparen). De laatste jaren verschijnen af en toe in het wild broedende koppels, weg van de gekende broedplaatsen. Het lage broedsucces van de Vlaamse Ooievaars, in combinatie met de hoge sterfte van jonge vogels op het nest en tijdens de trek, zorgt er voor dat er zonder immigratie onvoldoende aangroei is om hier een leefbare populatie in stand te houden.

Habitat / Ecologie

De Ooievaar heeft nood aan uitgestrekte, vochtige, reliëfrijke weilanden met sloten en depressies, hooilanden en moerassen, alle met een hoog voedselaanbod. Statig wandelend wordt er gefoerageerd op amfibieën, kleine zoogdieren en grote insecten. Het nest van takken wordt gemaakt op boomtoppen, schoorstenen of zogenaamde Ooievaarswielen. Het broeden gebeurt ook regelmatig in losse kolonies. Buiten het broedseizoen kunnen groepen van verschillende tientallen exemplaren op doortrek gezien worden.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Krakeend - *Anas strepera*

Beschrijving

Een somber gekleurde, middelgrote grondeend. Het mannetje is overwegend grijs met zwarte anaalstreek, grijsgepikkelde kop en zwarte snavel. Het bruin geschelpte wijfje lijkt sterk op een klein wijfje Wilde Eend maar heeft mooi afgelijnde oranje snavelranden. Bij beide geslachten zijn in vlucht de witte, binnenste armpennen zichtbaar net zoals een duidelijk afgelijnde witte buik.

Verspreiding

Broedvogel van vooral West- en Midden-Europa tot ver in Azië. De Europese vogels overwinteren van West-Europa tot in Noord-Afrika. In Vlaanderen is de soort zowel als broedvogel als wintergast de laatste decennia vanuit Limburg en het Antwerpse tot aan de kust in aantal toegenomen. Tegenwoordig ligt het aantal broedpaar al boven de 500. Belangrijke overwinteringsplaatsen die de 1%-norm soms ruim overschrijden zijn de Zeeschelde Gent-Zandvliet, Blokkersdijk, de Kuifeend, de Gentse Kanaalzone en het Mechels Rivierengebied.

Ecologie

In de winter komt de soort voor op alle waterpartijen, van kanalen en dokken over plassen, overstroomde meersen of broeken tot in getijdengebieden. In het broedseizoen verkiest de Krakeend vijvers en moerassen met veel riet alsook opgespoten terreinen en weilandcomplexen. Het is een grondeend die zijn voedsel vooral in zeer ondiepe delen van zijn biotoop zoekt. Net zoals Slob- en Kuifeend wordt met de jongen regelmatig naar meer open water getrokken. Zijn recente toename is waarschijnlijk ook voor een deel te wijten aan het voedselrijker worden van onze wateren (eutrofiëring).

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix III
- Conventie van Bonn Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Pijlstaart - *Anas acuta*

Beschrijving

Een grote, slanke eend met grijze snavel en lange staart. Bij het mannetje is de staart zwart en sterk verlengd. Voorts is hij overwegend grijs met bruine kop, nek en witte borst. Voor de zwarte anaalstreek heeft hij een gele band. Het wijfje is geheel bruin, fijn geschelpt met egale koptekening.

Verspreiding

Broedvogel van West- en Noord-Europa tot in Siberië. De Europese vogels overwinteren van West-Europa tot in Noord-Afrika. Jaarlijks zijn er enkele broedgevallen in Vlaanderen. Weinig, vermoedelijke broedgevallen worden ook bevestigd. Het gaat regelmatig over overzomerende of zieke/aangeschoten exemplaren. Het is een wintergast in vrij groot aantal. De 1%-norm (600 exemplaren) wordt tot nu toe enkel gehaald op de Zeeschelde Gent-Zandvliet en in de IJzervallei. In de Gentse Kanaalzone en het Antwerpse komen wel aantallen tot 500 exemplaren voor.

Ecologie

In de winter komt de soort voor op alle waterpartijen, van kanalen en dokken over plassen, overstroomde meersen of broeken tot in getijdengebieden. Net zoals Smient verkiest hij grote gebieden met veel open water. In het broedseizoen verkiest de Pijlstaart bij ons weilandcomplexen. Het is een eerder schuwe vogel zowel in de winter als tijdens het broedseizoen. De Pijlstaart is een grondeleend die zijn voedsel in ondiepe wateren van zijn biotoop zoekt, zowel tussen plantenresten als op de bodem. Regelmatig gebeurt dat halfondergedoken met de staart in de lucht. De lange nek is vermoedelijk een aanpassing om op diepere delen dan andere grondeleenden te kunnen foerageren.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Conventie van Bonn Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Slobeend - *Anas clypeata*

Beschrijving

De Slobeend is een middelgrote eend met een opvallend zware, lepelvormig verbrede snavel. Het mannetje heeft een groene kop met geel oog en zwarte snavel, witte onderdelen met een grote, rode flankvlek en zwart-wit getekende bovendelen. Het wijfje is bruin geschelpt en heeft oranje snavelranden. In vlucht zie je bij het mannetje een helderblauw vleugelpaneel, bij het wijfje is dat dofblauw.

Verspreiding

Broedvogel over heel Europa met het grootste deel van de populatie in een band van West-Europa tot in Rusland. Bij ons is de Slobeend een vrij schaarse broedvogel van vochtige weilanden en opgespoten terreinen. De Slobeend overwintert van de regio rond de zuidelijke Noordzee tot in Noord-Afrika. De 1%-norm van 400 exemplaren wordt in Vlaanderen regelmatig overschreden in de IJzervallei (max. 1.600 ex.), het Zeebrugse, het Gentse (Bourgoyen (max. 750 ex.) en Kanaalzone (max. 850 ex.)) en rond Lokeren. De recente toename van de Slobeend is vermoedelijk te wijten aan de eutrofiëring waardoor het water voedselrijker is geworden.

Ecologie

De Slobeend is een vogel van vochtige weilandcomplexen met ondiep water, modderzone's en een weelderige oevervegetatie. Die biotoop vindt hij ook wel op opgespoten terreinen, in ondiepe moerassen en langs vijveroevers. In de winter zit hij in overstroomde meersen maar ook op open water zoals dokken en grote vijvers (vooral tijdens vorst). Buiten het broedseizoen zit de Slobeend in grote groepen in open omgeving. Tijdens het broedseizoen leeft het wijfje zeer verborgen tot de jongen vliegvlug zijn. Het mannetje zit dan ergens in de buurt van het nest te patrouilleren. Tijdens het foerageren zeeft de Slobeend, net onder het wateroppervlak, kleine ongewervelden uit het water.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix III
- Conventie van Bonn Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Wespendief - *Pernis apivorus*

Beschrijving

De Wespendief lijkt sterk op Buizerd maar heeft een smallere kop, langere staart en houdt de vleugels plat bij het zweven. Het mannetje heeft een grijze kop en bovendelen, geel oog en twee zwarte staartbanden die ver verwijderd zijn van de brede eindband. Wijfjes zijn bruiner met dicht bij elkaar liggende staartbanden. Juvenielen hebben donkere ogen en zijn gestreept op de onderdelen. Door een kortere staart en bredere vleugels lijken zij qua silhouet meer op Buizerd. In het voorjaar vertonen ze een spectaculaire balts waarbij het mannetje luid met de vleugels boven het lichaam klapt.

Verspreiding

Broedvogel van Midden-Spanje tot Zuid-Scandinavië, tot halfweg in Azië. Het is een zomervogel van begin mei tot september. Hij overwintert ver in tropisch Afrika. In Vlaanderen broedt de Wespendief in bijna alle grote bosgebieden met vooral in het Oosten relatief hoge aantallen. In Oost- en West-Vlaanderen komen plaatselijk koppeltjes voor, in grote delen ontbreekt de soort.

Ecologie

De Wespendief is een roofvogel van grote bosgebieden met open stukken, bij voorkeur met veel loofhout. Op trek pleistert hij wel in meer open omgevingen. Hij voedt zich grotendeels met wilde wespen en bijen waarvan hij de hollen zelf uitgraaft. Hij vangt echter ook kleine tot middelgrote vogels en zoogdieren. Het relatief kleine nest wordt hoog in een vork van de stam gemaakt, op een rustige plek.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Conventie van Bonn Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

IJsvogel - *Alcedo atthis*

Beschrijving

Een klein schitterend blauw en oranje vogeltje. In vlucht zie je de fluorescerend blauwe stuit. De forse, dolkvormige snavel is volledig zwart bij het mannetje, bij het wijfje zie je voor meer dan de helft oranje op de ondersnavel. De korte, oranje pootjes zijn nauwelijks te zien.

Geeft veelvuldig een één- à tweeledige hoge roep, vooral in het langsvliegen.

Verspreiding

Broedvogel van geheel Europa behalve het Noorden. De aantallen bij ons zijn sterk weersgebonden: tijdens harde winters wordt de populatie soms gedecimeerd (laatste maal in 1995-96). Nu volledig gerecupereerd en overal aanwezig in geschikte biotopen. Voornamelijk standvogel, met enkel trekbewegingen tijdens vorstperiodes.

Ecologie

De IJsvogel is strikt aan open, zuiver water gebonden. Dit zijn zowel grote plassen, rivieren, vijvers als beken. Hier nestelt hij in een zelf uitgegraven hol in een zandwand of in het wortelgestel van een omgevallen boom. Hij begint zeer vroeg met het broeden, zodat in sommige jaren tot 3 legsels kunnen grootgebracht worden. Hij vist vanop een tak boven het water, van daar tot onder het wateroppervlak duikend achter visjes.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Zwarte specht - *Dryocopus martius*

Beschrijving

Een zeer grote, volledig zwarte specht met ivoorkleurige snavel en wit oog. Het mannetje heeft een volledige rode kruin, het wijfje een rode achterkruin. Ook in vlucht gemakkelijk herkenbaar door grootte en typische golvende spechtenvlucht. Zeer luidruchtig zowel in vlucht als in zit, zingend, roepend of hamerend.

Verspreiding

Broedvogel van vooral Centraal- en Noord-Europa, westelijk tot in onze streken. Afwezig in het Verenigd Koninkrijk en grote delen van Zuid-Europa. In Vlaanderen aanwezig in alle bosgebieden, de laatste decennia tot in de kuststreek. De kolonisatie van Oost- en West-Vlaanderen gebeurde over de noordelijke zandrug. In de zuidelijke bosgebieden heeft hij zich als broedvogel nog niet gevestigd.

Ecologie

De Zwarte Specht leeft in grote, zowel naald-, loof- als gemengde bossen. Buiten het broedseizoen ook in schaars beboste tot open landschappen met alleen bomenrijen. Hij maakt zijn hol in grote, zelfs levende bomen als Grove Den, Eik en Beuk. Vooral in het voorjaar is hij zeer luidruchtig in zijn territorium. Het is een standvogel die slechts korte zwerfbewegingen maakt na het broedseizoen.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Middelste bonte specht - *Dendrocopos medius*

Beschrijving

De Middelste Bonte Specht is ongeveer 22 cm. Hij lijkt wat op juveniele Grote Bonte Specht vanwege zijn zwartwitte verenkleed en rode kopkap, maar is kleiner en heeft geen zwarte streep over de oorstreek (als Syrische Bonte Specht) of zwarte baardstreep, maar slechts een zwarte 'vlek' op de zijkant van de nek. Zijn onderdelen zijn wittig met fijne zwarte streepjes op de flanken en hij heeft een roze onderstaart. Situeert zich hoog in de bomen en is moeilijk te observeren.

Verspreiding

De Middelste Bonte Specht kent een vrij beperkte verspreiding in Europa. Het areaal strekt zich uit van West-Frankrijk tot de Baltische staten en Roemenië in oostelijke richting en van Noord-Duitsland tot de Pyreneeën en Griekenland in het zuiden. De soort ontbreekt volledig in Scandinavië, Groot-Brittannië, IJsland en in het Middellandse Zeegebied. In Italië komen ze enkel lokaal en in lage aantallen voor in het zuiden. In 2003 telde men minimaal 15 paren in het Meerdaalwoud, 8 in het Zoniënwoud en 3 in de Voerstreek.

Ecologie

De Middelste Bonte Specht vertoeft het liefst in oude, structuurrijke loofbossen. Bomen met een ruwe schors zoals Eik, Iep, Els en Berk genieten de voorkeur, maar ze foerageren ook op Haagbeuk, Beuk en Es. De grootste aantallen treft men aan in zuiver loofbos maar gemengde bossen worden niet gemeden op voorwaarde dat er steeds een belangrijke fractie oude bomen en staand dood hout (ook dode zijtakken) aanwezig is. Het is een insecteneter die zijn voedsel vooral zoekt in ruwe schors, maar ook in het gebladerte. Een goed ontwikkelde laag korstmossen is vaak kenmerkend voor de biotoop. Middelste Bonte Spechten zijn standvogels, maar vooral jonge vogels zwermen in het najaar en in de winter uit waardoor vaak nieuwe broedgebieden worden gekoloniseerd.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Blauwborst - *Luscinia svecica*

Beschrijving

De Blauwborst is een kleine zangvogel met dezelfde bouw als de Roodborst. Het mannetje heeft een helderblauwe keel en bovenborst met daarin een witte vlek. Onder het blauw heeft hij een brede zwarte en een oranje band. Het wijfje mist die opvallende tekening, ze heeft hier enkel een zwart bandje. Beide geslachten hebben wel de typische oranje staartzijden.

Verspreiding

Bij ons komt de witgesterde ondersoort voor die voorkomt in West- en Centraal-Europa. In Scandinavië en oostelijker komt de roodgesterde ondersoort voor.

De Blauwborst broedt over bijna heel Vlaanderen waar de geschikte biotopen aanwezig zijn. Die biotopen vinden ze vooral in kreken, opgespoten vlaktes en riviervalleien waar dan ook de grootste aantallen voorkomen.

Ecologie

De Blauwborst is bij ons een zomervogel die vanaf midden maart aankomt in zijn broedgebieden. Hij leeft in iets verruigde rietvelden en gevarieerde moerassen. Enkele natte stukjes in een ruige vlakte zijn ook al voldoende. Doordat hij zijn voedsel vooral op de grond zoekt, moeten in zijn biotoop open plekken tussen de vegetatie voorkomen. Hier pikt hij insecten en andere kleine diertjes op van de bodem. In het voorjaar kan je het mannetje van op een opvallende plek zien zingen, op een rietstengel of bovenop een struik.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Conventie van Bonn Appendix II
- Vogelbescherming
- Vogelrichtlijn Annex I

Bijlage IIc Overige doelsoorten

Vuursalamander – *Salamandra salamandra*

Beschrijving

Glanzend zwart en geel gevlekt. Plompe lichaambouw; zware kop; rolronde staart. Opvallend dikke oorklieren met poriën.

Ecologie

Ondiepe bronnen of bronbeekjes op leembodem met sterke beschaduwing en trage tot matis snelle stroomsnelheid, periodiek droogvallende plasjes worden ook gebruikt voor de afzet van larven. Voedsel- en rustbiotoop: vochtige loofbosjes doorsneden met bronbeken en bronnen in een reliëfrijke omgeving. Oude beukenbossen en eiken-haagbeukenbossen met in de onmiddellijke omgeving stromend of stilstaand water genieten de voorkeur.

Verspreiding en/of voorkomen in het natuurrichtplangebied

In Vlaanderen bevindt de grootste concentratie van vindplaatsen zich in de Vlaamse Ardennen (O-VI), waar vuursalamanders worden aangetroffen in de bossen en bosrestanten op de heuvelflanken.

Wettelijke bescherming

- Beschermde soort in Vlaanderen (KB 22/09/1980)

Hazelworm – *Anguis fragilis*

Beschrijving

De hazelworm is een pootloze hagedis. Hij kan tot 45-50 cm lang worden maar gemiddeld zijn de dieren veel kleiner, zo een 30 cm. De bovenzijde van het lichaam kan variëren in kleur: van brons- of koperkleurig tot geelbeige of beige. Over het midden van de rug loopt soms een lengtestreep. De flanken zijn donkerder dan de rug, de buik soms zelfs zwart. Jonge dieren zijn bij hun geboorte 7-10 cm lang en bezitten een typisch kleurpatroon: ze zijn feller van kleur, meer goudkleurig met een zwarte rugstreep, zeer donkere flanken en buik. Hazelwormen hebben een stevige lichaamsbouw wat het gevolg is van het bezit van beenplaten die onder de gladde, ongekielde en goed op elkaar aansluitende schubben liggen.

Ecologie

In Vlaanderen heeft de hazelworm een voorkeur voor beboste biotopen: loof en gemengd bos (dikwijls op hellingen), broekbossen. De meeste dieren houden zich op in de warmere overgangszones tussen bos en meer open vegetaties (grasland, heide), langs bospaden en in kapvlakten. Hazelwormen vindt men ook frequent langs holle wegen, houtwallen, weg- en spoorweg- en kanaalbermen, zandgroeven en op kalkhellingen. De hazelworm heeft een uitgesproken verborgen levenswijze en houdt zich schuil onder houtstronken, stenen, planken, enz.

Verspreiding en/of voorkomen in het natuurrichtplangebied

Verspreide vindplaatsen in de bossen ten noordwesten van Poperinge (o.a. De Lovie, Bardelenbos en Helleketelbos). Op Vlaams niveau blijken Hazelwormen het minst verspreid in West-Vlaanderen, wat waarschijnlijk te wijten is aan de schaarste aan grote boscomplexen. Men treft ze er dan ook bijna uitsluitend aan in kleinere bossen of kasteelbossen.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern
- Beschermde soort in Vlaanderen (KB 22/09/1980)

Levendbarende hagedis - *Zootoca vivipara*

Beschrijving

De levendbarende hagedis is een kleine hagedis met een lichaamslengte van 5-6.5 cm en een relatief lange staart van 8-11 cm. De grondkleur op de bovenzijde van het lichaam kan sterk variëren: licht-, grijs-, groen-, rood- tot diep donkerbruin met een zeer variabel patroon van vlekken en / of strepen. Op de bovenzijde van de rug bevinden zich veelal donkere vlekken, soms met een witachtige streep in het midden. Kin en keel zijn witachtig, de buik is beige, geel of oranje, niet of wel bezaaid met zwarte stippen of vlekjes.

Bij de wijfjes is de buik meestal beige tot lichtgeel, met weinig donkere stippen. De mannetjes daarentegen hebben een donkergele tot oranje buik, met veel en vrij grote zwarte vlekken. Het kleurpatroon op de rug is bij de vrouwtjes vaak gestreept terwijl de mannetjes gevlekt zijn.

Pasgeboren hagedissen hebben een lichaamslengte van 2 cm en een staartlengte van 2-3 cm. Bij de jonge hagedissen is zowel de rug als de buik diep donkerbruin gekleurd en is er op de rug en flanken een vage tekening van lichtere strepen en/of vlekken.

Verspreiding

In ons land komt de levendbarende hagedis in alle provincies voor, wel lokaal en in wisselende dichtheid.

Ecologie

Het voorkeursbiotoop van de levendbarende hagedis is vochtige heide- en veenvelden met dopheide, pijpestrootje en beenbreek en met opslag van berk en grove den. Verder komt ze ook voor in lijnvormige landschapselementen zoals bosranden, wegen en brandgangen in bossen, wegbermen, spoorwegtaluds, dijken, hagen, houtwallen en holle wegen.

Wettelijke bescherming

- Beschermde soort in Vlaanderen, volgens het Koninklijk Besluit van 22 september 1980 betreffende de bescherming van andere diersoorten dan vogels in het Vlaamse Gewest
- Ondersoort *Zootoca vivipara ponninica* is opgenomen in de Bijlage V van de Habitatrichtlijn

Zomertaling - *Anas querquedula*

Beschrijving

De woerd (mannetje) van de zomertaling is het enige mannetje met een witte wenkbrauwstreep. In zijn prachtkleed heeft hij een bruine kop en borst en lange, afhangende zwart-witte schouderveren. Het vrouwtje lijkt op dat van de Wintertaling, maar ze heeft duidelijke strepen boven, onder en over de ogen en minder duidelijke vleugelspiegels. De volwassen vogels zijn iets groter dan wintertaling.

Verspreiding

In het volledige Europese verspreidingsgebied deed zich vooral in de jaren '70 een sterke en algemene afname van de aantallen voor, te wijten aan een voortschrijdend biotoopverlies in de broedgebieden. Ook factoren in de overwinteringsgebieden speelden een belangrijke rol in de achteruitgang: Lange droogteperiodes in de Sahelstreek en habitatverlies door menselijk ingrijpen (droogleggen moerassen, omzetting naar landbouwgrond) hadden nefaste gevolgen voor de populaties. Inmiddels zijn de aantallen gestabiliseerd op een lager niveau, en is er mogelijk zelfs sprake van een voorzichtige toename.

Ecologie

Zomertalingen zijn uitgesproken zomervogels, die in Vlaanderen arriveren tussen begin maart en midden april. De laatste vogels worden doorgaans in de tweede helft van september gezien, zelden later. Ze broeden bij voorkeur in open landschappen, in en rond ondiepe, stilstaande wateren met een goed ontwikkelde oevervegetatie. Vooral solitaire paartjes kunnen in het broedseizoen zeer onopvallend zijn en over het hoofd gezien worden. Vrouwtjes met jongen laten zich zelden zien. Vrijwel alle in Europa broedende zomertalingen overwinteren net ten zuiden van de Sahara, onder meer in de grote overstromingsgebieden langs de rivieren de Niger en de Senegal.

Wettelijke bescherming

- Artikel 3 van het jachtdecreet (gerangschikt als jachtwild). Jacht geopend? Nee (BVR 18 juli 2003)
- Appendix III van verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa, opgemaakt te Bern op 19 september 1979 (Bern-Convention).
- Appendix II van verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten, opgemaakt te Bonn op 23 juni 1979 (Bonn-Convention)

Boomvalk - *Falco subbuteo*

Beschrijving

De boomvalk (30-35 cm) heeft een spanwijdte van 70-84 cm. Hij lijkt op een miniatuur Slechtvalk met smalle vleugels, maar als adult is hij herkenbaar aan de roestrode broek en onderstaartdekveren, kleinere en meer gepunte snorstreep en witte onderdelen met zwarte lengtestrepen. Juveniel met zwartbruine bovendelen, doffere onderdelen, zwaarder gestreept en zonder roodbruin aan dijen of staart. Hij heeft een Slechtvalk-achtige vlucht, maar de vleugels lijken langer en de staart korter (doet aan grote Gierzwaluw denken).

Verspreiding

Het aantal broedparen van de Boomvalk zit in Vlaanderen op de grens tussen vrij schaars tot vrij talrijk (ca. 500 broedparen). De soort komt verspreid over het grootste deel van Vlaanderen voor. Enkel in de open Polders, het Meetjesland, sterk verstedelijkte gebieden rond Brussel en in de zeer open landbouwgebieden van de Krijt-Leemregio komen ze amper tot broeden. Ook in de Kempen zijn er onverwacht veel onbezette atlashokken. Boomvalken hebben nergens echt een kerngebied in Vlaanderen: ze broeden op veel plaatsen, maar zijn overal schaars.

Optelling van de getelde en geschatte aantallen geeft voor Vlaanderen een totaal broedbestand van 450-750 broedparen. De werkelijke aantallen liggen vermoedelijk dicht bij de ondergrens zodat er een populatie aangehouden wordt van ca. 500 paren.

Ecologie

Boomvalken verkiezen halfopen landschappen met bossen of bomenrijen om in te broeden en open gebieden om in te jagen. Ze komen vrijwel steeds voor binnen foerageerafstand van open water waarboven ze in de zomer op libellen jagen. Riviervalleien met populierenbossen dicht bij vijvers, deels verboste heidegebieden met vennen en kasteelparken of abdijen met bossen, vijvers en weilanden zijn karakteristieke broedgebieden. Maar het kan ook minder idyllisch: in heel open landschappen wordt meer en meer gebroed op oude kraaiennesten in hoogspanningspylonen.

Boomvalken hergebruiken oude nesten van andere grote vogels (meestal Zwarte Kraai) om in te broeden.

Ze overwinteren in tropisch Afrika, vooral ten zuiden van de evenaar, maar uitzonderlijk blijven vogels in West-Europa achter. Vanaf april tot juni is er aankomst op de broedplaatsen. Ze vertrekken in augustus en september samen met de meeste zwaluwen, waarmee ze zich in die periode voornamelijk voeden.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Conventie van Bonn Appendix II
- Vogelbescherming

Kerkuil - *Tyto alba*

Beschrijving

De kerkuil is ongeveer 34 cm. Het is een bleke uil met een wit gezicht en lange poten. De bovendelen zijn oranje-beige, de onderdelen wit. De ogen zijn donker en ze hebben geen oorpluimen. De Kerkuil heeft een nachtelijke levenswijze, maar jaagt soms overdag. Hij zit rechtop, met lange X-vormige poten en een grote kop. Zijn vlucht is vleermuisachtig met veel glijvluchten.

Verspreiding

Vooraf in de oostelijke helft van Vlaanderen is de verspreiding nagenoeg ononderbroken. In de westelijke helft zijn er grote hiaten in het areaal. De totale Vlaamse populatie wordt op basis van optelling van de atlasgegevens geschat op minimaal 555 en maximaal 621 broedparen. Op basis van gegevens van de Kerkuilwerkgroep was de soort in 2002 als volgt verdeeld over de verschillende Vlaamse provincies: 49 broedparen in West-Vlaanderen, 48 in Oost-Vlaanderen, 154 in Antwerpen, 96 in Vlaams-Brabant en 114 in Limburg.

Ecologie

De Kerkuil broedt voor het overgrote deel in gebouwen (boerderijen, kerktorens, kastelen), soms in holle bomen (Groot-Brittannië, Ierland) of op kliffen (Schotland). Op veel plaatsen is de aanwezigheid van geschikte rust- en nestplaatsen de beperkende factor van de populatiedichtheid. De Kerkuil aanvaardt gemakkelijk kunstmatige nestkasten. Door het plaatsen van nestkasten kan lokaal zowel de populatiedichtheid als het broedsucces verhoogd worden. In de onmiddellijke buurt van de nestplaats moet een geschikt jachtterrein voorhanden zijn. De Kerkuil jaagt in open terreinen met graslanden, weilanden, akkers, afgewisseld met veel kleine landschapselementen (houtkanten, houtwallen, hagen, bosjes). Het kleinschalige cultuurlandschap is zijn ideale biotoop. Hier vindt hij als gespecialiseerde predator zijn voornaamste prooien: echte muizen, woelmuizen en spitsmuizen. De Kerkuil is zeer gevoelig voor strenge winters. Zijn geringe vetlaag beschermt hem niet zo goed tegen extreme koude en langdurige sneeuwbedekking verhindert hem voldoende voedsel te bemachtigen. Zijn broedsucces wordt sterk bepaald door het cyclisch verloop van zijn prooientaantallen.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Vogelbescherming

Boompieper - *Anthus trivialis*

Beschrijving

De boompieper heeft een olijfgroene rug met donkergroene strepen, een roestgele borst met opvallend donkere lengtestrepen en een witachtige buik. Het mannetje zingt vrijwel alleen tijdens het vliegen. Hij vliegt daarbij schuin op van de top van een boom, begint te zingen en komt dan in een kromme lijn of een spiraal, met gespreide vleugels en staart, weer omlaag naar dezelfde of een andere boomtop, waar hij zijn zang beëindigt.

Verspreiding

De Boompieper kent in Vlaanderen een beperkte verspreiding. De kern van het areaal ligt in de kempen met zwaartepunten in de heide- en militaire terreinen ten noorden en oosten van Antwerpen (Kalmthoutse Heide en Klein en Groot Schietveld) en in de grote militaire terreinen en natuurgebieden op het Kempens Plateau (o.a. Genk, Houthalen-Helchteren, Zonhoven, Meeuwen-Gruitrode en Lommel). In de overige delen van de Kempen komt de soort verspreid en in lagere aantallen voor. In de rest van Vlaanderen is de soort erg schaars met lokale populaties.

Ecologie

De boompieper is een grondbroeder die het overgrote deel van zijn voedsel op de grond weet te bemachtigen. Als biotoop genieten open, weinig begroeide gebieden met verspreide bosjes en bomen de voorkeur. De soort wordt o.a. aangetroffen in heidegebieden, licht verboste graslanden, jonge bosaanplanten en kaalkapterreinen, open bossen, duinen en extensieve landbouwgebieden. Soms worden moerasgebieden gekoloniseerd. Intensieve landbouwgebieden, sterk verboste terreinen en dicht bewoonde gebieden worden vermeden. De Vlaamse Boompiepers zijn lange afstandtrekkers die overwinteren in Afrika, ten zuiden van de Sahara. Ze behoren tot de vroegst terugkerende zangvogels en kunnen naargelang de breedtegraad terug verwacht worden vanaf half maart-half april.

Wettelijke bescherming

- KB betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest (9 september 1981).
- Appendix II van verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa, opgemaakt te Bern op 19 september 1979 (Bern-Conventie).

Graspieper - *Anthus pratensis*

Beschrijving

De Graspieper is een vrij onopvallende zangvogel, met een bruin verenkleed en een vrij lange staart. Het zijn vocale vogels die frequent hun typische hoge roepjes laten horen.

Verspreiding

De Graspieper broedt in de noordelijke helft van Europa. In Vlaanderen is het nog een vrij talrijke tot talrijke broedvogel. De jongste decennia zijn echter zowel de aantallen als het verspreidingsgebied significant afgenomen. Er zijn duidelijk enkele kerngebieden: de Kustpolders (inclusief de IJzervallei), de Scheldepolders en aansluitend het Antwerpse havengebied, in mindere mate het Meetjesland, weidevogelgebieden in de Noorderkempen, riviervalleien (o.a. van Schelde, Demer en Leie) en vochtige heidegebieden in het zuiden van het Kempens plateau en in de Lage Kempen. De soort is erg schaars in de door akkerbouw gedomineerde gebieden van de Leemstreek en Zandig-Vlaanderen en in de bosrijke gebieden in het noordoosten van het Kempens plateau. Het onderzoek in het kader van de Vlaamse broedvogelatlas (periode 2000-2002) leverde voor Vlaanderen 3800-5500 broedparen op. De polderregio's nemen hiervan ca. 28 % voor hun rekening, verspreid over de Kustpolders (900-1000 paren), de Scheldepolders (210-215 paren) en het Meetjesland (80-110 paren). De Kempen totaliseren 900-1300 paren, ongeveer 24 % van de Vlaamse populatie, waarvan de helft in de Oostelijke Kempen.

Graspiepers uit noordelijk Europa zijn trekvogels die de winter doorbrengen in westelijk en zuidelijk Europa. Hierdoor is de soort tijdens de winter opmerkelijk algemener in Vlaanderen.

Ecologie

De soort komt voor in open terreinen, zoals weilanden, akkers en dergelijke. Graspiepers hebben een combinatie nodig van vrij korte of open vegetatie om voedsel te zoeken en meer hoge en dichte vegetatie om in te broeden. Onze broedvogels trekken weg naar Zuidwest-Europa. Door de toestroom van grote aantallen noordelijke trekkers is de soort tijdens de winter opmerkelijk algemener in Vlaanderen.

Wettelijke bescherming

- KB betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest (9 september 1981).

Grote gele kwikstaart - *Motacilla cinerea*

Beschrijving

De Grote gele kwikstaart is heel gemakkelijk herkenbaar aan de lange zwarte staart met opvallende, witte, buitenste pennen en de grijze rug. Hij leeft solitair, maar 's winters is hij in vrij grote troepen te zien. In die periode zie je hem soms ook foeragerend op de akkers.

Ecologie

De Grote gele kwikstaart is een broedvogel van heldere en snelstromende beken. Zelden wordt hij vastgesteld langs gekanaliseerde beken of langs zeer smalle beekjes of grachten. Hij heeft een voorliefde voor watervalletjes, watermolens en oude bruggetjes. Het nestelen gebeurt dikwijls in muurholten. In de omgeving van zijn nestplaats zijn brede slikranden waarop gevoerageerd wordt noodzakelijk. Ook in kasteelparken waarbij de vijvers bevoorrad worden door kleine beekjes komt hij jaarlijks tot broeden. Ook sluizen, waterspaarbekkens en zuiveringsstations worden meer en meer aanvaard als broedgebied. Deze biotopen worden solitair bezet. In geschikte beekvalleien met veel biotopen bestrijken de koppels een jachtgebied van ongeveer één kilometer langsheen de beek. De jachtgebieden blijven strikt gescheiden. Waar naast de natuurlijke beek vijvers aanwezig zijn waar hij op de oever voedsel kan zoeken kunnen twee koppels soms dichter bij elkaar succesvol nestelen.

Verspreiding en/of voorkomen in het natuurrichtplangebied

De vogel is een schaarse broedvogel in de Vlaamse Ardennen, dan vnl. in het zuidelijk deel van het Denderbekken.

Wettelijke bescherming

- Beschermde vogel (KB van 09/09/1981 Betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest)

Wielewaal - *Oriolus oriolus*

Beschrijving

Wielewalen zijn schuwe bosvogels die zich niet zo makkelijk laten zien. In het voorjaar laten de mannetjes een opvallende jodelende zang horen.

Verspreiding

Het broedgebied van de Wielewaal omvat een groot deel van Europa; de soort ontbreekt grotendeels in Groot-Brittannië en Scandinavië.

De Wielewaal is een vrij talrijke broedvogel in Vlaanderen die in alle provincies en vrijwel alle ecoregio's voorkomt. Er zijn meer waarschijnlijke dan zekere broedgevallen omdat de soort verborgen leeft en broedzekerheid niet makkelijk te bekomen is. De verspreiding van de Wielewaal vertoont in Vlaanderen een moeilijk verklaarbaar patroon. De aantallenkaart toont in beperkte mate een verband met delen van grote riviervalleien (Dender, Schelde, Demer), maar ook met broekbossen en wateringen in de Kempen en populierenaanplantingen en kasteelparken in de Haspengouwse Leemstreek. Veel gelijkaardige gebieden blijven evenwel onder- of volledig onbezet. In het kader van de Vlaamse broedvogelatlas werd de populatie in de periode 2000-2002 op 1100-1400 broedparen geschat.

Ecologie

De Wielewaal heeft een voorkeur voor vochtige loofhoutbestanden, waarbij belang wordt gehecht aan boomsoorten met een groot bladvolume en een gesloten bladerdek. Het oorspronkelijke biotoop in onze streken werd wellicht gevormd door oude eiken-essenbossen in riviervalleien en andere broekbossen, maar de soort heeft zich later vrij goed aangepast aan populierenaanplantingen. Het zijn strikte trekvogels, die de winter doorbrengen in Sub-Sahara-Afrika.

Wettelijke bescherming

- KB betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest (9 september 1981).

Rietgors - *Emberiza schoeniclus*

Beschrijving

In prachtkleed heeft het mannetje een scherp getekende zwarte kop en keel, een witte kraag en baardstreep en een witte onderzijde. In het winterkleed lijkt hij op het vrouwtje dat bruinachtig is, met bruinzwarte strepen en vlekken. Verder heeft het vrouwtje een grijswitte keel en zwartwitte baardstrepen.

Verspreiding

De Vlaamse kustpolders zijn momenteel de belangrijkste broedgebieden in Vlaanderen. Plaatselijk komen daar nog vrij hoge dichtheden voor, vooral in de Ijzervallei. In vele regio's blijft de verspreiding van de soort beperkt tot nattere biotopen in de rivier- en beekvalleien of vochtige heidegebieden.

De verspreiding van de soort in Vlaanderen is echter duidelijk veranderd. In de jaren '60 en '70 lag het zwaartepunt van de verspreiding immers niet in de kustpolders, maar wel in de provincies Antwerpen en Limburg. Hier werd een afname van minstens 75 % van de populatie vastgesteld. Ook in het westen van het land worden afnamen gemeld. Momenteel broedt ongeveer de helft van de Vlaamse populatie in de polders, tegenover hooguit 10 tot 20 % in de jaren 70. Globaal kan gesteld worden dat het Vlaamse broedareaal de laatste 30 jaar aanzienlijk is ingekrompen en dat de volledige populatie met meer dan de helft is afgenomen.

Ecologie

Rietgorzen broeden vooral in moerasgebieden met overjarig riet of andere opgaande oevervegetaties, vaak ook met opslag van struiken. Het voedsel bestaat in de winter vooral uit kleine gras- en onkruidzaden, terwijl in de zomer ook ongewervelden een belangrijk deel van het dieet uitmaken. In de winter trekken de noordelijke populaties naar het zuiden (vooral Frankrijk en Italië), terwijl de meer zuidelijke populaties (waaronder de Belgische) minstens gedeeltelijk sedentair zijn. De broedterritoria worden meestal in de loop van maart en april bezet.

Wettelijke bescherming

- KB betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest (9 september 1981).
- Appendix II van verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa, opgemaakt te Bern op 19 september 1979 (Bern-Convention).

Geelgors - *Emberiza citrinella*

Beschrijving

Geelgorzen zijn vrij stevige zangvogels, met een vrij lange staart. De manentjes vertonen een opvallende gele tekening op kop en borst; vrouwtjes en jonge exemplaren zijn meer onopvallend gekleurd. De soort heeft een opvallende zang, vaak vergeleken met de zevende symfonie van Beethoven.

Verspreiding

De soort komt voor in heel Europa.

Tot diep in de 20e eeuw was de Geelgors nog een talrijke verschijning, met een vrijwel gebiedsdekkend voorkomen in Vlaanderen. Door het verdwijnen van kleinschalige landschapselementen als heggen, houtwallen en extensief beweidde graslandjes, in combinatie met een sterk afgenomen voedselaanbod als gevolg van de geweldige intensivering van de landbouwpraktijken, is de soort sterk in aantal achteruitgegaan. Momenteel is de Geelgors hoofdzakelijk beperkt tot de oostelijke en zuidelijke delen van Vlaanderen. In het kader van de broedvogelatlas werd de populatie in de periode 2000-2002 op 3400-4000 broedparen geschat. De soort laat in een aantal gebieden nog steeds een afname zien; in andere streken is echter stabiliteit en zelfs enige toename genoteerd, vooral als gevolg van gerichte maatregelen.

Ecologie

De geelgors is een stand- en zwerfvogel van diverse halfopen landschappen, zoals licht beboste heide, bosranden en agrarisch gebied met heggen, houtwallen en grazige wegbermen. Het nest wordt op de grond gebouwd, vaak tussen hoge kruiden en struweel. Vooral heggen en houtwallen met een dichte laag struiken, een goed ontwikkelde kruidlaag onder de struiken en kruidenrijke zomen vormen een geliefde broedplaats. In de broedtijd worden zaden en kleine ongewervelden gegeten; buiten de broedtijd vormen zaden de hoofdmoot van het menu.

Wettelijke bescherming

- KB betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest (9 september 1981).

Zomertortel - *Streptopelia turtur*

Beschrijving

De Zomertortel is ongeveer 27 cm. Hij is donkerder dan de Turkse Tortel. Donkere rugveren met brede kastanjebruine randen geven geschubd uiterlijk. Kop grijs, borst diep roze, bovenvleugels met grijs veld en donkere slagpennen, staart donker met witte eindband, met name van onderaf gezien opvallend. Onderzijde van vleugels grijs. Vlek op zijhals gevormd door smalle zwarte en witte lijntjes. Vlucht recht en snel, met rukkende vleugelslagen, als Turkse Tortel.

Verspreiding

De Zomertortel komt verspreid voor in Europa, maar ontbreekt vrijwel volledig in Denemarken en Scandinavië, Schotland en Ierland. Spanje en Frankrijk herbergen de grootste aantallen in Europa, terwijl ook in Oost-Europa hoge dichtheden worden genoteerd. In de meeste Europese landen wordt sinds de jaren 70, maar vooral sinds halfweg de jaren 80, een felle terugval van de populaties gemeld. Zomertortels ontbreken volledig of gedeeltelijk aan de Middenkust waar ze geconfronteerd worden met een nagenoeg boomloos landschap en waar de duingebieden ongeschikt zijn. In delen van het intensieve landbouwgebied van Zandlemig en Zandig Vlaanderen is de soort eveneens afwezig. De open delen van het Waasland, met uitzondering van het Antwerpse Linkeroevergebied, moeten het met erg weinig Zomertortels stellen. Langs de as Antwerpen-Mechelen-Brussel lijke ze bijna compleet weggevaagd en ook in delen van de Noordelijke Kempen en de Oostelijke Keloën zijn hiaten in het verspreidingsbeeld zichtbaar. Grote, aaneengesloten gebieden worden aangetroffen langs de West- en Oostkust, in de IJzervallei, het Meetjesland, in de valleien van Dender, Leie, Mark, de beide Netes en de Demer, in Hageland-Haspengouw, in de Maasvallei en de Voerstreek. De relatieve dichtheidskaart en de aantallenkaart verfijnen het beeld en leggen nog meer de nadruk op de IJzervallei en delen van het Meetjesland en de aangrenzende Oostkustpoldes, Klein-Brabant, de vallei van het Merkske ten noorden van de Mark, moeras- en bosgebieden in het noorden van Limburg en Haspengouw. De totale Vlaamse populatie kan door optelling van de atlasgegevens geschat worden op 3000-4500 broedparen. Waarschijnlijk ligt het werkelijke aantal dicht bij de bovengrens omwille van de lage trefkans tijdens het broedseizoen.

Ecologie

Zomertortels komen voornamelijk voor in het laagland en ontbreken boven 1500 meter hoogte. Men kan ze vooral aantreffen in gefragmenteerde landschappen met tal van verspreide bosjes, houtkanten, boomgaarden en losse bomenrijen. In verboste duingebieden, verruigde moerassen, extensieve landbouwgebieden met een afwisseling van hooilanden en graanakkers en langs randen van grotere bosgebieden worden vaak hoge dichtheden bereikt. Zomertortels zijn stikt vegetatisch en voeden zich voornamelijk met allerlei onkruidzaden en granen.

Onder de Europese duiven vormt de Zomertortel een uitzondering: het zijn de enige langeafstandstrekken en onze broedvogels overwinteren voornamelijk in West-Afrika.

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern Appendix II
- Conventie van Bonn Appendix II
- Vogelbescherming

Ree - *Capreolus capreolus*

Beschrijving

Het Eurasische ree is een lid van de hertenfamilie (Cervidae). Het is een klein, bijna staartloos hert, 95-140 cm lang en een schofthoogte van 60-90 cm. In de zomer is de vacht roodbruin, in de winter grijsbruin, met een duidelijke witte achterkant (de zgn. spiegel). Het mannetje heeft een korte, meestal driepuntig gewei dat ruw is aan de basis. De jongen zijn alleen het eerste jaar gevlekt.

Ecologie

Het biotoop van het Ree (*Capreolus capreolus*) bestaat uit een afwisselend parklandschap in de nabijheid van akkers en weilanden, loof- en gemengde bossen. De aanwezigheid van voldoende en dichte dekking is nodig voor voldoende rust voor dit verstoringsgevoelig dier.

Het Ree eet licht verteerbaar en energierijk voedsel als kruiden, grassen, knoppen en loten van struiken en bomen maar ook landbouwgewassen als bieten en aardappelen. In de winter eten ze ook droog gras, klimop en knoppen.

Verspreiding en/of voorkomen in het natuurrichtplangebied

Verspreid in het studiegebied met relatief grote populaties in de Poperingse bossen (Dozinghem bos, Couthofbos, De Lovie, Canadabossen, abdij St-Sixtusbos, ...)

Wettelijke bescherming

- Conventie van Bern, appendix III
- De soort valt onder Art 3. van het jachtdecreet

Waterspitsmuis - *Neomys fodiens*

Beschrijving

De waterspitsmuis is een fors gebouwde spitsmuis (kop-romplengte 70-105 mm, gewicht 9-25 g en staartlengte 45-77 mm) met een donkere tot zwarte bovenzijde en een witte buikzijde. Achter de oren is vaak een witte vlek te vinden. Regelmatig worden volledig zwarte (melanistische) exemplaren aangetroffen. Aan de onderzijde van de staart bevindt zich een rij stijve borstelharen.

De waterspitsmuis heeft, net zoals de beide bosspitsmuizen en de dwergspitsmuis, roodgekleurde tandpunten. Het speeksel van de waterspitsmuis bevat een giftige stof, die de meeste prooien verlamt. Bij de mens veroorzaakt een beet huidirritatie, die enkele dagen kan aanhouden.

Verspreiding

De waterspitsmuis komt voor in West-Europa, maar ontbreekt in grote delen van Spanje. In Nederland is de soort vrij algemeen.

De waterspitsmuis komt verspreid over Vlaanderen voor.

Ecologie

De waterspitsmuis komt voor in waterrijke biotopen met een rijke oevervegetatie en structuurrijke, zacht glooiende oevers. Niet al te steile beekoevers, oevers van vijvers en meren, kwelzones, overstromingszones van grote rivieren, moerassige gebieden en rietkragen vormen in Vlaanderen het biotoop bij uitstek van deze soort, die ook wel 'de otter onder de spitsmuizen' wordt genoemd.

Het gangenstelsel van de waterspitsmuis bevindt zich gewoonlijk naast het water, met ingangen boven en onder water. De tunneltjes zijn meestal vrij smal, wat de waterspitsmuis helpt om het water uit de pels te knijpen. Zo kan je een waterspitsmuis na een zwembeurt toch droog uit een tunnel zien kruipen. Het nest zelf is groter en bekleed met bladeren, mos en gras. Nesten kunnen ook in graspollen, holle boomstammen of andere holtes aangetroffen worden.

Wettelijke bescherming

- K.B. 1980
- Verdrag van Bern (Appendix III)

Eikelmuis - *Eliomys quercinus*

Beschrijving

De eikelmuis is een middelgroot knaagdier (kop-romplengte 100-170 mm, staartlengte 90-145 mm en gewicht 47-140 g) met een licht verschil tussen de geslachten: mannetjes zijn gemiddeld 2-5 mm groter dan vrouwtjes. Vanwege haar karakteristieke vacht is ze gemakkelijk te onderscheiden van enig ander in Vlaanderen levend zoogdier.

Ze heeft een grijs- tot kaneelbruine, vaak rossige rugvacht. Op de flanken is er een scherpe kleurgrens tussen de donkere rug en de vuilwitte buik. Het meest opvallende kenmerk is het zwarte oogmasker. De staart eindigt in een langharige, zwart-witte pluim. Doordat de staart bij gevaar kan loslaten, komen er ook wel staartloze exemplaren voor. Zoals bij andere nachtdieren zijn de ogen en oren groot en goed ontwikkeld. In Europa zijn er 7 ondersoorten gekend, waarvan enkel *Eliomys quercinus quercinus* in Vlaanderen voorkomt.

Verspreiding

De eikelmuis is een endemische soort voor Europa en kwam oorspronkelijk voor van West-Europa tot de Oeral. Op de Britse eilanden ontbreekt deze slaapmuis.

De eikelmuis is de meest algemene slaapmuis in Vlaanderen. Ze komt voornamelijk voor in Midden-België rond de 51° breedtegraad, met name op de lijn Zuid-Limburg, Midden-Brabant en Noord-Henegouwen. In die streken is de soort wijd verspreid. De eikelmuis komt ook noordelijker voor, maar heeft daar een meer versnipperde verspreiding. Ze bevindt zich aan de Westkust, met een relatief grote populatie in de Westhoek (De Panne), en geïsoleerd in West-Vlaanderen (Waregem). De meest noordelijke waarneming in Vlaanderen is in Knokke. In deze geïsoleerde gebieden zijn de aantallen waarschijnlijk lager, waardoor de kans op voorkomen in braakballen sterk afneemt.

In Oost-Vlaanderen is de soort goed vertegenwoordigd in het zuiden van de provincie. Ook in het reservaat Het heidebos en omgeving (Wachtebeke) werden eikelmuisen waargenomen. Deze wat geïsoleerde vindplaats sluit waarschijnlijk eerder aan bij de populatie van Zeeuws-Vlaanderen (Nederland) dan bij de populatie uit het zuiden van de provincie.

Ecologie

De eikelmuis kan zich in verschillende biotopen handhaven, gaande van dennenbossen tot vegetatieloze duinen, van cultuurgebied tot ruïnes. In meer rotsige gebieden lijken steenvelden, rotspartijen en andere stenige objecten van primair belang. Als cultuurvolger is de eikelmuis vaak terug te vinden in blokhutten, stallen, voorraadschuren en zelfs in bewoonde huizen. Meermaals wordt ze ook in nestkasten aangetroffen.

In Vlaanderen komen eikelmuisen voornamelijk voor in open loofbossen en minder in naaldbossen, mogelijk omdat deze vaak minder ondergroei hebben. Belangrijke biotoopelementen zijn: ongelijkjarige hakhoutbossen en de aanwezigheid van struiken, hagen en kreupelhout. In onze streken is de eikelmuis voornamelijk een boomedier, maar komt - in tegenstelling tot de andere slaapmuizen - sporadisch op de grond op plaatsen met hoge grasvegetatie of dwergstruiken. Soms overwintert ze, zoals in Limburg en Nederland, in mergel- of kalksteengroeven.

De eikelmuis maakt haar nesten vaak in holle bomen, rotsspleten, nestkasten, ... soms worden er ook vrijstaande nesten gebouwd, zonder enige beschutting van holen of nestkasten. Hiertoe worden soms oude eekhoorn- of vogelnesten omgebouwd of maakt de eikelmuis zelf een eigen nest.

Wettelijke bescherming

- K.B. 1980
- Verdrag van Bern (Appendix III)